Proletari din toate țările, uniți-vă !

amfiteatru

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ EDITATĂ DE UNIUNEA ASOCIAȚIILOR STUDENȚILOR COMUNIȘTI DIN ROMÂNIA Nr. 9 (93) septembrie 1973, anul VIII ● apare lunar, 32 pagini, 1 leu

Mesajul tovarășului Nicolae Ceaușescu la deschiderea noului an de învățămînt

Dragi tovarăși și prieteni,

Deschiderea anului școlar și universitar constituie un eveniment de seamă atît pentru cadrele didactice, cît și pentru milioanele și milioanele de tineri din patria noastră ce studiază în învățămîntul de toate gradele, însușindu-și minunatele comori ale științei, pregătindu-se să contribuie din plin la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României. Cu acest prilej, doresc să salut cordial întregul corp profesoral, pe toți studenții și elevii patriei și să le urez un an școlar rodnic, deplin succes în activitatea lor.

Cunoașteți sarcinile mari, de înaltă răspundere pe care partidul, societatea noastră le pun în fața învățămîntului în scopul formării și pregătirii cadrelor necesare economiei, științei și culturii, al instruirii și educării tinerelor generații în spiritul înaltelor idealuri ale socialismului și comunismului. Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 18—19 iunie a.c. a trasat direcțiile dezvoltării în continuare a școlii românești, perfecționării învățămîntului de toate gradele corespunzător cerințelor noii etape istorice în care a pășit societatea noastră.

(Continuare în pagina a 2-a)

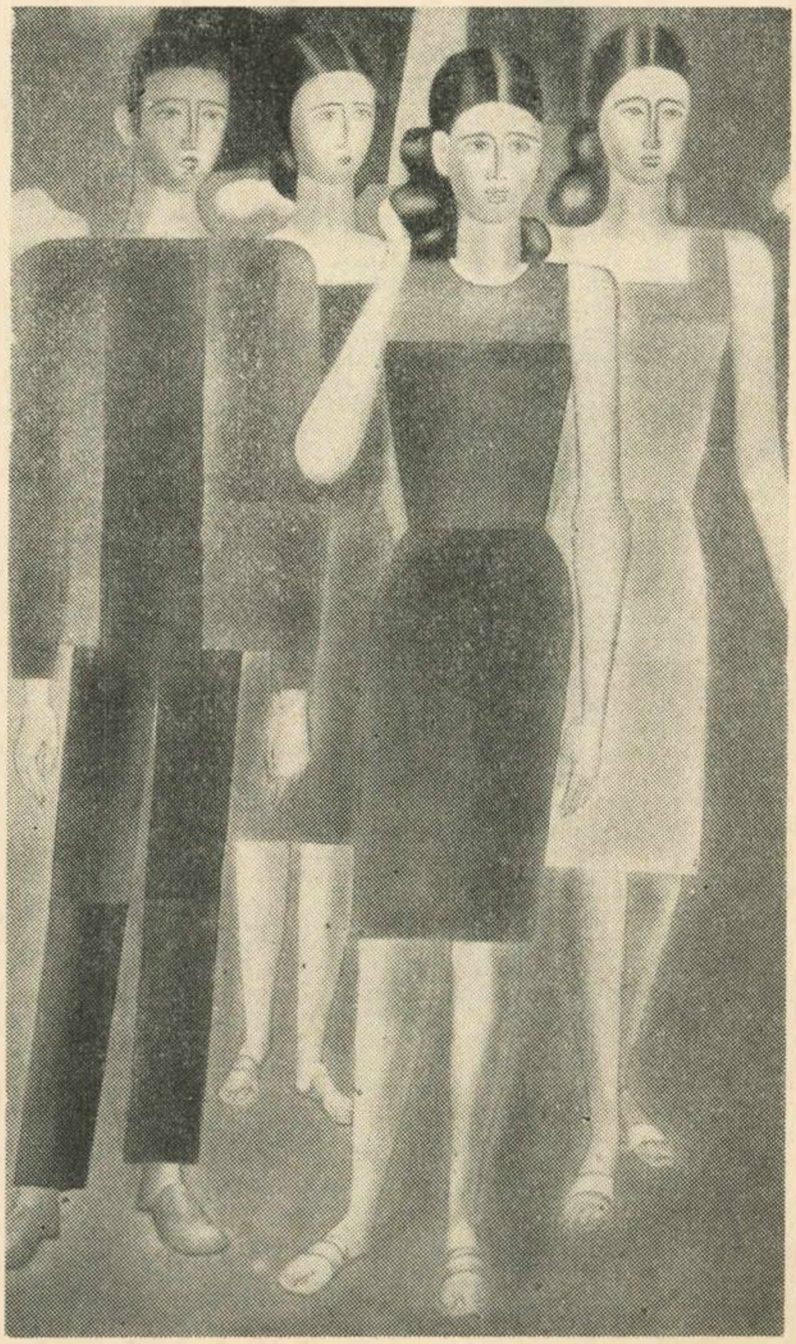
Un an universitar deosebit

Anul universitar care a început se anunță, prin bogăția problemelor ce le pune în fața noastră, ca fiind deosebit.

În lumina hotărîrilor Plenarei Comitetului Central din iunie 1973, la care problemele învățămîntului de toate gradele, inclusiv problemele învățămîntului superior, au fost amplu analizate, munca în anul universitar care a început se cere axată în principal pe linia ridicării nivelului de exigență față de propria noastră pregătire. Mai mult ca oricînd se cere să fim conștienți astăzi că lumea în care trăim ne solicită în calitate de oameni capabili să facă față problemelor complexe pe care viața socială contemporană le ridică. Din acest punct de vedere, principalul imperativ al muncii noastre se dovedește a fi eficiența practică. Nu cunoștințe însușite livresc, nu generalități, nu speculații, ci o temeinică pregătire însușită în anii de studii, în așa fel, încît la terminarea facultății, să te poți afirma, încă din prima zi, ca adevărat specialist, competent în problemele producției, ale muncii de cercetare, ale muncii culturale, pentru care te-ai pregătit ! Va trebui combătut cu hotărîre spiritul livresc, încrederea oarbă în textul buchisit, afirmînd impetuos spiritul legăturii nemijlocite cu practica vie a făuririi noii societăți. Informația însu-

AMFITEATRU

(Continuare în pagina a 2-a)

M. Rusu „Tineri"

Mesajul tovarăşului Nicolae Ceauşescu la deschiderea noului an de învăţămînt

(Urmare din pagina 1)

Realizarea amplului program elaborat de Congresul al X-lea al partidului depinde intr-o măsură hotărîtoare de modul in care este pregătit şi instruit tineretul, de nivelul cunoştinţelor sale ştiinţifice şi profesionale, de educarea şi formarea sa politico-morală sănătoasă. Ne propunem să dezvoltăm o industrie modernă, de inaltă tehnicitate, la nivelul celor mai avansate cuceriri ale tehnicii mondiale; aceasta cere un tineret înarmat cu tot ceea ce se realizează mai avansat in gîndirea şi practica ştiinţifică şi tehnică contemporană. Ţintim să realizăm o agricultură cu un grad ridicat de mecanizare şi chimizare, capabilă să asigure producţii agricole inalte şi stabile; pentru aceasta este nevoie de cadre temeinic pregătite in toate domeniile agrozootehnicii moderne. Dorim să asigurăm o mare înflorire a cercetării ştiinţifice, a întregii culturi socialiste; aceasta impune pregătirea unui mare număr de intelectuali cu un larg orizont de cunoaştere, cu o mare capacitate creatoare. Toate acestea demonstrează că învăţămîntul nostru de toate gradele trebuie astfel organizat şi îndrumat încît să corespundă în modul cel mai direct cerinţelor concrete, actuale şi de perspectivă, ale dezvoltării societăţii româneşti, imperativelor practicii construirii socialismului şi comunismului în România.

Sarcina principală a învăţămîntului în actuala etapă trebuie să fie legarea organică a procesului instructiv de viaţă, de producţie, de activitatea practică. Pentru aceasta, învăţămîntul trebuie să ţină pasul atît cu cuceririle revoluţiei tehnico-ştiinţifice mondiale, ale cunoaşterii contemporane, cît şi cu schimbările care se produc neîncetat in economia şi viaţa socială a României, în dezvoltarea ştiinţei şi culturii noastre socialiste. Este necesar să se acţioneze cu hotărîre pentru lichidarea oricăror forme perimate de învăţămînt, pentru eliminarea din procesul predării a cunoştinţelor învechite, depăşite, lipsite de actualitate şi eficienţă practică. Şcoala trebuie să asigure tineretului nu numai o diplomă, un atestat de cunoştinţe, ci însuşirea unei profesiuni sau meserii concrete, posibilitatea de a se integra rapid în activitatea economico-socială, în sferele producţiei materiale şi spirituale unde se hotărăşte progresul patriei. Este necesar ca fiecare treaptă a învăţămîntului — şcoala generală, liceul, facultatea — să asigure absolvenţilor cunoştinţe teoretice şi practice care să le permită prestarea unei munci utile societăţii.

Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului, celelalte ministere care au răspunderi în domeniul învăţămîntului sînt chemate să acţioneze pentru soluţionarea rapidă a tuturor acestor probleme în spiritul indicaţiilor date de Plenara C.C. al P.C.R. din iunie a.c., asigurînd perfecţionarea in continuare a programelor şcolare şi universitare, ridicarea nivelului lor ştiinţific, dezvoltarea activităţii de cercetare ştiinţifică în şcoli şi facultăţi, asigurarea condiţiilor pentru îmbunătăţirea instruirii practice a elevilor şi studenţilor, dotarea corespunzătoare a atelierelor şi laboratoarelor şcolare.

Însuşindu-şi cuceririle ştiinţei şi tehnicii moderne, dobîndind deprinderi practice cît mai temeinice în toate specialităţile şi domeniile de activitate, tineretul nostru trebuie totodată să se formeze în spiritul celei mai înaintate concepţii despre lume şi viaţă — concepţia materialist-dialectică, a principiilor fundamentale ale socialismului ştiinţific. Numai astfel el va putea găsi răspuns multiplelor probleme pe care le ridică viaţa, va putea înţelege în mod just fenomenele noi ale realităţii, va putea milita activ pentru cauza socialismului şi comunismului.

Corpul didactic, catedrele de ştiinţe sociale, organizaţiile de partid, de tineret şi pionereşti din şcoli şi facultăţi trebuie să cultive în rîndul tinerei generaţii pasiunea revoluţionară, dragostea faţă de patrie şi partid, devotamentul profund faţă de interesele vitale ale poporului, voinţa de a-şi însuşi şi promova în viaţă principiile eticii şi echităţii socialiste. În şcoli şi facultăţi, tinerii trebuie să fie educaţi în spiritul marilor răspunderi ce le revin faţă de societate, pentru apărarea şi dezvoltarea proprietăţii socialiste, a cuceririlor revoluţionare ale poporului, pentru edificarea societăţii socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României.

Tineretul patriei noastre trebuie să militeze activ pentru înfăptuirea principiilor politicii externe a partidului şi statului nostru, pentru afirmarea în lume a înaltelor idealuri ale socialismului, ale progresului social şi păcii, aducîndu-şi contribuţia la lupta pentru făurirea pe planeta noastră a unei lumi mai bune şi mai drepte.

Am deplina convingere că profesorii şi învăţătorii, întregul corp profesoral, toţi elevii şi studenţii, conducerile şcolilor şi facultăţilor, organizaţiile de partid, de tineret şi de pionieri nu vor precupeţi nici un efort pentru a asigura înfăptuirea programului de dezvoltare a învăţămîntului de toate gradele, pentru a face ca şcoala să răspundă în condiţii cît mai bune înaltelor exigenţe pe care i le pun în faţă partidul şi statul, întregul nostru popor, însăşi dezvoltarea societăţii româneşti pe calea socialismului şi comunismului. Cu această convingere, doresc să urez cadrelor didactice, studenţilor şi elevilor spor la muncă şi învăţătură, un an şcolar cît mai bogat în realizări, multă sănătate şi fericire!

Un an universitar deosebit

(Urmare din pagina 1)

şită, pentru noi, prezintă valoare în măsura în care, direct sau indirect, îşi găseşte aplicativitate practică.

În căldurosul mesaj adresat de către tovarăşul Ceauşescu la deschiderea noului an de învăţămînt 1973—1974 se arată: **„Realizarea amplului program elaborat de Congresul al X-lea al partidului depinde într-o măsură hotărîtoare de modul in care este pregătit şi instruit tineretul, de nivelul cunoştinţelor sale ştiinţifice şi profesionale, de educarea şi formarea sa politico-morală sănătoasă... Învăţămîntul nostru de toate gradele trebuie astfel organizat şi îndrumat, încît să corespundă în modul cel mai direct cerinţelor concrete, actuale şi de perspectivă, ale dezvoltării societăţii româneşti, imperativelor practicii construirii socialismului şi comunismului în România".**

Anul universitar care a început poate fi considerat ca fiind deosebit, prin faptul că toate aceste probleme, vizînd modernizarea procesului de învăţămînt pe linia întăririi legăturilor organice dintre ceea ce ne însuşim în cadrul cursurilor şi seminariilor cu ceea ce are loc în activitatea productivă nemijlocită, în procesul nemijlocit al construcţiei socialiste, ne priveşte pe fiecare, în funcţie de profilul facultăţii pe care am ales-o, în mod direct şi intim. Pentru că dincolo de organizarea procesului de învăţămînt, dincolo de activităţile practice care figurează în orarele noastre săptămînale, intervine marea problemă a convingerii intime că fiecare trebuie să depună eforturi sporite, tocmai pe linia realizării şi autorealizării sale în conformitate cu imperativele societăţii româneşti actuale.

E necesar să fim convinşi, în fiecare clipă, că numai în măsura în care ne pregătim să răspundem direct problemelor pe care viaţa ni le pune înainte, vom avea satisfacţia împlinirii noastre ca studenţi.

Din acest punct de vedere, activităţile culturale, munca educativă desfăşurată de către asociaţiile studenţeşti din facultăţi şi institute trebuie orientată astfel, încît să întreţină permanent spiritul viu al legăturii cu viaţa, cu practica, în procesul pregătirii universitare. De fapt, ultima şedinţă a Comitetului Executiv al U.A.S.C.R. a stabilit sarcinile care revin, în acest început de an universitar, Asociaţiilor Studenţilor Comunişti, vizînd mai ales trecerea neîntîrziată la luarea unor măsuri mobilizatoare pentru „punerea în stare de funcţiune optimă" a tuturor organelor de asociaţie.

Literatura şi arta studenţească vor trebui să oglindească, mai mult decît pînă acum, aceste preocupări specifice studenţimii româneşti în anul universitar care a început.

Am început un an universitar care se anunţă ca fiind deosebit şi avem ferma convingere că-l vom termina cu succes.

GEORGE DAMIAN

Încolonare

muncind din noi spre noi suim abrupt
muncind dăm voe lunii să se culce
am ris am strins tărie am erupt
piinea la care n-am trudit nu-i dulce

muncind atingem magicul tărim
al patriei aşa cum vrea să fie
ne-a hotărît precum o hotărim
unică nezadarnică trufie

tu aur vechi tu luminos argint
habar n-aveţi de bogăţia noastră
muncind ca rădăcinile muncind
boltim de-asupra o pădure albastră

Istorie curentă

Aspecte de la entuziasta primire făcută tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi tovarăşei Elena Ceauşescu la Universitatea Centrală din Quito (Ecuador)

„Dragi prieteni,

Doresc să vă adresez un salut călduros din partea studenţimii române, să vă adresez salutul meu şi al tovarăşei mele, să exprim urarea de a obţine succese mari în dezvoltarea economico-socială a poporului dumneavoastră, în întărirea independenţei şi suveranităţii patriei, în făurirea unei lumi mai drepte şi mai bune.

Dumneavoastră, tineretul, studenţimea, reprezentaţi viitorul ţării. Faceţi totul pentru a vă însuşi cuceririle ştiinţei şi culturii, pentru a putea să contribuiţi la bunăstarea, fericirea, crearea unei vieţi noi pentru poporul dumneavoastră! Aceasta cerem şi noi studenţimii române.

Tineretul joacă astăzi un rol important în lupta împotriva imperialismului, colonialismului, neocolonialismului, pentru o lume mai bună şi pentru pace în lume.

Este necesar să se întărească solidaritatea tineretului, solidaritatea studenţimii, a tuturor popoarelor pentru a asigura triumful acestei lupte drepte, pentru dreptul popoarelor de a fi stăpîne pe destinele lor, pentru un progres social, pentru o lume mai dreaptă în care popoarele să trăiască în frăţie şi să-şi asigure o viaţă liberă, independentă".

(Din cuvîntarea rostită de tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU la întîlnirea cu studenţii Universităţii Centrale din Quito — Ecuador)

Zile pline, de intensă activitate politică

Zilele vizitei tovarăşului Nicolae Ceauşescu, a tovarăşei Elena Ceauşescu şi a persoanelor oficiale române în Cuba, Costa Rica, Venezuela, Columbia, Ecuador, Peru, au fost zile pline, de intensă activitate politică, cu un bogat conţinut în idei şi în fapte, cu rezultate deosebit de fructuoase pentru dezvoltarea relaţiilor dintre ţara noastră şi ţările Americii latine. Primirile călduroase şi ospitalitatea rezervată înalţilor oaspeţi români, ambianţa de stimă şi respect reciproc în care s-au desfăşurat contactele şi convorbirile la înalt nivel, întîlnirile cu parlamentarii şi alte personalităţi politice, cu reprezentanţii municipalităţilor, cu oamenii muncii, cu populaţia — toate acestea au vădit un interes profund pentru cunoaşterea reciprocă şi apropierea dintre popoare, pentru o colaborare activă. Ţările noastre sînt situate la mari distanţe, pe continente diferite, cu orînduiri social-politice diferite, dar, dincolo de aceste deosebiri, mai puternice decît ele s-au dovedit elementele care leagă popoarele noastre, afinităţile de limbă şi cultură şi îndeosebi aspiraţiile lor de a se dezvolta liber, de sine stătător, pe calea progresului social, într-un climat de securitate, pace şi cooperare internaţională.

Solii poporului român au luat cunoştinţă cu satisfacţie de eforturile popoarelor Americii latine, pe linia valorificării în interes propriu a resurselor naturale, modernizării economiei. Totodată, în cursul vizitei s-a manifestat deosebit de viu interesul gazdelor pentru viaţa nouă şi realizările poporului român, interes căruia tovarăşul Nicolae Ceauşescu i-a răspuns prin înfăţişarea celor mai semnificative date cu privire la ceea ce am înfăptuit în timpul scurt de la eliberarea ţării şi ceea ce ne propunem să înfăptuim de aici înainte în construcţia socialistă, pentru ridicarea României în rîndul ţărilor avansate din punct de vedere economic. Stima şi preţuirea reciprocă, interesul comun de a conlucra la opera de consolidare a păcii în lume au generat dorinţa popoarelor noastre de a strînge legăturile de prietenie, de a le conferi un fundament trainic, durabil. Această năzuinţă şi-a găsit expresia în tratatele de prietenie şi cooperare semnate de conducătorul statului nostru şi de şefii statelor vizitate, documente de o înaltă semnificaţie politică, atît în planul relaţiilor directe dintre ţările noastre, cît şi în planul vieţii internaţionale. Tratatele consacră principiile fundamentale ale evoluţiei relaţiilor dintre state, reafirmînd dreptul fiecărui popor de a-şi decide singur soarta; dreptul fiecărui stat la existenţă, libertate, independenţă şi suveranitate naţională; principiile egalităţii, neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc; principiul nerecurgerii la forţă şi ameninţarea cu forţa. Toate acestea sînt deziderate ale vieţii politice internaţionale, pentru impunerea cărora România şi conducătorul său, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, au militat cu consecvenţă în relaţiile dintre state. Ele reprezintă, de fapt, una dintre contribuţiile de seamă ale României la afirmarea pe arena mondială, a unor raporturi noi, democratice şi progresiste, între toate statele.

Manifestările de caldă prietenie, de stimă şi admiraţie faţă de poporul român, atît în cadrul întîlnirilor oficiale, cît şi în cadrul întîlnirilor cu oamenii muncii din ţările Americii latine, confirmă încă o dată aprecierile de care se bucură politica României în lume şi personal tovarăşul Nicolae Ceauşescu, militant de seamă pentru înţelegere şi colaborare între popoare. Lumea universitară din ţările Americii latine a întîmpinat cu deosebită preţuire pe solii poporului român şi dacă desprindem din acest context doar vizita făcută la Universitatea centrală din Quito, unde gazdele au acordat titlul de „Doctor honoris causa" tovarăşului Nicolae Ceauşescu, titlurile de membru de onoare al Consiliului universitar şi al Consiliului de conducere tovarăşei Elena Ceauşescu şi au dat numele conducătorului român unuia dintre amfiteatre, este destul pentru a ne da seama de cît prestigiu se bucură pretutindeni, în rîndul tinerilor, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

Întreaga desfăşurare a vizitei tovarăşului Nicolae Ceauşescu, a tovarăşei Elena Ceauşescu şi a persoanelor oficiale care i-au însoţit în cîteva ţări de pe continentul America latine, confirmă aprecierea conţinută în comunicatele comune că s-a deschis o etapă nouă şi fructuoasă în dezvoltarea relaţiilor dintre statele noastre, în interesul tuturor popoarelor, al păcii în lume.

ANDREI PETRESCU

nu pentru școală, ci pentru viață învățăm

Noua etapă a învățămîntului nostru românesc, marcată de Plenara C.C. al P.C.R. din iunie 1973, care a dezbătut și analizat profund științific situația actuală a învățămîntului de toate gradele, a stabilit obiectivele fundamentale ale dezvoltării și perfecționării lui viitoare. Moment de înaltă semnificație prin principiile fundamentale preconizate : depășirea granițelor învățămîntului, ancorarea acestuia în procesul direct al dezvoltării multilaterale a României. Prin natura sa, școala superioară pregătește oameni care doresc să fie angajați în procesul amplu de producere a bunurilor materiale după terminarea anilor de studiu. Așadar, învățămîntul nu poate fi un scop în sine, ci are un scop impus de realitățile concrete ale vieții noastre sociale.
În pragul noului an universitar am întîlnit în toate institutele și facultățile din țară o activitate intensă a cadrelor didactice pentru revizuirea posibilităților de modernizare a întregului proces de predare, analizînd cu minuție planurile și programele cursurilor din toți anii de studiu, stabilind modul de desfășurare optimă a orelor de practica productivă a studenților. Într-un cuvînt, am participat la o muncă ce va fi încununată de succese, o muncă, prin care stacheta calității va fi ridicată considerabil în învățămîntul nostru. Despre acest proces de perfecționare și dezvoltare a școlii noastre superioare, despre problemele pe care le ridică noul an de studiu, ne-au vorbit o seamă de rectori ai universităților sau ai institutelor din Bucuresti, Iași, Cluj, răspunzînd cu amabilitate invitației revistei „Amfiteatru".

RADU VOINEA

rectorul Institutului politehnic București

Disciplinele fundamentale vor fi revizuite în scopul evitării unor inutile paralelisme

Prima noastră preocupare : stabilirea numărului de ore de curs, seminarii și practică productivă. Studenții vor beneficia acum, după revizuirea vechilor programe de învățămînt, de numai 36 de ore pe săptămînă pentru obligațiile lor universitare. Iar în curînd, doar de 30. Am procedat la o egalizare între orele de predare și cele de practică, firește nu într-un mod mecanic, ci ținînd cont că pentru disciplinele de strictă specialitate, sau a celor cu caracter de informație fundamentală (fizică, matematică ori mecanică) trebuie să acordăm un spațiu de timp mai mare. Așadar, schimbările survenite în programa analitică nu vor afecta numărul **total** de ore, ci numărul orelor de predare. Pe de altă parte, disciplinele fundamentale vor fi revizuite în conținutul lor pentru evitarea unor inutile paralelisme. Mergînd mai departe, pot afirma că ne gîndim la soluții optime pentru predarea acelor noțiuni care să aibă absolut un caracter de aplicabilitate practică. Dacă un capitol din matematică nu este necesar la facultatea de mecanică, atunci nu va mai fi cerut studenților să-l învețe. Dacă un alt capitol nu-și găsește aplicație în ramura industrială pentru care este pregătit viitorul specialist, de asemenea va fi neglijat. O ultimă problemă, ce vreau s-o aduc în discuție, este legată de procesul integrării învățămîntului în producție. Pot spune cu satisfacție că avem în față o perspectivă atrăgătoare pentru toți studenții politehnicii, și anume perfectarea unor contracte cu Ministerul Energiei Electrice, pentru construirea unui laborator de tehnica tensiunilor înalte, și un laborator de locomotive și vagoane, în colaborare cu Ministerul transporturilor și telecomunicațiilor. Vom construi și alte obiective, bunăoară laboratoarele de mecanică fină și utilaj chimic, cu sprijinul Ministerului construcțiilor de mașini. Vom elabora, astfel, noi tehnologii și prototipuri de mașini care, integrate în circuitul nevoilor noastre naționale, vor demonstra încă o dată prestigiul de care se bucură activitatea practică a studenților noii școli politehnice din Grozăvești.

ȘTEFAN PASCU

rectorul Universității clujene

Antrenarea judicioasă a specialiștilor din întreprinderi și instituții în calitate de profesori-asociați

Principala problemă pe care o ridică pentru noi anul universitar este organizarea mai bună a direcțiilor actuale de cercetare, subliniate încă prea timid, cred eu, în planurile și programele de învățămînt. Disciplinelor de biologie moleculară, cibernetică economică sau informatică le vom afecta mai multe ore, cu sprijinul unor cadre de specialitate, recrutate din producție, care au experimentat și verificat pînă acum, în diferite institute sau întreprinderi, o serie de procedee și metode moderne. Ne-am îndreptat atenția în acest an și spre cursurile de ergonomie ale Facultății de psihologie, pe care le vom completa cu cercetători din domeniul psihologiei muncii. Un program de înnoiri există de asemenea și la Facultatea de sociologie, unde din acest an am propus extinderea activităților de studiu și cercetare studențești cu privire la sociologia rurală. Astfel, pe agenda de lucru a viitorilor specialiști se înscriu probleme noi, cum sînt, bunăoară, migrația forței de muncă de la sate la oraș, transformările petrecute în structura populației rurale, influențele centrului industrial asupra mediului rural. Și Facultatea de istorie va include în programa sa analitică noi discipline pentru o mai bună înțelegere a proceselor istorice care trebuie învățate temeinic : demografia — o problemă astăzi de interes mondial — și geografia istorică, pe lîngă alte cursuri și seminarii, fie obligatorii, fie facultative. La filologie, ponderea activității se deplasează de acum înainte spre conversații, spre citirea și înțelegerea textelor și în al doilea rînd ne vom ocupa de predarea unor noțiuni teoretice de cultură generală, care pot fi foarte simplu studiate de fiecare student în parte și nu este nevoie pentru aceasta de un curs special elaborat de catedră. Încercăm astfel să modernizăm, să perfecționăm învățămîntul nostru universitar, deocamdată timid în acest an, dar vom avea grijă ca, din 1974, cînd programa analitică va suferi transformări radicale, aceste direcții să fie cuprinse corespunzător. În acest context, al formării școlii superioare, în mai mare măsură pentru a servi imperativele societății, două măsuri, dacă nu noi, cel puțin la o scară mult mai dezvoltată decît pînă acum, au fost deci preconizate : antrenarea judicioasă a specialiștilor din întreprinderi sau instituții, în calitate de profesori-asociați ; apoi, integrarea studenților în activitățile practice și de producție. Inițierea lor în acest sens se dovedește utilă, mai ales că tinerii sînt la anii cînd se dezvoltă rapid intelectual și cînd au marele dar de a înțelege și cunoaște totul foarte ușor. Procesul propriu-zis de integrare profesională în primii ani de stagiatură va fi de mai scurtă durată și cu rezultate mai bune decît s-a întîmplat pînă acum.

MIHAI TODOSIA

rectorul Universității ieșene

Modernizarea învățămîntului universitar pe o bază materială corespunzătoare

Noul an universitar înseamnă aici, la Iași, perfecționarea mai întîi a practicii pedagogice, care va fi încredințată celor mai bune cadre didactice din facultățile de profil, atît la școlile de cultură generală, cît și profesionale, unde vor preda studenții. Vom insista, de asemenea, și asupra psihologiei experimentale, de cunoaștere și îndrumare a elevilor, reușind în felul acesta să modificăm o optică învechită a studenților de a trata psiho-pedagogia ca o disciplină secundară. Ca să modernizăm învățămîntul universitar, trebuie să asigurăm și o bază materială corespunzătoare. Perfecționarea laboratoarelor de biochimie, biofizică și din alte domenii moderne ale biologiei, înființarea unui centru de calcul, sînt imperios necesare datorită progreselor înregistrate pînă astăzi de universitatea ieșeană. Aceste aspecte trebuie coroborate cu întinerirea cadrelor didactice. Deci, ne punem serios problema înnoirii contingentului de dascăli. Ne vom apleca cu atenție asupra studenților care promit, care dau dovadă de mult curaj și inteligență în rezolvarea unor probleme incluse în planul nostru de învățămînt, expuse atît în cadrul seminariilor, cît și la colocvii, cercuri științifice etc. Nu pot încheia aceste rînduri fără să vorbesc despre un anumit fenomen de egoism care se manifestă în rîndul unor studenți. Aceștia, înțelegînd greșit „concurența" cu colegii lor pentru o notă, o medie mai bună, care atîrnă greu în balanță la repartizarea în producție, nesocotesc din păcate adevăratele colective de tip socialist prin apucături nesănătoase. Pentru acești învechiți în principii și în comportament ne-am gîndit ca împreună cu consiliile A.S.C. ale facultăților să organizăm consecvent întîlniri, acțiuni cu studenții fruntași, căutînd să-i deprindem a înțelege practica principiilor eticii și echității noastre de astăzi.

MIRCEA BĂLAU

rectorul Institutului de arte plastice „Ion Andreescu" — Cluj

Să-i pregătim pe studenți pentru viața practică, pentru societate

Ce este actual pentru noi ? Faptul că studenții secției de design sînt acum în pragul celui de al treilea an de studiu. Cunoștințele însușite deci pînă în acest an trebuie pe de o parte completate și diver-

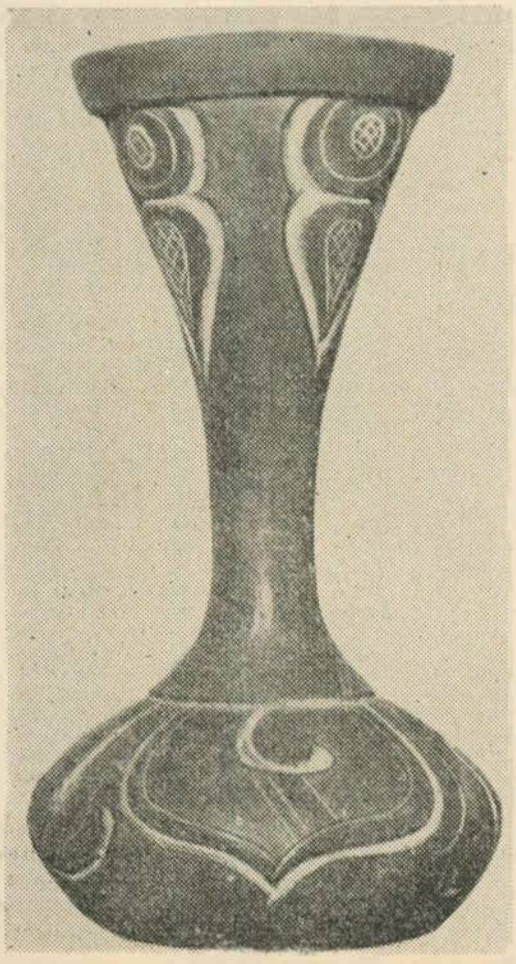
sificate, iar pe de altă parte valorificate şi verificate în practică, adică în activitatea de creaţie — de proiectare.
Am căutat şi am găsit căi noi, eficiente, pentru dezvoltarea potenţialului lor de creaţie, pentru valorificarea acestuia. O serie de teme de studiu şi de cercetare s-au concretizat în proiecte şi prototipuri, care au fost preluate de industrie şi aplicate în producţie. Astfel, există imprimeuri textile destinate exportului, obiecte de ceramică — poterie, obiecte de uz gospodăresc, jucării şi piese de mobilier destinate pieţii interne, create de studenţi ai institutului nostru. Este un fapt care ne bucură, dar avem încă un mare potenţial de creaţie nevalorificat, deşi în ciuda acestei greutăţi, ne vom impune prin expoziţiile pe care le vom organiza. Un stimulent important l-ar constitui deschiderea unui magazin destinat vînzării produselor realizate în practica productivă, magazin propus încă de anul trecut de către studenţi şi cadre didactice.
De asemenea, vom dovedi calitatea pregătirii studenţilor noştri prin lucrările de artă monumentală — pe care le vom realiza în continuare pentru municipiul Hunedoara cît şi prin cele destinate zonelor verzi ale complexelor de cămine studenţeşti din Cluj. Toate acestea înseamnă un „examen" deosebit — confruntarea cu viaţa, cu oamenii, beneficiarii activităţii noastre. Un alt obiectiv important pentru noi, în cursul acestui an universitar, este expoziţia de gravură şi tapiserie pe care o vom deschide la Offenbach am Main, ca replică la expoziţia pe care „Institutul pentru crearea de forme" din acest oraş al Germaniei federale a organizat-o — în cadrul schimbului de relaţii dintre cele două institute de artă — la Cluj, în luna mai a acestui an.

GEORGE CIUCU

rectorul Universităţii bucureştene

Studenţii vor participa mai activ la elaborarea căilor de dezvoltare a învăţămîntului

Noul an înseamnă pentru noi asigurarea unei legături organice dintre învăţămînt, cercetare şi producţie, avînd drept scop pregătirea multilaterală a studenţilor pentru muncă şi viaţă. Prin înnoirea metodologiei şi cercetării ştiinţifice vom atrage pe studenţi spre cercetările în echipe mixte, formate împreună cu specialişti din întreprinderi ori cadre didactice cu experienţă. Vom contribui la o mai bună pregătire profesională a viitorilor absolvenţi şi deci vom grăbi procesul lor de integrare directă în producţie după terminarea studiilor chiar în sectoarele în care au făcut practică. În domeniul matematicii, fizicii ori chimiei se vor reorganiza cercurile ştiinţifice; cei mai buni vor fi atraşi în rezolvarea unor contracte cu unităţi productive; în cadrul facultăţilor de filologie, drept şi îndeosebi filozofie şi istorie se vor constitui colective de studenţi care, prin cercetările ştiinţifice de teren, utilizînd metodica sociologiei moderne, vor rezolva unele probleme ale dezvoltării social-economice în diverse regiuni din ţară. Nu mai vorbesc despre rolul cercetării ştiinţifice, care trebuie să se caracterizeze pentru noi prin realizări de seamă, încît să contribuim direct la sporirea avuţiei naţionale, la afirmarea ştiinţei româneşti pe plan internaţional. O atenţie deosebită o vom acorda participării active a studenţilor în senatul Universităţii, în consiliile profesorale. Alături de profesorii lor, ei trebuie să ajute la găsirea celor mai eficiente căi pentru dezvoltarea, în continuare, a învăţămîntului nostru.

ARTA MEXICANA (Civilizaţia Olmeca preclasică): Vas „floral" cu fund plat

Ilustraţia numărului

Continent de străveche civilizaţie, America latină, completează prin marele său tezaur artistic profilul spiritual al omenirii. Cu prilejul recentei vizite a tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi a tovarăşei Elena Ceauşescu într-o serie de ţări din America latină, oferim cititorilor cîteva imagini ilustrind nepreţuitele comori de artă pe care le adăposteşte continentul latino-american.

TIBERIU MUREŞAN

rectorul Institutului agronomic „N. Bălcescu" — Bucureşti

Un raport mai realist între instruirea teoretică şi practică

La toate facultăţile şi aproape la toate disciplinele am stabilit din acest an un raport mai judicios între instruirea teoretică şi practică a studenţilor, în sensul creşterii considerabile a ponderii activităţii practice. S-au urmărit, de asemenea, o reducere pe an de studii a numărului de examene şi o diminuare a numărului săptămînal de ore, pentru a crea studenţilor condiţii mai bune pentru studiul individual. O problemă majoră a activităţii pe linia modernizării procesului de învăţămînt o constituie astăzi integrarea şcolii agronomice superioare în cercetare şi producţie. În prezent, am stabilit aproape la toate facultăţile planuri de lucru, axate pe tematica unitară a institutelor de cercetări din cadrul A.S.A.S. Marea majoritate a studiilor se execută pe baze de contracte, subcontracte sau convenţii. Numărul cercetărilor efectuate de la buget sînt astfel în continuă descreştere. Intenţionăm ca la nivel de institut să constituim în noul an universitar un colectiv care să se preocupe de valorificarea rezultatelor ştiinţifice, de controlare a modului cum se aplică ele în producţie, de acordare a unui sprijin efectiv unităţilor agricole în folosirea şi generalizarea acestor rezultate. În vederea îmbunătăţirii bazei materiale am trecut la reorganizarea fermei didactice experimentale de la Băneasa, urmărind profilarea acesteia pentru horticultură. Pentru celelalte specialităţi am iniţiat măsuri de lărgire a bazei materiale prin trecerea de la Ministerul agriculturii în gospodărirea institutului a unor noi unităţi de producţie şi cercetare. Aceleaşi preocupări le avem şi în ceea ce priveşte dotarea laboratoarelor şi realizarea investiţiilor planificate. Astfel, pentru clădirea Facultăţii de îmbunătăţiri funciare, obiectivul nostru central de investiţii, am perfectat o colaborare cu Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu", care, prin lucrări de diplomă ale studenţilor, ne va executa o serie de ornamentaţii interioare şi exterioare, asigurîndu-ne prin aceasta o reducere a cheltuielilor. Asemenea colaborări ne gîndim să realizăm şi cu alte institute din Capitală.

PETRE BRÂNCUŞI

rectorul Conservatorului de muzică „Ciprian Porumbescu" — Bucureşti

Integrarea şcolii noastre muzicale în circuitul vieţii culturale şi artistice

Una dintre coordonatele principale ale integrării şcolii noastre muzicale în circuitul intens al vieţii culturale este activitatea artistică pe care trebuie s-o desfăşoare studenţii atît la Conservator, cît şi în alte institute de cultură: cluburi, şcoli medii, filarmonică, teatre muzicale. Cum o foarte mare parte dintre absolvenţii Conservatorului vor fi angajaţi ca profesori de specialitate, vom pune un accent deosebit pe pregătirea lor profesională sub toate aspectele. Am extins aşadar preocupările studenţilor în acest an universitar pentru lecţiile de iniţiere muzicală la şcoli elementare şi grădiniţe de copii. La liceele de muzică, studenţii vor îndruma pe viitorii candidaţi la examenul de admitere pentru Conservator prin lecţii speciale. Anul trecut, ciclul de concerte-lecţii ţinut la Sala mică a Palatului s-a bucurat de un vădit succes în rîndul tineretului, de aceea îl vom continua cu noi spectacole susţinute de studenţii noştri, asigurîndu-le acestora, în continuare, posibilitatea afirmării aptitudinilor lor creatoare şi interpretative. Ne preocupă, de asemenea, şi promovarea studenţilor de la secţia compoziţie şi dirijat. Am propus, în acest sens, ca lucrările lor, selecţionate de cadrele didactice, să fie prezentate într-o stagiune muzicală la sala de concerte a Conservatorului. Un alt obiectiv aflat pe agenda activităţii viitorilor noştri specialişti îl constituie iniţierea colegilor lor de la alte institute în abordarea cîntecelor patriotice şi de tineret. Modul de organizare a echipelor studenţeşti pentru acest obiectiv a fost de pe acum pus la punct. Întîlnirile de acest fel vor debuta încă în primele zile ale noului an universitar.

Anchetă realizată de AL. RONAI

COMENTARII LA

Zoe Dumitrescu Buşulenga : „VALORI ŞI ECHIVALENŢE UMANISTICE"

Un permanent şi veritabil dialog al culturii româneşti cu cea europeană, iată ce ne propune în primul rînd această carte. Situată la confluenţe de culturi prin poziţia sa geografică şi în urma unor procese istorice îndelungate, cultura românească a fost totdeauna sub imperiul a două forţe (centripetă şi centrifugă) care i-au oferit originalitate, înscriind-o totodată pe orbita valorilor universale. În prima secţiune a cărţii — „Sinteză de cultură românească" — autoarea porneşte de la cîteva principii de bază care au generat şi alimentat permanent cultura românească. Este vorba de pendularea între istoricitate — arhaicitate şi mit cultural — mit arhaic. Aceste dicotomii nu sînt altceva decît efectele acţiunii celor două forţe amintite mai sus. Căci dacă mitul arhaic a însemnat folclor, cultură populară, permanenţă covîrşitoare de milenii, mitul cultural a fundamentat totdeauna un concept de istoricitate, de înglobare şi retopire a influenţelor primite în timp. Aşadar, pendularea între „romanitate şi dacism" s-a manifestat în toate direcţiile spirituale româneşti, ea fiind punctul de reazem al tuturor curentelor, regizînd de asemenea creaţia marilor noştri scriitori. Corolarul ei pe plan politic a fost înţelepciunea, cumpătarea, ferirea de excese, o anumită conciliere a extremelor pentru păstrarea unei armonii, principii fără de care ţara nu ar fi putut să reziste în decursul unei istorii zbuciumate. Discutarea pe concret, aplicarea acestei simbioze la curente şi scriitori, este condusă de Zoe Dumitrescu-Buşulenga cu multă pertinenţă, cultura ce o posedă permiţîndu-i asociaţii şi corelaţii dintre cele mai interesante şi îndrăzneţe. În acest mod, lectura devine antrenantă, cartea dozînd perfect citatele, fără a abuza de erudiţie, păcatul multora dintre lucrările istoricilor şi criticilor noştri literari.

Eminescolog cunoscut, autoarea consacră partea a doua a cărţii marelui nostru poet, „Eminesciene", reluînd la nivelul personalităţii lui Eminescu, punctul de plecare propus, şi anume polivalenţa receptării influenţelor şi capacitatea de integrare perfectă la un fond originar. „Valori filosofice, valori umane, condiţie umană, condiţie demiurgică, amîndouă cunoscute şi transgresate, unităţi estetice perfecte, nuditate inegalabilă a cuvîntului reuşind să exprime cele mai diverse straturi psihice şi mentale, aşa arată toată opera maturităţii eminesciene, aceea care se înalţă de la sine din poezie românească înspre poezie universală".

„Excurs universal" — cea de-a treia secţiune a cărţii — reia cîteva puncte de vedere ale primelor dar, aici privirea este panoramică, ea vizînd perspectiva umanistă europeană, deschisă prin argumentările din cele două capitole precedente. „Umanioare vechi şi noi" şi „Elogiul retoricii" sînt pagini scrise de un admirator al umanismului, în tot ce a însemnat acesta : echilibru, supleţe, nobleţe, simplitate, adevăr profund. Parcurgerea cronologică a istoriei culturii europene, de la umanismul greco-latin, la cel renascentist, pînă la mesajul lui Goethe din Faust şi al concepţiilor umaniste herderiene, se face într-un ritm ascendent, ea culminînd cu etapa noastră actuală care conferă umanismului european o altă împlinire, cea a umanismului socialist. Reprezentanţii străluciţi ai umanismului european — Dante şi Chaucer, care încununează Evul Mediu — deschid calea altor doi coloşi : Shakespeare şi Cervantes, sinteze umaniste care duc la apogeul Renasterii. Edgar Poe, chintesenţă a influenţelor europene în America, Tagore, hotar spiritual dintre Europa şi Asia, alături de prezenţa lui Kazantzakis, simbol al umanismului grecesc contemporan, întregesc acest „Excurs" pe meridianele spiritualităţii universale. Iată cum cele trei secţiuni ale cărţii interferează şi se complementează, mulînd o concepţie plenară, cea a valorii umanistice, existenţă spirituală a umanului dintotdeauna. Cartea este un „elogiu al umanismului" naţional şi universal, scrisă cu competenţa şi pasiunea unui statornic iubitor al său.

AURA MATEI-SĂVULESCU

Lucian Blaga : „CEASORNICUL DE NISIP"

Articolele cuprinse în această culegere au fost publicate pe parcursul a zece ani (1921—1930), în diferite ziare ardelene şi sînt un reflex al preocupărilor curente ale tînărului Blaga aflat în plin proces de acumulare şi de fermentare intelectuală. Este perioada în care el lucrează „cu ferestrele deschise", permiţînd şi chiar căutînd comunicarea cu exteriorul. Sedus de ideea unei filozofii a culturii, după ce se justifică într-un articol („Pe marginea unei cărţi"), începe delimitarea spaţiului specific culturii româneşti şi caută simbolurile cele mai potrivite, în maniera în care Spengler definise culturile majore din Europa şi pe cea arabă. Aşa apare articolul „Simboluri spaţiale", care conţine sîmburele viitorului sistem filozofic blagian, şi în care apar, pentru prima oară, conceptele de „spaţiu mioritic", de „plai", de „dor", care-l vor face celebru. La 150 de ani după ce corifeii Şcolii Ardelene se străduiseră să dovedească „nobleţea" poporului român, probindu-i latinitatea, iată un alt ardelean care caută nobleţea naţiei sale, dar de data aceasta în cultura sa, în spiritualitatea sa considerată în ceea ce are ireductibil original. De aici, teoria echivalenţei culturilor, refuzul criteriului axiologic în compararea lor, teoria culturilor răsăritene şi a popoarelor tinere şi o seamă întreagă de alte argumente în sprijinul tezei viabilităţii, valorii şi originalităţii culturii poporului român, toate prezente în articolele primei secţiuni a cărţii.

Numai privite în acest sens, intervenţiile sale în problema artei populare, a criticii literare, a vieţii culturale româneşti în general, pot fi considerate ca dovezi ale „angajării" sale. Termenul de „consecventă" ni se pare, însă, mai potrivit, pentru că Blaga nu face altceva decît să urmeze o linie în toate consecinţele sale şi, evident, aceasta necesită şi o legătură cu toate problemele la ordinea zilei. Faptul că după această perioadă (1921—1930) se arată mai puţin preocupat de aspectul fenomenal al culturii în genere şi că se fixează asupra esenţei sale abordate la nivelul filozofic, poate fi explicat uşor, dar cel mai frumos o face însuşi Blaga : „În armuri ciudate scafandrii au ieşit la malul mării şi aşteaptă semnalul să coboare în adînc" („Simboluri spaţiale"). Între aceşti ani, el este tocmai un astfel de scafandru care încă mai are nevoie de aerul de suprafaţă, dar care abia aşteaptă semnul, pe care singur şi-l va da şi care va însemna dobîndirea forţei necesare pentru a se menţine în adîncuri, acolo unde stau ascunse tainele lumii.

Este interesant de observat că, deşi Blaga se preocupă exclusiv de cultură, refuzînd socialul şi politicul, viziunea complexă asupra culturii ca manifestare socială nu-i lipseşte. Iată-l dovedind asta într-un fel care aminteşte alt ardelean de geniu, pe Ion Budai Deleanu : „Urechile ascuţite şi ochii isteţi vor putea să facă o paralelă între ordinea socială a vieţii şi cea literară" („Noul clasicism").

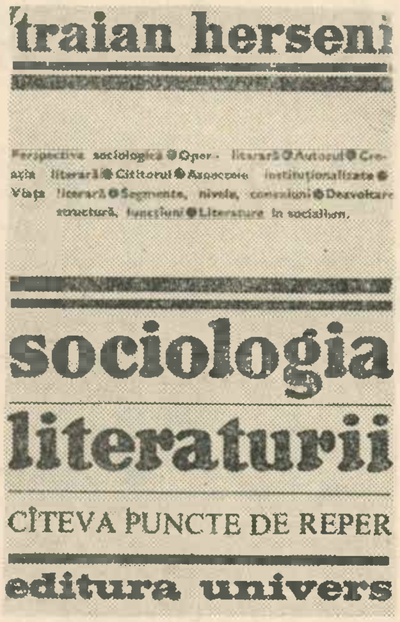
Fiind un filozof al culturii, Blaga se simte chemat să ia atitudine. De aici, analiza criticii literare contemporane lui, a operelor poeţilor zilei, a felului în care ministerul de resort se preocupă de conservarea tezaurului cultural naţional. De aici şi articolele sale din secţiunea „Profiluri", ce sînt numai aparent de circumstanţă. „Avem sentimentul că aceste „medalioane" nu sînt numai acte de complezenţă şi de onestitate cărturărească, ci şi încercări de proprie definire în raport mai ales cu înaintaşii culturii româneşti. Cel mai mare interes al „Ceasornicului de nisip" stă, pentru oricine se simte atras de creaţia lui Lucian Blaga, în primele două părţi : „Aspecte şi interpretări" şi „Profiluri". Dar cel ce se aşteaptă să găsească aici farmecul limbajului poetic blagian va fi, în bună măsură, dezamăgit, pentru că publicistica sa are tonul detaşat şi obiectiv al filozofului ce analizează, sau al omului de cultură ce atrage atenţia publicului cititor asupra unei probleme interesante pe care i-a relevat-o ultima lectură sau ultimul eveniment cultural. Cel ce vrea, însă, să urmărească procesul formării şi cristalizării acestei excepţionale personalităţi a culturii noastre va găsi aici un bun prilej de a-şi completa imaginea despre Lucian Blaga.

Prin publicarea acestei cărţi, colecţia „RESTITUIRI" înregistrează o reuşită ce merită a fi semnalată. Mai merită însă a fi semnalată şi lipsa unei erate, din păcate necesară, care să facă posibilă nu atît o îndreptare a greşelilor de tipar (numeroase), cît formarea unei idei favorabile despre felul în care editura se îngrijeşte de calitatea tipografică a cărţilor pe care le are în plan. Pentru că e păcat ca o iniţiativă atît de valoroasă, susţinută cu atîta seriozitate ştiinţifică, să fie minimalizată de cîteva lamentabile erori de.. tipar.

GEORGE TUDOR

COMENTARII LA

Traian Herseni: „SOCIOLOGIA LITERATURII“

E de prisos să mai vorbim de utilitatea unei lucrări de sociologia literaturii care să prezinte sistematic și cu discernămînt stadiul actual al cercetărilor în domeniu. Sociologia literaturii este astăzi o disciplină cu un statut bine definit și cartea lui Traian Herseni, care se vrea — dar nu este numai — informativă, era acut reclamată la noi de un oarecare gol și de o anume confuziune, chiar și în intervențiile avizate. Nivelul de adresare al lucrării depășește, de aceea, sfera masei largi a cititorilor. Terminologia, principiile, metodele prezentate privesc în mai mică măsură marele public, selectînd în consecință lectori de specialitate. Prin prisma unor exigențe sporite trebuie, deci, judecată cartea lui Herseni, specialist cu vechi prestații în domeniu. Planul general al lucrării e simplu și judicios alcătuit, refuzînd artificiile sclipitoare și optînd pentru sobrietate și competență. Bibliografia anexată fiecărui capitol e bogată, interesantă și aproape de negăsit în bibliotecile obișnuite... Din acest punct de vedere, lucrarea are o serioasă contribuție în aducerea la zi a cititorilor cu o serie de apariții esențiale, nu numai din domeniul sociologiei literaturii. În discutarea — fie ea și lapidară — a unor teorii așa-zis moderne, autorul păstrează însă o serie de prejudecăți. El afirmă, de pildă, într-o paranteză (comentîndu-l pe Paul Guillaume) că „structurile, pe cît se pare, sînt în chip necesar creatoare (s.n.) de formă“. Cuvîntul creatoare folosit în acest context este nepotrivit, și sintagma riscă să-și piardă sensul. De fapt, structurile sînt forme și numai în măsura în care ele sînt forme se poate vorbi de conținutul lor (cf. Hjelmslev, Prolegomena la o teorie a limbii). De altfel, în legătură cu problema formă-conținut — și în ceea ce privește mai ales conceptul de semnificație — s-ar fi putut aduce în discuție, pe lîngă alte teorii (Saussure etc.), și distincțiile particulare pe care Hjelmslev (op. cit., cap. Funcția-semn) le operează în interiorul fiecărei entități (formă a conținutului și substanță a conținutului, respectiv formă a formei și substanță a formei).

O prejudecată terminologică este legată de folosirea termenilor spațiali, „strat“ și „înveliș“, care, după Herseni, ar fi împrumutați din geologie și, în consecință, „sînt cu totul nepotriviți pentru realitatea sui generis a operei literare“. În fapt, termenii incriminați sînt folosiți, de obicei (Roman Ingarden), în sens pur descriptiv. Chestiunea e oțioasă.

Argumentările, în general pertinente, la obiect, prezintă uneori neclarități și rigidități inexplicabile. Mecanismul argumentării ne scapă de pildă acolo unde cercetătorul, vorbind despre falsele valori („nimeni nu mai crede astăzi că tot ceea ce se etichetează drept literatură... corespunde unor valori artistice autentice“), aduce imediat în discuție antiliteratura: „Scriitorii înșiși... vorbesc despre aliteratură și antiliteratură (antiroman, antiteatru, antipoezie, antijurnal etc.), încercînd să-și anihileze propria lor îndeletnicire printr-o atitudine protestatară sau contestatară (s.n.) față de literatura tradițională“... (Literatura în socialism).

Astfel, enunțată, analogia dintre cele două aspecte (sau mai bine zis identificarea lor) ni se pare improprie, cu atît mai mult cu cît lipsește orice nuanțare ulterioară. A și anti sînt două lucruri diferite; nu ne îndoim că autorul știe asta, dar trebuia eventual să semnaleze distincțiile. Apoi, admițînd chiar antiliteratura exclusiv ca o impostură, specificitatea fenomenului trebuia oricum relevată. Pe de altă parte, accepția dată termenului de către Herseni — implicită în citat — este restrînsă și lipsită de nuanțe (vedeți pentru acest concept Adrian Marino, Dicționar de idei literare, A.G.).

Toate aceste observații sînt însă chestiuni de amănunt; se referă în general la acuratețea și limpezimea formulărilor. Scopul pe care Herseni și l-a propus este, în definitiv, acela de a servi drept „punct de reper“, „indicator de drum“.

În acest sens cartea sa este salutară.

DUMITRU RADU POPA

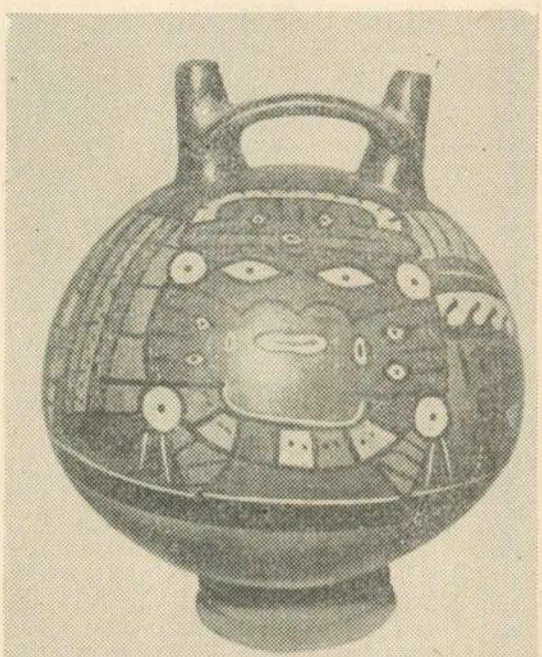
Eveniment

CHILE: Speranță și luptă

M-a zguduit știrea asasinării lui Salvador Allende. Urmărisem, de-a lungul ultimilor ani, cu admirație cum se contura evoluția socialistă a Republicii Chile, lupta consecventă a președintelui Salvador Allende pentru impunerea principiilor unei existențe de stat independente, unei coexistențe pașnice pe continentul Americii latine și cu toate popoarele lumii. La început, știrile au fost contradictorii. N-am dat crezare versiunii care lăsa să se înțeleagă că Salvador Allende s-a sinucis. Pentru că marele conducător chilian nu făcea parte din categoria oamenilor care renunță la luptă și evadează în neant. Ulterior s-a anunțat că a murit spulberat de 17 cartușe de armă automată, în urma unui violent schimb de focuri, în palatul prezidențial „La Moneda“ din Santiago. Cunosc literatura Americii latine și mai ales cunosc pe unul din cîntăreții ei de seamă, pe Pablo Neruda, conștiință fierbinte a poporului chilian, în ale cărui versuri se regăsesc multe din dramaticele frămîntări prin care au trecut compatrioții săi, exilați în nenumărate rînduri pentru vederile lor progresiste, pentru încrederea într-un viitor socialist. Mi-am dat seama că Salvador Allende reprezenta cea mai demnă speranță a poporului de pe malurile Oceanului Pacific, în sfîrșit, bărbatul care întrunea calitățile unui conducător iubit și urmat cu încredere, capabil să răstoarne, prin forța gîndirii și ideilor pe care le exprima, logica inversă a forțelor reacțiunii interne și externe. Guvernul Uniunii Populare, care preluase puterea în stat prin alegeri libere, perfect constituționale, prin voința maselor de oameni ai muncii, a încercat să impună o cale de dezvoltare liberă și independentă, în care poporul devine stăpîn pe destinele sale și pe propriile bogății, dincolo de nenumăratele acte de sabotaj și de teroare pe care opoziția le organiza cu o strategie perfidă, împotriva intereselor vitale ale națiunii. Fiecare zi, fiecare noapte trăită la cîrma țării de reprezentanții Uniunii Populare, au fost pline de tensiune, de lupte, uneori dramatice, și numai calmul și echilibrul acestui bărbat-erou, cu numele de Salvador Allende, folosind toate prerogativele constituționale, neabătîndu-se nici o clipă de la cuceririle democratice ale poporului, au salvat țara de la catastrofa premeditată în subsolurile conștiinței de oligarhia financiară și industrială chiliană. Dar, ca de obicei, în acest secol zguduit de mari conflagrații, a intervenit încă o dată trinitatea armatelor terestre, aeriene și navale, aservite intereselor străine de popor, spulberînd atîtea speranțe și aruncînd în pragul deznădejdii milioane de oameni. Și au început flagelările și asasinatele. Moartea lui Salvador Allende, ale cărui ultime cuvinte de răspuns la somațiile generalilor vînduți reacțiunii au fost: „Refuz să tratez cu trădătorii“, se repetă acum, ca într-un ecou de tragedie antică, prin asasinarea bărbaților și femeilor rămași credincioși ideilor socialismului în Chile.

Opinia publică mondială a reacționat prompt, infierînd lovitura militară și crima. Nu există om de bună credință care să nu fie profund zguduit, pînă în cele mai intime fibre ale ființei sale, în fața tragediei de la Santiago de Chile. Pentru că, astăzi, mai mult ca oricînd, fiecare eveniment de pe această planetă ne privește personal, are implicații adînci în existența noastră. Prin reprezentanții Uniunii Populare, uciși sau dispăruți, prin marele om politic, spulberat cu 17 cartușe de armă automată și înhumat în pripă pentru a paraliza conștiințele, forțele democrației și progresului au pierdut cîțiva din eroii de seamă ai umanității. Luptele nu s-au terminat. Partizanii lui Salvador Allende au ridicat baricade și au ocupat poziții de luptă pe aproape întreg cuprinsul țării. Omenirea speră în restabilirea libertăților democratice și prerogativelor constituționale în această țară, în triumful ideilor pentru care a militat și a murit Salvador Allende!

TRAIAN MĂRGĂRITE

ARTA PERUVIANĂ (Cultura Nazca): Vas cu două guri

Cel mai scurt roman

„Nici o urmă nicăieri de viață, spui, haida-de nici o piedică în asta, imaginația nu e moartă încă, da moartă, bine, imaginația moartă imaginează-ți. Insule, ape, sineală, verzeală, o privire și dispare, fără sfîrșit, omisiune. Pînă cînd albă toată în albeață rotonda. Nici un drum înăuntru, intră, măsoară. Diametru trei picioare, trei picioare de la pămînt pînă-n vîrful bolții. Două diametre formînd unghiuri drepte AB CD despart pămîntul alb în două semicercuri ACB BDA. Zăcînd pe pămînt două trupuri albe, fiecare în semicercul lui. Albă și bolta și peretele înconjurător, înalt de optsprezece inci din locul de unde începe. Întoarce-te afară, o rotondă simplă, albă toată în albeață, du-te înapoi înăuntru, ciocănește, solidă peste tot, un inel ca-n imaginație inelul unei vertebre. Lumina care face totul atît de alb, sursă invizibilă, totul strălucește cu aceeași strălucire albă, pămîntul, peretele, bolta, trupurile, nici o umbră. Arșiță puternică, suprafețele fierbinți dar fără să frigă la pipăit, trupurile nădușite. Întoarce-te afară, du-te înapoi, structura minusculă dispare, se înalță, dispare, toată albă în albeață, coboară, intră din nou. Pustietate, tăcere, arșiță, albeață, așteaptă, lumina coboară, totul se-ntunecă laolaltă, pămîntul, peretele, bolta, trupurile, să zicem douăzeci de secunde, toate nuanțele de cenușiu, lumina se stinge, totul dispare. În același timp temperatura coboară, ca să atingă minimul, să spunem punctul de înghețare, în aceeași clipă în care întunericul este atins, ceea ce ar părea poate ciudat. Așteaptă, mai mult sau mai puțin îndelung, lumina și arșița revin, toate se albesc și se înfierbîntă laolaltă, pămîntul, peretele, bolta, trupurile, să spunem douăzeci de secunde, toate nuanțele de cenușiu, pînă ce nivelul inițial este atins de unde începuse scăderea. Mai mult sau mai puțin îndelung deoarece pot interveni, experiența arată, între sfîrșitul scăderii și începutul creșterii, pauze cu lungimi variate, de la o fracțiune de secundă la ceea ce ar fi părut, în alte timpuri, alte locuri, o eternitate. Aceeași observație pentru cealaltă pauză, între sfîrșitul creșterii și începutul scăderii. Extremele, atît timp cît durează, sînt perfect stabile, ceea ce în cazul temperaturii ar părea ciudat, la început. Este de asemenea posibil ca, experiența arată, creșterea și scăderea să se oprească brusc în orice punct și să marcheze o pauză mai mult sau mai puțin îndelungată, înainte de a continua, sau inversînd, creșterea acum scădere, scăderea creștere, acestea la rîndul lor să fie împlinite, să se oprească brusc și să marcheze o pauză, mai mult sau mai puțin îndelungată, înainte de-a continua, sau din nou inversînd și așa mai departe, pînă cînd pînă la urmă una sau alta dintre extreme este atinsă. Asemenea variație de creștere și scădere, combinîndu-se în ritmuri nenumărate, de obicei ating trecerea de la alb și arșiță la negru și rece, și invers. Doar extremitățile sînt stabile cum o arată vibrația detectabilă cînd se produce o pauză la un anumit stadiu intermediar, indiferent de nivelul și durata ei. Apoi totul vibrează, pămîntul, peretele, bolta, trupurile, cenușii sau plumburii sau între cele două, cum poate fi. Dar în general, experiența arată, asemenea trecere incertă nu este obișnuită. Și cel mai des, cînd lumina începe să cadă și o dată cu ea arșița, mișcarea continuă neîntrerupt pînă cînd, în spațiul a vreo douăzeci de secunde, negrul ca smoala este atins și în același timp să spunem punctul de înghețare. Aceeași observație pentru mișcarea inversă, către arșiță și albeață. Urmează în frecvență scăderea sau creșterea cu pauze de diferite lungimi în aceste cenușiuri febrile fără ca-n vreo clipă să se producă inversul mișcării. Dar oricare ar fi incertitudinile ei întoarcerea mai devreme sau mai tîrziu la un calm temporar pare asigurată, pentru moment, în întunecimea neagră sau albeața vastă, cu temperatura însoțitoare, lumea încă dovadă împotriva tumultului durabil. Redescoperită miraculos după o absență oarecare în viduri perfecte nu mai este chiar aceeași din acest punct de vedere, dar alta nu este. Din afară totul este ca mai înainte și perceperea structurii minuscule este mai mult o chestiune de noroc, albeața ei topindu-se în albeața înconjurătoare. Dar intră și acum acalmii mai scurte și niciodată aceeași furtună de două ori. Lumina și arșița rămîn legate ca și cum ar fi alimentate de aceeași sursă fără încă nici o urmă. Pe pămînt încă îndoit în trei, capul atingînd peretele în B, fundul atingînd peretele în A, genunchii atingînd peretele între B și C, picioarele atingînd peretele între C și A, adică cum s-ar spune înscris în semicercul ACB, confundîndu-se cu pămîntul alb dacă n-ar fi avut părul lung de-o albeață ciudat de imperfectă, în sfîrșit trupul alb al unei femei. Similar înscris în celălalt semicerc, atingînd peretele cu capul în A, fundul în B, genunchii între A și B, picioarele între D și B, tovarășul. Culcați pe dreapta astfel amîndoi spate în spate, cap la fund. Ține o oglindă deasupra buzelor lor, se aburește. Cu mîna stîngă își țin piciorul stîng puțin mai jos de genunchi, cu mîna dreaptă brațul stîng puțin mai sus de cot. În această lumină agitată, calmul ei alb vast atît de rar și scurt acum, iscodirea nu este ușoară. Dacă n-ar fi transpirația și oglinda ar putea foarte bine trece drept neînsuflețiți doar că ochiul stîng la intervale incalculabile se deschide brusc mare și scrutează fără să clipească departe peste ceea ce este omenesc posibil. Albastru pal pătrunzător efectul este puternic, la început. Niciodată cei doi nu scrutează împreună în afară de o singură dată, cînd începutul unuia se suprapune sfîrșitului celuilalt, aproximativ zece secunde. Nici grase nici slabe, mari sau mici, trupurile par întregi și într-o condiție destul de bună dacă socotești părțile expuse vederii. Fețelor de asemenea, considerîndu-le două părți ale unui întreg, par să nu le lipsească nimic esențial. Între inerția lor absolută și lumina convulsivă contrastul este izbitor, la început, pentru cineva care își mai amintește încă să fi fost impresionat de contrariul. E limpede totuși dintr-o mie de semne mărunte prea lungi pentru a fi închipuite, că ei nu dorm. Murmură doar ah, nu mai mult, în această liniște și în aceeași clipă pentru ochiul prădalnic fiorul infinitesimal este suportat instantaneu. Lasă-i acolo, nădușind și reci ca gheața, în altă parte e mai bine. Nu, viața sfîrșește și nu, în altă parte nu

STRUCTURA NARATIVĂ

Nu aș îndrăzni să afirm cu precizie ce fel de sentiment ne trezește faptul important al maturizării care se petrece actualmente în exegeza narațiunii polițiste: satisfacție sau părere de rău? Poate că, sub un anumit joc de perspective, și una și alta. Acest paradoxal cumul afectiv se explică, cred, prin situația — ea însăși paradoxală — în care se aflau comentatorii romanelor polițiste: cedînd unei febre emotive proprii adolescenței, ei se lansaseră, cu egală vehemență, în elogiu sau în diatribă, înainte de a defini natura și formele narative ale romanului polițist. Apreciau pasional cum este, înainte de a ști ce este acest roman. Polemizau orb, fără definiție, postulau agresiv, fără analiză. Astfel fiind, nu poate decît să ne bucure faptul că sub ochii noștri, critica structuralistă și cea semiotică au ajuns la o stare de liniște matură, de calm critic care le-a permis, mergînd pe drumul deschis de formaliștii ruși, în special de V.I. Propp, să descopere și să descrie convingător structura și funcțiile narațiunii polițiste. Renunțarea la polemica pătimașă și deformatoare în favoarea cunoașterii obiective și adîncite este, în definitiv, nu numai o condiție a adevărului, dar și o virtute a vieții, propusă ca maximă încă de Spinoza: non ridere, non flere, neque detestari, sed intelligere.

Practicînd tocmai această virtute, ultimele contribuții ale criticii — mă refer în primul rînd la acelea ale lui Cesare Segre și Tzvetlan Todorov — tind să constituie un fel de teorie generală a romanului polițist, întemeiată pe o rece și minuțioasă analiză, cu rezultate care merită a fi cunoscute. Și totuși parcă tocmai glacialitatea lor ne face să ne amintim cu nostalgie episoade din timpul febrei adolescenței, bunăoară elogiul funambulesc al romanului polițist întreprins de Chesterton sau șarja plină de vervă a lui Camil Petrescu. Să nu ne îngrijorăm însă: surpriza și accentele emotive revin inevitabil atunci cînd raportăm structurile narative la un anumit scriitor, autor de romane polițiste, și am ales, pentru aceasta cu riscul de a mira pe cine nu-i cunoaște întreaga operă, pe subtilul și strălucitorul Jorge Luis Borges.

Primul pas pe calea formalizării narațiunii polițiste se datorează lui Cesare Segre și constă în determinarea invariantului romanelor lui Fleming despre James Bond. Criticul italian prezintă acest invariant ca o succesiune de nouă „situații de joc", cu nouă „mutări" corespunzătoare (misiunea, cele trei intervenții ale protagoniștilor, lupta, capturarea, tortura, seducția, reușita), cu personaje tipizate (eroul, „răul", dama), cu final triumfal previzibil. Numărul și sensul episoadelor fiind fixate, libertatea autorului, posibilitățile lui de a introduce varietatea se reduc la oarecare schimbări în ordinea episoadelor și la adăugarea unor peripeții laterale. Încăpățînata insistență cu care a reluat invariantul nu trebuie să ne mire, ciclul James Bond, asemeni basmelor bunicuței, nu vrea să fie decît o eficientă mașină de produs redundanță. În mîinile lui Fleming, romanul polițist — mai exact romanul de aventuri — nu are funcția să sporească informația narativă a cititorului, ci, dimpotrivă, să-i ofere plăcerea reiterării tipică serialelor și romanului în fascicole, plăcerea de a recunoaște fără mare efort de inteligență, aceeași schemă prestabilită la care aderase afectiv de la început.

Dacă raportăm invariantul stabilit de Segre la tipologia romanului polițist propusă de Todorov în recenta sa Poétique de la prose, **observăm că el valorează numai pentru o anumită specie a genului, pentru romanul de aventuri care privește înainte, de la cauză la efect, de la prezent la viitor și care neputînd avea, din această pricină, mister (se cunosc de la început criminalul, fapta, pozițiile personajelor), trebuie să compenseze această lipsă prin celebra „atmosferă neagră", pe cît de discutabilă din punct de vedere etic, pe atît de stereotipică din punct de vedere narativ, componentele ei fiind, fără excepție, ostentația violenței, acumularea atrocităților și cîte odată chiar acceptarea aberației. Structura unui astfel de roman este simplu-liniară; interesul narativ este orientat prospectiv spre „What next?", spre ce se întîmplă mai departe?**

Există însă de asemenea — și acesta este cazul „clasic" — romanul polițist „cu enigmă", care, pornind de la o crimă misterioasă, inexplicabilă, povestește înapoi, urcă de la efecte la cauze. În fond, astfel de romane polițiste cuprind două narațiuni: cea prezentă a anchetei și aceea a întîmplării trecute terminate cu crima. Prima, ancheta, nu este decît istoria descoperirii celei de a doua, este cea de a doua rulată invers ca în anume filme. Această structură permite surpriza și suspens-ul. Prin ce procedee? Todorov nu dă un răspuns. El poate fi însă găsit și formulat pe baza pătrunzătoarelor observații ale lui Camil Petrescu, care, în cursul preocupărilor sale pic-mirandoliene, a zăbovit un pic și asupra mecanismului romanului polițist. Romanul cu enigmă este un joc intelectual în care autorul încearcă să-și înșele cititorii, întretăind seriile cauzale independente (ca în hazard) și trecînd pe nesim-

este nimic, și acum nu încape nici o discuție că n-o să mai găsești vreodată acel punct alb pierdut în albeață, să vezi dacă mai zace acolo încă sub presiunea acelei furtuni, sau a unei furtuni mai rele, sau în întunericul negru pentru veșnicie, sau albeața vastă neschimbîndu-se, și dacă nu ei ce fac.»

Așadar : Imaginația moartă imaginează, roman de Samuel Beckett. Intr-un asemenea text interesează circumstanțele și figurile: timpul, spațiul și obiectele lui, personajele. Indicațiile privind aceste trei tipuri de componente ale narațiunii sînt permanent ambiguizate prin afirmare și contra-afirmare. Textul prezintă o dualitate structurală care-și găsește figurile cele mai diferite.

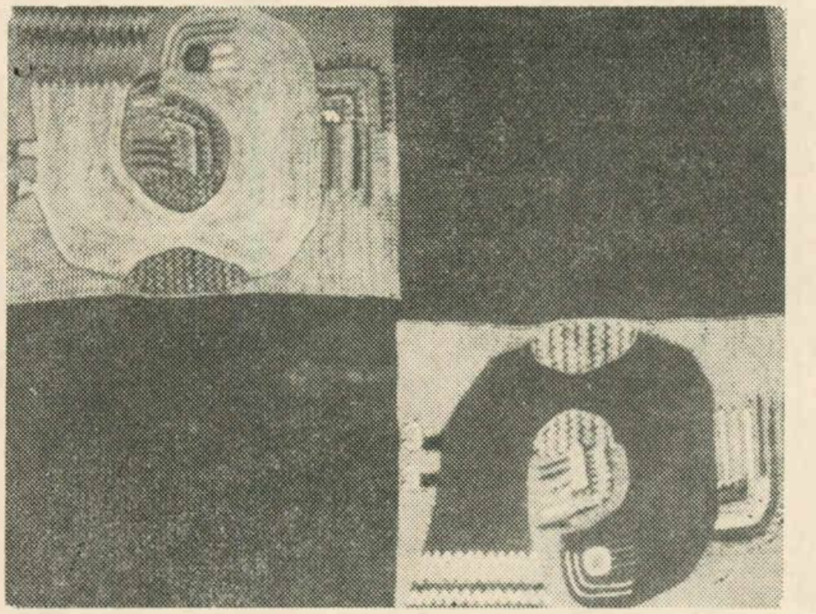
Vizual, spațiul se impune la prima vedere prin culori, mai puțin prin forme, deloc prin linii. Liniile și volumele dau limitatul, și deci semnificația; formele regulate aduc și ele ordinea, culorile numai impresia. Inițial apar două culori ce, ulterior, vor dispare definitiv: albastrul și verdele. Li se vor substitui în mod absolut albul și negrul, cu cenușiul ca stare de mediere. Culorile inițiale dispărute aparțin unui peisaj, unei geografii terestre; depărtarea de glob aduce uniformitatea albului căruia i se opune negrul, bezna. Privirea care realizează albul și negrul este cea situată în infinit. În alb, de altfel, se includ ca fiind complementare, toate culorile spectrului, culoarea avînd deci funcție arhetipală. Culorile universului sînt neutralizabile, uniformizabile prin perspectiva infinitului. Lumina albă nu are o sursă în acest spațiu: absența unui sens, a unui principiu totalizator este și în acest fel marcată. Lumina albă, egalizatoare, asigură oricum, vizibilitatea, dă formalul realității; bezna anulează totul. Dualitatea alb-negru e decodabilă în serii specifice de fapte dicotomice: ziua-noaptea, ființa-neființa, pentru tot ceea ce există obiectual, fizic, animal, vegetal, mineral în univers. În concepțiile orientale înaintea Genezei a existat bezna absolută: viața a venit cu lumina. Existența lumii este existența unui zeu care doarme: viața universului este visul acestuia, iar visul se consumă în somnul nopții. Intr-o ordine pur senzorială, lumea există dacă e privită; privirea percepe forma prin lumină. Inchiderea ochilor distruge lumea. Realitatea e percepută prin lumină și imaginația este moartă; bezna distruge lumea și dă imaginației un rol decisiv.

Lumina și bezna sînt corelate cu arșița și frigul. Sensul fizic al existenței în toți constituenții ordinii universale este limpede. Cînd lumina se stinge, coboară temperatura: la acest proces se reduce orice fel de evoluție cosmică. Sub aspect temporal lumina și căldura, ca și bezna cu frigul sînt simetrizabile prin dezvoltare egală, în segmente ce constituie o perioadă, adică în corelație cu natura faptelor, o alternanță. Timpul măsurat mecanic este de douăzeci de secunde: acest timp poate fi al unei respirații, cuprinzînd aspirația. Aspirația e corelată cu lumina și arșița, expirația tinde către beznă și frig. Intervalul de timp amintit poate fi și acela al închiderii și deschiderii ochilor: și într-un caz și în celălalt, timpul marchează un proces dezvoltat de la zero, care tinde către un apogeu, atinge amplitudinea maximă și revine la zero. Iarăși orice proces cosmic e reductibil la această schemă a dualității și alternanței, la o scară a vieții. In același scop timpul mecanic e relativizat prin noțiunea de haos: cele douăzeci de secunde pot fi reduse la o fracțiune de secundă sau la eternitate. In acest cadru al informalului universal este introdusă o primă figură geometrică: rotonda, practic semisfera, care trebuie la rîndu-i considerată de la aspectul cel mai concret fizic pînă la cel mai abstract posibil. O privire umană realizează spațiul o semisferă și-și imaginează existența celeilalte: cunoașterea empirică („experiența arată" constituie un leit-motiv relativizator) e compensată prin incertitudinea cunoașterii deductive, imaginative. Privirea terestră oferă un orizont mărginit de cer; privirea omului în cosmos n-ar oferi altceva, chiar și prin mișcare: jumătatea unei sfere, jumătatea unei realități. Inălțimea rotondei este de 18 inci, adică 45,72 cm. : este înălțimea familiară celui care nu stă în picioare. Realitatea nu poate fi deci concepută dincolo de limitările axiologice determinate de senzorialismul lui Berkeley.

Un orizont e închis de un cerc ; privită dintr-o înălțime maximă, o sferă ar oferi imaginea unui cerc. Universul einsteinian ar fi sferic și reprezentabil printr-un cerc, ca și globul terestru. Se vorbește curent de cercurile existenței individuale și sociale: cercul familiei, cercul sau orizontul cunoștințelor etc. Luceafărul spune „cercul vostru strîmt", referindu-se la omenire. Așadar, omul e situat în cercuri concentrice extensibile la infinit sau reduse la propriile simțuri și posibilități de existență în spațiul terestru. Omul e o ființă situată într-un cerc.

(...) Acest ansamblu de sensuri poate fi detaliat în linia concretului sau figuratului logic. Oricît de numeroase ar fi însă celelalte amănunte, ele vor fi reintegrabile în aceeași schemă a dualității dominînd universul la orice nivel. Practic, orice fenomen fizic, chimic, mecanic, psihologic, spiritual, istoric poate fi redus la un proces a cărui reprezentare grafică este dată de schema amintită. Dacă acest lucru e adevărat, atunci orice realitate transpusă într-o operă suportă aceeași formalizare. Textul este un algoritm pentru Iliada, Tom Jones, Istoria ieroglifică, Groapa, Război și pace, Desculț, Faust, Vestibul, Dulce ca mierea e glonțul patriei, precum și pentru toate celelalte romane care vor fi scrise de acum încolo. Fiind posibilă o asemenea reducție, atunci textul cuprinde simultan toate aceste opere. El prezintă schema unei totalități, cel mai concentrat Theatrum mundi.

MARIAN POPA

ARTA PERUVIANĂ : Fragment dintr-o mantie

A ROMANULUI POLIȚIST

ție de pe linia unei serii cauzale pe linia alteia. Fie A și B dușmanii lui V, unul fățiș, mișcîndu-se vizibil pe linia geloziei AG și altul B, mai puțin ostentativ, pe linia rivalității în afaceri: BR. Criminalul e A. Seriile independente — faptele lui A și B — se intretaie in locul crimei, C. După comiterea faptului prezentată enigmatic — de pildă luptă de umbre la fereastră — sosește la locul crimei, tot cu gînduri ucigașe, B. Găsește cadavrul și fuge speriat, urmărit de ochiul romancierului.

Toată abilitatea autorului consistă în a abate atenția cititorului de la CG la CR, de a-l face să treacă pe o linie greșită, iar perspicacitatea cititorului rezidă în a descoperi și anula devierea cauzală, în a restabili adevărata serie. Firește, jocul se poate juca cu mai multe serii cauzale și deci cu mai multe false devieri pe care detectivul, în romanele Agathei Christie, de exemplu, le rectifică pe rînd.

Este suficient acest joc enigmistic pentru a explica imensul succes al genului, fascinația și impactul operelor polițiste reușite ca de pildă Scrisoarea lui Edgar Allan Poe sau — de ce nu? — Hamlet al lui Shakespeare? Cred că nu. Structurii trebuie să-i corespundă anumite funcții. În cazul romanului polițist, la plăcerea exercițiului logic, se adaugă două emoții adînci: a morții — ruperea cea mai gravă a ordinii existențiale, amenințarea radicală a ființei noastre — și a pedepsei care restabilește ordinea, creînd un fel de liniștire și asigurare a vieții. Romanul polițist exercită, contrastiv și compensator, o dublă funcție: tanatică și soteriologică, nu fără asemănare cu oroarea și purificarea (catharsis) din tragedia clasică. Implicit și la cei mai mulți autori în mod involuntar, romanul polițist își trage puterea din acest substrat de emoții ontice, pe care le exacerbează inițial, pentru a le oferi la urmă un tranquilizant.

Față de romanul polițist astfel înțeles, superioritatea intelectuală a lui Borges și excelența sa artistică ne oferă mai mult și poate tocmai de aceea mai puțin decît o bună narațiune polițistă. În povestirile sale cu caracter polițist intitulate Șase probleme pentru Isidoro Parodi, Borges nu prezintă serii faptice cu cauzalitate falsificată, ci un mozaic de fapte disparate, fără cauze și fără înțeles, pe care „detectivul" — bărbierul Parodi deținut în închisoare pentru un delict imaginar — le structurează dîndu-le coerență și sens. Dintr-un morman inform de materiale răvășite, Borges ridică un edificiu, iar uneori nemulțumit cu atît — demonul lui „mai mult" — ridică o primă construcție cu pretenție de real — dar realul este trucat, farsă montată — și apoi arată că realul era ireal și că adevăratul real este ipoteza cea mai incredibilă, de pildă aceea că ucigașul își voia moartea și că victima și criminalul sînt o singură persoană, se confundă. Recunoaștem aici cele două tendințe fundamentale proprii concepției lui Borges: dizolvarea realului în ireal, așa-numita fantomatizare, și panteismul idealist, identificarea tuturor ființelor și lucrurilor într-un tot iluzoriu. În fond, Borges transferă în narațiunile lui polițiste cele două mari invențiuni ale sale: labirintul care desrealizează și Aleph-ul, piatra magică în care se confundă trecutul și viitorul, văzutele toate și nevăzutele. Este o onoare și o greutate prea mare pentru structura și funcția romanului polițist și efectele sînt ușor de perceput. Nu numai în „problemele" dezlegate de Parodi, dar și în alte povestiri celebre cu enigmă polițistă, precum La muerte y la trujula (Moartea și busola), El jardin de los senderos que se bifurcan (Grădina cu cărări ce se bifurcă) sau El tema del traidor y del heroe (Tema trădătorului și eroului) se simte „mai puținul" la care mă refeream. Impactul morții dispare — umbrele în labirint nu se ucid, ci se amestecă într-un joc de convertibilități și identificări — iar problema pedepsei și a liniștirii vieții nu se pune într-o atmosferă de rarefiere onirică, de pierdere panteistă în mare amăgire produs al altei amăgiri care e pentru Borges lumea și ființa. Nu e mai puțin adevărat că anumite procedee de ordin polițist ca ambiguitatea datelor, răsturnarea ipotezei și surpriza soluției, efectul final sînt păstrate de Borges și folosite cu înaltă măiestrie în povestirile celebre Ruinele circulare sau Teologienii

Concluzia celor de mai sus mi se pare simplă și semnificativă, întrucît confirmă faptul că narațiunea polițistă este un gen bine structurat, cu indeclinabile funcțiuni estetice. Dacă Borges nu a putut proiecta romanul polițist în regiunea metafizică populată de fantomele visului său panteist, în schimb romanul polițist i-a prilejuit un spor de subtilitate intelectuală și un adaos de eficiență tehnic-narativă fără de care Borges nu ar fi fost, poate, el însuși cu atita strălucire. Să fie oare, pînă la urmă, rodnice intretăierile seriilor cauzale?

SMARANDA GAICULESCU

AMFITEATRU ELEVI

Vă prezentăm un poet

VALERIAN ŢOPA

De dragoste

Împreună

Impreună culegem ce s-a spus pînă acum.
Şi ce s-a cules. Şi ce s-a iubit.
O atmosferă de crin ne preface in fum
Pentru că nu ne-am visat. Pentru că ne-am presimţit.
Impreună ne întoarcem de departe. Din simţuri.
Miini de ardezie. O boare de noapte
Ne-aşteaptă la margini de gest şi de gînduri.
Lingă buze tirzii. Lingă vorbe necoapte.
Impreună inţelegem ce se simte acum.
Şi ce s-a inţeles. Şi ce s-a simţit.
O atmosferă de crin reintoarce in scrum
Proeminenţa unui nou cuvint, nerostit.

Sărută-mă

Lingă tine scapără copacii şi iubirea,
În miezul miinii stele se aprind.
Sărută-mă de-ţi ştii iubind privirea,
De-ţi simţi un vis prin timple strălucind.
Lingă tine pleoapele se-apleacă spre lumină
Atit de jos c-ar fi numai să vrea,
Şi riduri lungi, de fringere străină,
Pe ochii tăi o clipă-ar fulgera.
E prea tirziu spre a purta vioară neintoarsă,
Iubita mea, cind pieptul s-a aprins,
Cind doruri neştiute se revarsă
Din sufletele-nlănţuite strins.
Lingă tine scapără copacii şi iubirea,
In miezul miinii stele se aprind ;
Sărută-mă, de-ţi ştii iubind privirea,
De-ţi simţi un vis prin timple strălucind.

Certitudine

Liniştea incepe cu fiecare spaţiu,
Cu fiinţa ta inflorită in mine,
Adormită in palme ca un anotimp tirziu,
Eşti precum singele izvoarelor sufletului meu,
Exişti in mine precum aerul rămas
In prăpastie,
Nestatornică sub pleoapele sărutate şi fierbinţi,
Iubita mea,
Aprinsă asemeni pămintului mirosind
A noapte şi răşină,
Liniştea incepe inflorită in mine
Cu semnele sufletului tău despletit
In iubire

Adagio

Poate ar fi trebuit. Eram. Erai.
Un sentiment ciudat ne străbătea prin timple.
Poate nu ai dorit. Sau poate da
Dorul nestins in noi să se intimple.
Respiram cu ochii apropierea unei ape.
Poate n-ar fi trebuit. Erai. Eram.
Şoapte de cînt stăteau pe buze nerostite
Cum aerul in preajma unui geam.

Lăudat fie Majuscula

Propunere : indiferent în ce moment al anului am văzut lumina zilei, ar fi potrivit să ne serbăm aniversările în septembrie, luna reînceperii învăţăturii organizate...

Expunere de motive : oricît ne-ar fi de dragi şi, desigur, necesare vacanţele — strălucit alai de bucurii şi destinderi — şcoala este cea care ne reprezintă supremele interese, ei îi vom datora în mare măsură realizarea viitoare ca oameni, creatori, fiinţe sociale, prin şi în şcoală deprindem legea gravă şi dreaptă a competiţiei cu timpul, cu ceilalţi, cu noi înşine. În septembrie ne întoarcem la pupitrele noastre cu o curiozitate împrospătată, simţind însă şi că vîntul bate mai aproape şi mai tare dinspre largul existenţei, că răspunderile ni se conturează mai precis decît în anul precedent, că n-am crescut numai cu douăsprezece luni ci şi cu un întreg cerc — lăuntric — de înţelegere. Cîndva se obişnuia să se spună : şcolarul este, ori se cade să fie, un fel de burete, mintea lui lucrează, ori se cuvine s-o facă, întocmai ca un ţesut spongios. absorbant, reţinînd mult pentru a fi în stare să restituie ceva. Comparaţia, nu-i vorbă, suferea îngrozitor de pe urma viziunii mecaniciste, fiindcă învăţătura devenea nu ştiu ce lichid neutru, pus să circule încolo şi-ncoace prin nişte orificii cînd largi, cînd presate, după voinţa cuiva din afară, venit să stoarcă nişte creieri de o pasivitate exasperantă. Nimic din toate acestea nu mai are legătură cu modul nostru de a vedea anii de şcoală. Concepem astăzi studiul ca pe o preocupare fundamental activă. Durata şcolarizării se integrează în pregătirea capacităţilor noastre de creaţie. Realizăm exersarea unor inteligenţe menite să ofere societăţii soluţii calitativ noi pentru problemele ei importante, multiple. Tot mai departe de fostul bucher nefericit, liceanul se vede considerat drept constructorul propriei sale culturi ; toate cunoştinţele care îi sînt transmise au drept să-i ocupe spiritul numai dacă, în procesul unei prelucrări continue, devin elementele de sprijin ale gîndirii independente : şi cu cît îmbinarea dintre ele susţine o cupolă mai originală, mai neaşteptată, mai cutezătoare, cu atît mai mari sînt meritele şcolii, pe de o parte, satisfacţiile lumii noastre, pe de alta. Tel perfect tangibil, cu condiţia ca fiecare oră de şcoală, fiecare pagină de manual să ne găsească în efervescenţă, gata să tăiem multele capete ale inerţiei, dragon nefioros, dar tocmai de aceea perfid ca nimeni altul. Pe ascuţişul armei noastre (avînd în comun cu săbiile Damascului numai culoarea cenuşie) nu avem voie să îngăduim nici un pic de rugină, fiindcă nu este vorba numai despre noi şi viitoarele noastre profesiuni : în cele din urmă, va trebui făcută

ARTA PERUVIANĂ : Manta brodată

Insule plutitoare

Vaporul a plecat în zori — la ora aceea atîta de timpurie cînd te desprinzi cu greu din braţele somnului ca dintr-o ultimă îmbrăţişare. N-am putut trage o linie despărţitoare prin trupul apei : aici eşti tu, aici sînt eu; şi-am pornit într-o curgere lină.

Într-unul din primele drumuri am descoperit coliba pescarilor. Un cadran solar la marginea apei — trupurile lor făurite din arama soarelui, cu ochi din care te aştepţi să răsară valuri, cu chipul săpat de nisipuri, de vînturi. Îşi tălmăcesc poveşti într-o limbă străină nouă, care însă nu ne separă sufletele.

Ei cu ţesutul poveştilor, bătrînul de la poalele colibei cu ţesutul năvoadelor albe şi subţiri pentru ştiucile-duducile, şi cu ţesutul decîntecelor cu care să ademenească zînele bune ale apelor. Ceaune mari cu smoală, de prins nălucile luntrilor.

Intrăm pe o uşă împletindu-ne mîini şi picioare printre năvoade.

O masă lungă mustind a miros de peşte, un dormitor albastru şi adînc, precum fundurile mărilor.

Pescuitul noaptea — ochii de pisică ai fiilor mării.

Pescarii sînt lipiţi de valuri şi sufletul lor e mistuit de nisipuri ca firele de scoici aruncate din adîncuri. Visează uneori la o urcare în munte.

Mîinile noastre se aspresc şi capătă miros de peşte, solzi de peşte sînt unghiile noastre. Urechea ia formă de scoică şi-ncepe să murmure poveşti la mîngîierea vîntului.

Un remorcher face să lunece în urma lui două şiruri de bărci. Simt revărsîndu-se în palmele mele pupilele pescarilor. Ei aduc poveşti ale mării, aduc dimineaţa prinsă-n taliene-hrană a sufletelor noastre.

Copiii lor se nasc parcă din valuri. Aduc cu ei solzi ai mării, felii argintii de viaţă. Dar noi, copiii pămîntului, scuturăm înapoi năvodul. Noi, copiii caselor cu etaje unele peste altele, ai străzilor asfaltate, noi copiii şoproanelor scuturăm din palmele noastre inimile de argint, le slobozim în mare în naiva noastră credinţă că ei vor purta mirosul palmelor noastre acolo, în fundul ochiului senin, la locul de naştere al rădăcinilor.

Pescarii au cercurile lor desenate în hărţile apelor. Numai acolo unde fiecare e în cercul lui, viaţa le e bună. Pescarului de Dunăre marea îi e nesuferită, ca nevasta care a uitat să facă dragoste. Iar pescarul de mare se împotmoleşte prin stufuri şi papură, alge neînţelese ale apei curgătoare.

Într-o seară, seara dinaintea plecării, adunaţi în jurul fumarului, am simţit un năvod care ne uneşte — de parcă noi eram plutele şi cuprindeam în firele încrucişate soiuri de peşti care-şi vorbeau în limba lor, nepercepută din cauza adîncimilor apei. Am auzit

Itinerarii

AMFITEATRU ELEVI

septembrie!

dovada că sîntem vrednici să moștenim o țară tare frumoasă și un nume deosebit de cinstit.

In septembrie, după despărțiri vremelnice, ne revedem colegii. Ceea ce oglinda ne-a tăinuit prin apropiere, bruschețea acestei reîntîlniri ne dezvăluie: ne-am mai maturizat. Mai înalți cu cîțiva centimetri, mai bogați cu citeva certitudini, constatăm însă că și orizontul spre care ne săgetăm întrebările s-a lărgit considerabil. Ce bine că în aventura intelectuală, în pasionanta vînătoare care începe nu te lansezi de unul singur! Ambițioasa, temerara acțiune nu are decît de cîștigat din coeziunea colectivului clasei, din vioiciunea contextuală a atîtor caractere; și ce sentiment de siguranță urcă dintr-un fapt aparent atît de simplu ca prezența, alături de tine, a celui ce, de-a lungul anilor, te-a lăsat oricînd să te uiți — nu în lucrările lui de teză — ci în sufletul lui.

Pentru astfel de pricini (dar sînt mai multe), cînd aurul sune palid în frunze, cînd frunzele foșnesc ca niște pagini de carte, cînd porțile școlii se deschid larg, iar înăuntru miroase a lemn proaspăt geluit și a șerlac, se cuvine lăudat septembrie, luna în care, cel puțin prin setea cugetului nostru, cu toți ne-am putea aniversa ziua de naștere.

ALEXANDRU GLAD

PETRU SCUTELNICU

Drum spre patrie

Cu sufletul lipit de văzduh ascult păsările,
Cu sufletul lipit de pămînt ascult fîntînile —
Zilele mă ning cu florile lor albe.
În fiecare bob de griu se ascunde o pîine,
În ulciorul de lut peste care au curs legende
Zborul caută noi tărîmuri.
Pămîntul e un măr din care mușcă generațiile
Ce trec peste cîmpii.
Cîmpiile și apele încep și se termină în noi
Iar noi învățăm un nou alfabet din linii verticale
Întîi au venit cerbii peste pămîntul măturat
De ploaie.
Apoi noi am rămas și am construit verticale
Florile au supt ploi
Din sinul de văzduh al lumii
Arborii ard îngenuncheați
Ridicind un foc alb spre zei.

VASILE POENARU

Mătasa așteptării îmi troienește drumul

Mătasa așteptării imi troienește drumul
Și-s bolnav și sint beat de plecare,
Merindea mi-o pune in grea sărutare,
Eu focul dimineții prin glas tirziu indrumu-l.

În fiecare lucru e-o zare care-mi lasă
În țesuturi, adinc, innoptare
Și Calea Lactee in mine dispare
Și mă alungă timpul din fiecare casă.

Izvorind insetare deplină
Aud cum ascunsă în clopot de tină
Se mistuie sămința de propria căldură.

Din corola cu flacără lină
Un șarpe, iubito, cu-aripi de lumină
În inima fierbinte-a pămîntului te fură.

Mă uită noaptea-n mare

Mă uită noaptea-n mare și-mi amețește scrumul
Cind plec de lingă tine cu flăcările sparte,
Mă bea cu sete Phoenix și greu de timp mi-e fumul
Ce poartă lumea veche cu-o zare mai departe.

Cimpiile ne seacă amarnic așternutul,
Ne prăvălim pe munte de singe biruința,
Cum aprig ochiul ierbii devoră nevăzutul
Sălbatice muzee ne sfișie ființa.

Se-ntunecă furtuna ca fulgerele ninse,
Profetul beat de soare cu fruntea-n zări pornit-a...
Desferecată, vremea in dorul lui se stinse.

În fiecare noapte scot masca mea de piele —
Mă naște poezia și-mi blestemă ursita
Sub streașina visării, in herghelii de stele.

Revista revistelor școlare

TRIMESTRU, revista liceului Găesti — Dîmbovița

La dv., poate mai mult ca în alte părți ne dăm seama ce înseamnă pentru o astfel de revistă o inițiativă sau o formă ieșită din comun. Dv., ca și mulți dintre confrații în ale scrisului școlar, păcătuiți prin fiecare pas pe care-l faceți pe o potecă bătătorită. Da, revista este completă și echilibrată, abordînd domenii foarte variate, de la modelism (noi combustibili solizi pentru propulsia rachetelor) la fizică-chimie, biologie, matematică și lingvistică. Ba ne place chiar și articolul Mihaelei Țigară despre „Naiul fermecat" al lui Gh. Zamfir, sau ideea de a privi România prin ochii cîtorva personalități ale vieții literare internaționale. Autocritica dv. în legătură cu lipsa încercărilor de proză, teatru, și a unor specii lirice caustice (fabulă, epigramă) e întemeiată. Da. Și? Și ce altceva despre dv., despre viața și personalitatea liceului, cu talentele sau încercările sale? Revista dv. e ca o frază bună și mai ales corectă, după care se pune punct. N-am putea scrie însă mai altfel, mai angajat, mai autentic, mai puțin standardizat?

MUGURI, revista liceului nr. 2 Satu-Mare

Foarte puține publicații școlare îți pot oferi o bucurie la fel de întreagă și de mare ca aceea pe care ți-o dau „Mugurii" sătmăreni. Revista debutează cu menționarea unei aniversări. Un sfert de veac de rodnică activitate a secției serale a liceului. Evenimentul grupează în jurul lui multe condeie ale foștilor, ca și ale actualilor elevi seraliști. Profesori, maiștri strungari, avocați, medici, veterinari, cu toții își unesc glasul pentru a spune celor care i-au crescut mulțumesc. Un mulțumesc cald, afectuos, unic. Un mulțumesc din adîncul sufletului, pur, neobișnuit a se încadra în rigorile cuvîntului tipărit al unei reviste.

ZORILE, revista liceului „Nicolae Bălcescu", Ploiești

În adevăr, liceul își oglindește foarte bine viața și preocupările sale în paginile revistei. Am remarcat, astfel, rîndurile adresate cîștigătorilor olimpiadelor școlare din „Felicitări pentru colegii noștri". Ne-au placut, în mod deosebit, versurile sensibile, pure, adolescentine ale Nadiei Dumitru, ne-a plăcut și imnul liceului, publicat aici la loc de cinste. Am vrea, poate, o reprezentare mai vie a prozei, a reportajului.

PE UN PICIOR DE PLAI, revista liceului 39 București

O revistă făcută cu pricepere și talent. O revistă în care se îmbină poezia, viața școlară, viața de organizație, actualitatea internațională, problematica adolescentină cu cea majoră a timpului în care trăim. Există aici nu numai o varietate de preocupări și idei, ci și o bogăție puțin obișnuită a formei și prezentării. Dacă nu o să vă întristeze prea tare nodul în papură, o să vă relatăm că există o anumită tendință de a grupa revista în jurul cîtorva creatori, deosebit de talentați, evident, ca Adriana Ruța, prezentă pretutindeni, la poezie, la critică de spectacole, la o pagină de proză-portret, sau la poșta redacției. Ieșită din comun, ni se mai pare proza lui Radu Aldulescu (Săracu' Sfîntu Ilie), sau paginile închinate activității elevilor de la secția italiană. În ansamblu, publicația dv. se vădește a fi un real succes pentru care meritați din plin felicitări.

VIORELA PETRUȚ

de vacanță

glasul mării de dimineață și murmurul ei dinspre seară — sînt vorbele peștilor ce mor în valuri de aer.

Dar, din adîncuri, sirene strigă plecarea.

Oameni care nu cunosc apusul soarelui

Incinsă de fire de apă cu nume săpate parcă în trunchiurile bătrîne: Iza, Mara, Certeze, țara Maramureșului pare un imens ou încondeiat pe trupul căruia unduiesc lin șuvoaie de culori.

Oamenii au felul lor de mirare amestecat cu curiozitate și cu o disimulată indiferență. Cu asta reușesc să te ademenească. Fete frumoase ca mușcatele-n fereastră se adună în fața porților. Dar cu porțile e altă poveste.

Prin părțile acestea pămîntul nu cunoaște apus de soare. Poate de aceea le lipsește oamenilor melancolia ce-o picură țăranii în nai, în fluier, încîntătoarele unelte ale sufletului.

Soarele lor e un fel de emblemă. Oamenii l-au văzut odată răsărind și atunci l-au prins cu funii puternice în stîlpi de poartă.

Porți ca un fel de labirint ce ascund și deschid drumul luminii. Lumină, multă lumină. Ca o albie cu brațe de mușchi ce cuprind un șuvoi de miere — așa sînt drumurile Maramureșului.

Poteca îngustă cuprinde cîte o bătrînă cu spatele doldora de nuiele. La margine de drum, ciorchine de copii rîzînd ca merii în primăvară. Nevestele hrănesc cuptoarele ce-și deschid hulpav gura cu limbi de balaur. Către seară, prin foșnet de frunze, se strecoară un gînd de la omul iubit.

„Aho, feri, mă!", din vîrf de munte se aude semnalul altei doborîri și tăietorii de lemne o pornesc către casă cu gîndul la soarele din porți, la fînul din șurile lor, la aburul laptelui proaspăt muls.

Transplantate în mijlocul satului, trupurile de brazi, de stejari, de mesteceni iau chipul unor turle de lemn, țîșnite spre azur.

Lumina cea multă înghite apă pe măsură. Se vede după pădurea de cumpene ce măsoară lin curgerea timpului.

Încondeiatul caselor e un rit al pămîntului. Portocaliu, albastru, galben, verde, culori rupte din adînc. Trebuie să culegi tot cîmpul pentru a le putea asemui.

Trăind frumos, adică bărbătește, acești oameni minunați care nu cunosc apusul de soare, înțeleg să părăsească fără bocet viața. Pesemne de aceea plantează ei un soi de sperietori, de paparude în împărăția morții. „Cimitirul vesel" din Săpînța e un simbol al victoriei împotriva tristelor despărțiri, o replică mai hîtră a curajului și bucuriei cu care vitejii daci se duceau să întîlnească pe Zamolxe în țara fără întoarcere.

ANCA VOICULEȚIU

ARTA PERUVIANĂ (Cultura Nazca) : Vas pictat

constelația lirei

RADU DOSOFTEI

Aventura poemului

I

Îți mai aduci aminte ce frumoase
Coborau cuvintele din lucruri
Și se spălau de umbra noduroasă
Pe malul riului de fluturi.
Aveam buzele mușcate de ghimpele tăcerii
Și stam pindind in reci fintini de iarbă
Cu arcurile-ntinse, pină cind otrava
Sageților, a inceput să fiarbă,
Iar cind am tras din flacăra otrăvii
Ni se aprinse scările de iască
Și am rămas intre cascadele de rouă
Pradă cuvintelor, ca să ne pască.

II

Buzele mele șopteau cuvinte de zăpadă
Pentru galben, stilpul ierbii
Pe care-l pasc cu pleoape de azur
De pe puntea lunii cerbii.
In scoica drumului rostogoleam
Un inel de rouă pentru tine,
Apele se auzeau orbind
Iar marea incepea să se incline.
Am aprins otrava liniilor clare
Ca să călcăm pe spicele ei albe
Dar, fragil, poemul meu de păpădie
Ți s-a scuturat in palme.

III

Arcul meu era făcut din iarbă
Săgețile din ace de molid
Cind te țînteam puneam pe ochi o frunză
Ca să slobod săgeata galbenă in vid.
Zeii ingăduiau să ne spoim obrajii
Cu frunza zăpezilor din orice floare
Timpanele visau nisipul unei sfere
In dosul căreia se-nvață cum se moare.
Ocoleam mireasma unui crin albastru
Inflorit pe umărul unei statui
Dar a trebuit să sugrumăm cuvintul
Ce ne-a văzut iubindu-ne la poala lui.

IV

Miinile mele sint stele transparente
Ce mingiiau moartea unui crin
Se-aud flăcări prăbușite-n stilpi de ceară
Și căpriorii nopții nu mai vin.
Nu va mai ninge cu păduri pe pleoapa
Melcului rănit de lucruri,
La genunchiul ploii de mătase
De frigul sferelor te bucuri.
Nunțile sudului s-au strămutat la pol
In sănii lunecind pe limbi de ren
Cuvintele-s căuș de cretă-n gura
Pe care, cind pierim, o mai avem.
Din foile de lotus bind otravă
Vor inflori in scoici spirale
Prin craniul poemului răsună cornul
Poetului adormit la poale.

Planeta necunoscută

Un debut ascunde întotdeauna în el cîte un gest hazardat atît din partea celui ce arată lumii, cît şi din partea celui care se lasă arătat. Este ca o mărturisire, ca un jurămînt de dragoste : la fel de riscant pentru cel care jură, ca şi pentru cel care îl crede. Pentru că, un debut nu înseamnă versurile unui tînăr poet la un moment dat, ci lungul şir de cărţi care se ghiceşte în umbra de dincolo de aceste versuri. A susţine că distingi în această umbră figuri şi mişcări pe care le înţelegeţi şi în care crezi poate fi o chestiune de ascuţime a privirii sau numai de îndrăzneală şi plăcere a riscului. Oricum, debutul este frumos şi emoţionant, tocmai prin acest nebulos amestec de încredere exaltată şi şovăitoare incertitudine, nesiguranţa adăugînd un farmec difuz şi tandru gestului. De cealaltă parte, debutul apare şi mai tremurător şi mai cu sufletul la gură, ca un fel de ipotecare a veşniciei, fără a avea nici pe departe certitudinea că vei mai putea-o vreodată răscumpăra. Versurile de mai jos sînt ale unor poeţi tineri pînă la copilărie, aflaţi încă la vîrsta cînd celulele se înmulţesc şi umorile se schimbă, aflaţi încă la vîrsta la care se vorbeşte despre viitor tocmai pentru că este prea departe pentru a şti ceva despre el. Versurile sînt frumoase şi tulburătoare aşa cum este frumos şi tulburător un lujer în care viaţa nu s-a hotărît încă ce forme să ia şi, privindu-l, poţi să îţi imaginezi straniile eflorescenţe şi miraculoasele fructe pe care o să le poarte, poţi să ţi le imaginezi mai vii şi mai strălucitoare decît vor fi vreodată în realitate, pentru că uluitoarea lui sensibilitate la lumină şi întuneric îţi dă dreptul să ţi le imaginezi. Desigur, pentru asta debutanţii de acum vor trebui să renunţe pe drumul maturizării la ticurile împrumutate de la alţii, la locurile comune care li se par descoperiri, vor trebui să verifice în dinţi fiecare cuvînt ca să se convingă că e veritabil, să treacă prin propria lor inimă fiecare picătură de sînge a poemului, ca să se convingă că nu e otrăvit. Ne convinge că va fi aşa fiecare cuvînt proaspăt, fiecare gest fraged, fiecare mister plutitor. Versurile de mai jos sînt tulburătoare ca un răsărit despre care ştim că se va produce, dar nu ştim încă ce planetă va lumina.

Ana Blandiana

ȘTEFAN NEAGU

Ceas

Copilăria-n ceruri și-a dus aripa frintă
ori spaima dulce-a timpului de miere
și carnea mea e poate-un ceas ce cintă
ca mierla-nsingurată in tăcere.

Prea liniștită muzică-mi resfir
prin porii singelui păginătate lină
și-n trup mai somnoros un trandafir
lucrează plin de faimă o grădină.

Vînătoare cu dor

Mai falnic eu de-acum sint bucuros că fiara
trupului meu aleargă prin cringuri la vinat
și nu mai minii ziua prea fragedă cind seara
frumoasă mă coboară cu ochii in păcat.

Instinctele in floare duios mai stau la pindă
și-abia mai strig hăitașii frumos să mă amine
cu-armura mea subțire sint gata de izbindă
și-nstrăinat in urmă eu laș nu voi rămine.

Fragede dovezi

Dar ce plăceri mi-ar mai putea ascunde
infloritoarea pindă din ceasu-nlăcrimat ?
Prea singur trupul meu prin care lucruri sfinte
ar vrea sfișietoare o muzică să-și crească

Abia intreb și-ndrăgostit imi pare
că lacrimile mai stingher copil
cintă in mine dorul — zăpada lucitoare.

Atitea ceasuri rare m-or binecuvinta
și-abia mă mir că fluturii, doar ei
ar fi in stare implinindu-mi harul
să-mi laude credința și chiar acel infern
ce inflorește-n mine precum de vin paharul
dospind interioare prea fragede dovezi
un anotimp de taină și glorioase-amiezi.

Cutezînd

Amarnic eu, vai mie, voi inflori in laur
oricit aș vrea cu drag să-nduioșez țărina,
in carne luminează cel mai bogat tezaur
și ochiu-i indrăzneț și glorioasă-i mina.

Cu spini incoronată pentru a cita oară
va incerca cu faimă să-mi ducă in ispită
credința mea in horă ori poate-n primăvară
și in salcimul verde și chiar intr-o iubită.

Desigur numai tinăr eu voi porni la drum
cu pieptul bucuros să ardă-n orice boare
singele meu ar ride dar singur n-are cum
și-mi trec copilăria sălbatecă in soare.

Cu dorul meu de-acum pe cine să-ncălzească ?
abia se-nfiorează durerile-n destin
și-o glorie mă-ndeamnă curat să le zimbesc
cu trupul zvelt jertfit celui mai dulce vin.

Atit de mindru doamne și cine-ar indrăzni
in calea mea să-și țeasă urzelile nebune ?
părinții mă vor pierde și-atunci in plină zi
pe nimeni n-am să rog frumos să mă amine.

MARIN LANGĂ

Cantemireană

(„...pentru slobozenie și moșie cu cinste a muri decît mulți veci cu necinste a trăi. mai de folos și mai de lăudat este.").
(„...că din fire cele supt lună așa s-au orînduit ca unele după altele să urmedze și cînd unele mor, altele să învie...").
(„...și-apoi înțeleptul spune : nice o picătură de vin înaintea amurgitului soarelui...").

DIMITRIE CANTEMIR

I

laudă-n veci făcătorului
de bine după datina cinstirii
cu pîine și sare, amintirea răscolitoare
a datoriei taie cale prin spinii încolțirii,
la urechea ta botul hapsînului
vizir adulmecîndu-ți fruntea în cădere
podoabă a plaiurilor mele înfățișată-n
calea hăituitorului

fugi, sări, alege scorbura
tăinuirilor științei pre nume filosoficești,
musicești, istoricești
gată-le izvorul
că mai sănătoasă e apa liniștii
în curțile dorului de vitejii sporinde

II

liberă cale minții să deie firea
dornică pururea de adevăr, strălucindă în
cerul gurii
de arsura stelelor, măreția soarelui
proptind cîrjele-n subțiori ;
izvor nesecat durerea tăinuită o vreme —
diamantele-n taină nu-și mistuie
prețul pînă vremea se-nvolbură,
pînă cîntul soarbe puterea,
pînă lărgimea brațelor cuprinde tăria

vinul înțelepciunea orînduind
după întîrzierea cu grijă
învață-mă astă tărie
de-a pricepe adîncul miez al lucrurilor.

III

pentru ale lumii firești
cinstire cărții însăilată cu fire de aur
cu piele de bour îmblănită
înțelepciune care taie cărare-n
pădurea încrețită,
în pace un gînd

roade ca o depărtare în fructe
unde n-am putut să fiu rod
sîngele meu îi de aleasă viță
dorul de casă mistuie vlaga,
cînd ochii se-mpăienjenesc
osul domnesc își trece somnul
lîngă stîlpul casei părintești,
durerea e mare cînd puterea nu-i învinsă —
copilul din mine plînge pietrele și izvoarele
Țării de aur.

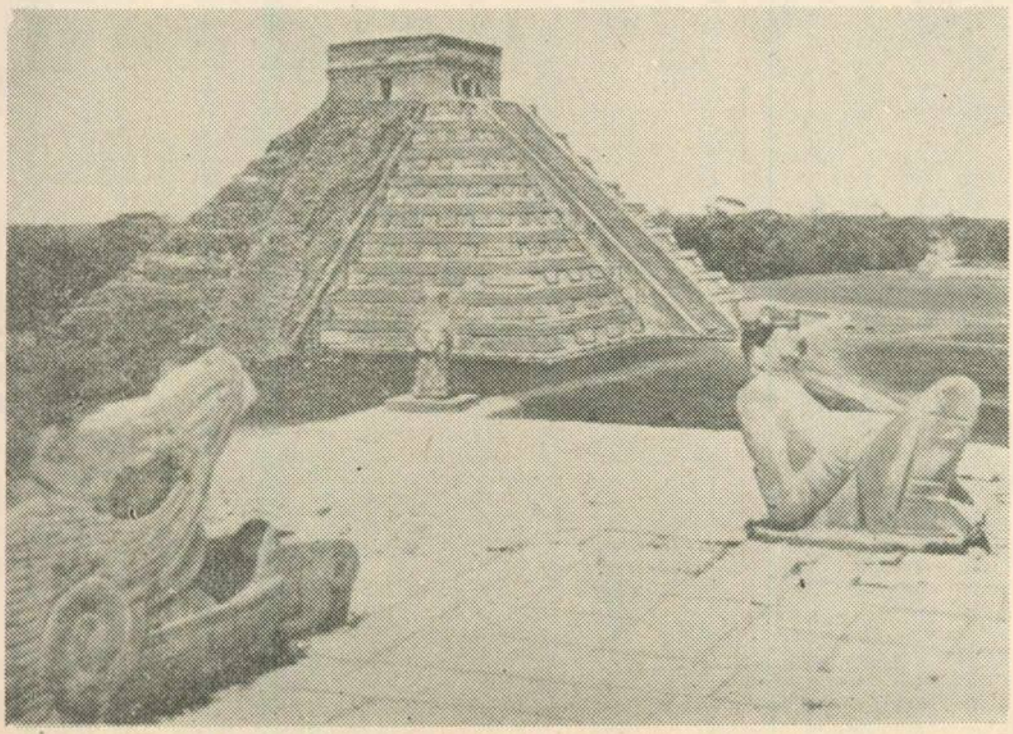
IV

pe deasupra codrilor
trec voievod spre izvoarele neamului
răcoroase și dulci în povete
o, țara mea dinlăuntrul simburelui de
nucă, visul a-ncolțit în cetățile tale —
apele hălăduie pe valuri puritatea —
gătat sînt pentru renașterea din
cenușa întrupării pe pieptișul munților
scînteietori, demni de măreții olimpiene

fără sfială de-a iubi adevărul —
cinstea din tăria lucrurilor nemișcate —
poruncă glasului îi e darul simțitoarei
inimi înconjurată de iubire,
unde degetul nu ajunge
tăcerea nu-i atotstăpînitoare,
inimi înconjurată de iubire,
adevărul în ea este drept și curat,
singura tărie ce-i poruncește Inorogului
să se cheme curat în limba lui Horațiu :

„Nu voi muri cu totul ;
Tot ce-i mai bun în mine va să înfrîngă
moartea
Mereu, mereu voi crește în veacuri viitoare
Întinerit de slavă."

Așa și este — Domnul Moldovei răsare din
lumea morților cu slavă
și numai cheia minții păstrează nemurirea
din cămările luminii ; peste vremelnicie
cugetelor și brațelor noastre se oferă
nemișcat, marmură caldă,
Serenissime Princeps.

ARTA MAYA-TOLTECA : Piramida lui Kukulkán, Chichen Itzá

SONIA TEOFAN

Mamei

Mamă, popas dintîi în lume,
Întîiul drum ce fără pași l-am mistuit
Eu, mugur orb, nemaichemat pe nume ;
Ești primul templu-n care m-am smerit,
Iar sînul tău — întîia bogăție mi-a fost,
Și mîna ta — cel mai rîvnit toiag.
Din palmele căuș, vreau apă vie să sorb,
Fă, glasul drag,
A „bun venit" să sune,
Ca marea taină să vrăjească-n noi
A sîngelui perpetuă minune.

IOAN VASIU

Pămînturi fără vîrste

Pămînturi fără vîrste se rotunjesc în palme
Și-n ape plînge cerul amiezilor tîrzii.
Păduri de grîne cîntă spre împliniri și calme
Aprind iubiri în țară ca setea în copii.

Se frînge curcubeul pe cumpănă, devreme,
Și cerul doarme-n ciuturi nevătămat de ape.
Senină, depărtarea se-apleacă să ne cheme
Să ardem în urcușul izbînzilor, aproape.

Pămînturi fără vîrste sărută talpa grea
Cînd înfloresc salcîmii pentru a doua oară
Și cînd se-aprinde-n irișì întîiul colț de stea.
Pămînturi fără vîrste rodesc lumini în Țară !...

GEO GALETARU

Orga

Nu mă chemați, sînt vadurile-aproape
și păsări fără umbră foșnesc adînc pe sus
ca niște frunze aurii de miere
cu care toate toamnele s-au dus.

Zei tineri calcă-n zori peste izvoare
și-ntorc lumina-n văile amiezii
sub clopote pierdute-n vetre de polen,
sub pletele tîrzii ale zăpezii.

Nu mă chemați, iată văzduhul arde,
alte năluci mereu îngenunchează
în iarba nopții ce își sună orga
în trupul meu subțire ca o rază.

PHAM VIET DAO

Despre fluvii care s-au oprit

De cînd stelele strălucesc mărturisindu-se
pămîntului
Norii trec așteptînd vîntul ;
De atunci noapte după noapte ei
întîlnesc marea
Cîntînd mii de serenade pentru fluvii.

Apa trece ca și timpul
Iar sufletul vostru e precum albia
Trece timpul ca să fie albastru ca albastrul
firesc al cerului ;
Trec fluviile ca să fie mai adînc sufletul.

Ați mai lăsat pe malul vostru rodnic
Să crească-n seară și-n noapte plantele
albastra livadă de duzi să fie mai frumoasă
Și mai bogată în viermi de mătase.

Acum sufletul vostru e îmbătat de struguri
Stați liniștiți să ascultați cîmpiile vieții
Ce împrejurul vostru se nasc, se schimbă
Ca furtuna ce se zbate în miezul zilei.

GEORGE VRÂNCEANU

Ștergare de nuntă

sprijiniți de cîmpie, unde destrămarea albă a pleoapei respiră salcîmii, îndrăgostiți de ceară pășesc în flacăra comorii. În iarbă se boltește singurătatea tălpilor noastre: ștergare de nuntă amintind vînătoare de vulpi alungă prin clopote femei despletite, ca o otravă înverzindu-ne fruntea. În pieptul ogarului întunecate chemări de corn străpung frunzișul veșted sub care se-nchid somnoroasele mîini, sau toamna lîngă vetre pustii se sfarmă viori înflorindu-ne pieptul și urma. Sînt numai eu și pădurea, ștergare de nuntă, cîmpia arzîndu-mi în spate și umbra, tot mai departe de mine...

La marginea nopții

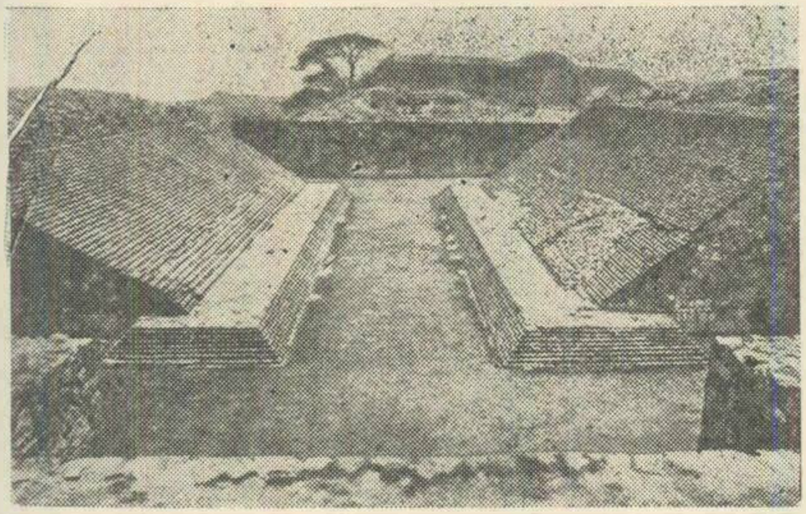
miei de aur ți se desprind din mîini. Nedumerit îți strîngi genunchii mai aproape de trup și ca-ntr-un lemn necioplit viermi luminoși îți răsună în tîmplă. Se scufundă în soare ca o mumie de ceară, piciorul și aerul abia-l atingi cu pleoapa. Roiuri de viespi se surpă în ugere și sîngele-i blînd întunecîndu-se sub unghii. Iată, turmele mele șiroind pe un munte de sare și dulcea carne a mieilor înflorind la marginea nopții ca o cîmpie de maci...

Ploaia

cai albi păscîndu-mi prin păr; plînge încet argintul unei brățări pe mînă; la rădăcina ierbii focuri subțiri, neclintite. O clipă, vameșul se arcuiește în fața stelei, se scufundă în ea. Lipit de mine ca o poartă în flăcări, trupul femeii orbitor se deschide și pești zburători se înalță prin genele ei. În vis, despletită, mama îmi îngroapă fratele în piept; și iar, nespus de ușor se izbește de trunchiuri cîntecul meu și palma îmi înverzește pe gură...

În jurul orbitei

genunchiul se-apleacă deasupra pădurii și e o mare ispită s-asculți cum lăcrimînd carnea ți se zidește în jurul orbitei și se face crin de argint încheind cu petala încă-un cuvînt. În strigătul sugrumat, pasărea-ți ciugulește din palmă pămînt; sporește liniștea-n umerii tăi și sub veșmînt, trunchiuri uscate de brad se aud răsunînd...

ARTA MEXICANĂ (Cultura Zapoteca): Ruinele scării unui templu (Muntele Alban, lîngă Oaxaca)

GINA TEODORU

Închid ochii

închid ochii și animale
fără umbră
mă urmează în cutele de grafit
uitare tăcută
a chipului pe coala de hîrtie
adesea pe rîu
pînza albită întinde un val
de o virginală tristețe
din lumina lucrurilor
o pace adîncă a coborît
privindu-se
și jocul fetelor dimineața
pe fire de iarbă
jocul frunzelor senine
se aude ca un clopot
din două aripi reci asurzitor
pe țărmul trupului
văzduh
a cărui flacără sînt eu

Clipă

pămînt altar de păsări
echilibru din aripile țării
aerul zboară în arbori
și mult mai adînc văzduhul
luminat al vîrstei
prin cercuri totale
în a spune
orice cuvînt e nesfîrșit doar clipa
este o taină
și o rațiune

Cucuteni

la picioare galaxia taurului
noaptea este la noi Marea
Neagră revenind
în flux tutelar luna este ochiul
peștelui necuprins
chenare lungi pe vîslele somnului
acum încolțește grîul
în gura morților în vasele
cu grîu și apă de la Cucuteni

PAVEL PERFIL

Beidaud

„Rămas fără nori, cerul s-a revărsat peste cîmpia vălurită, aspră și violentă a Dobrogei. La marginea ei se înalță, vînăt, dealul Denistepe, acela pe care au urcat cîndva nebunele oștiri nomade. Căutau poate apocaliptica realitate a Razelmului. Unii au descoperit-o, alții, în schimb, bolnavi de frenezia spațiului, s-au pierdut în stepele enorme și inutile ale continentului. Unii au devenit gorgane și neant, alții nici atît, nici atît. Deci iată-l: regele Beidaud, bolnav și răzvrătit. Apoi vine trena nesfîrșită a femeilor, apoi șambelanul — semibărbat și semifemeie. Iar în cele din urmă oastea sălbatică și fanatizată a călăreților hrăniți cu visuri în nopțile sîngerii.

Iar în urma lor nimic. Nici fir de iarbă și nici plisc de pasăre. Ceru-i mare, și gol, și sticlos. Vara săgetat de fulgere, iarna de crivăț. În anotimpurile de trecere, dubioase și mediocre, mai răsună, arareori e adevărat, mărunt ca o trecere grăbită de cal, pașii regelui Beidaud. Sînt vîntul albastru, vîntul care înmoaie și dezgolește vegetația îmbătrînită a Razelmului. Vine dinspre Denistepe și se sfîrșește în șesul fluid al mării. Nu are vîrstă și nici memorie. Șuierul său devine cîntec pentru călătorii întîrziați. Dacă le mîngîie mersul și cugetul devine clipa care aspiră la etern, dacă plutește însă deasupra lor, cu mult deasupra lor, peste clădiri și arbori, devine eternul însuși.“

Eleonora era în față, eu la mijloc iar Ilie cu iapa cea șchioapă a bătrînului Chelmez la urmă.

— Zic să dormim noaptea asta aici iar de mîine poate o luăm spre nord.

„Aici“ era de fapt cabana aceea din bîrne de plop cioplite grosolan. Înăuntru ca și în afară mirosea a alge și a sărătură. Vîntul, mîncătorul de zăpadă ne șfichiuia ușor obrajii. Fata lui Chelmez s-a oprit din mers. Avea fața aprinsă de oboseală.

— Măi Dincă, deșteptul de frate-tu ne-a spus că în două-trei ceasuri ajungem. Uite cît am mers... Noroiul ăsta ne uscă puterile. Să-l fi luat cu noi, cred că nu i-ar fi plăcut de loc acum. De loc nu i-ar fi plăcut...

Un zîmbet obosit îi șterse apoi colțurile buzelor.

Mergeam deci spre Denistepe. Mergeam deci să prindem clipa aceea desfrînată a lui Beidaud, clipa în care ropotul de cal nomad aduce vîntul albastru. Urcam colina și oboseala ne încingea obrajii. În jos și în dreapta se pierdea încet, încet verdele de oțel al Razelmului.

— Și ce vrei acum: să ne întoarcem? fac eu. Aia atîta așteaptă: să rîdă cu gura pînă la urechi. Și, mai ales frati-miu care, fie vorba între noi, e tăntălău. Anul trecut a plecat de unul singur să-l caute. S-a întors (Era o vreme ca asta: noroiul chelfăia sub talpa de box a bocancilor) și știți ce mi-a spus? Zice, e acolo o biserică îngropată în pămînt, zice, cîțiva, și, doar cei mai în vîrstă ai satului o știu. Iarna, cînd viscolul se zbate și dănțuie ca un bezmetic peste cîmpie vine de acolo ceva ca o muzică, ceva nelumesc de frumos. Dar cîți pot ști de unde vine această muzică? zice, cîți pot ști că gorganul acela ascunde sub mantia sa de iarbă mereu arsă de soare trupul unui rege nomad. Calul său mai necheza cîndva, el însuși striga comenzi către o oaste demult inexistentă, demult pierdută prin alte puste. Minți, i-am spus atunci. Ești o pușlama fără pereche. De aceea v-am chemat și pe voi, căci, chiar dacă aș descoperi acest vînt albastru cine ar mai fi în stare să mă creadă?

— Poate că fratele tău a avut dreptate, m-a întrerupt atunci Ilie. Ce, parcă vîntul ăsta despre care vorbești trebuie să umble pe deasupra noastră, așa, ca o trenă de regină, și să ne izbească privirile și auzul? Fîșîitul său misterios tocmai de acolo vine: cu cît e mai departe de noi, cu cît e mai străin simțurilor noastre, cu atît ne atrage mai mult. Altfel am vedea cum se înmoaie arborii zile întregi sub bătaia lui dogoritoare și ne-am spune: Asta-i Beidaud călare, iar ăsta-i vîntul albastru, iar ăsta-i dealul Denistepe cu stepa în jur.

— Tăceți! Sssst! ne făcu semn Eleonora. Ascultați! Lipiți-vă urechile de pămînt și ascultați.

Iapa, și ea, ca dintr-o secretă recunoștință, își lungi gîtul alb-murdar pînă la pămînt. Ochii (abia atunci am observat cît de blînzi erau) priveau undeva departe, cufundați într-un soi de mirare timpă.

M-am ridicat. De genunchi și de coate mi se lipiseră cocoloașe de țărînă. S-a ridicat și Eleonora.

NICOLAE PETRU

Cît de aproape

Ochiul meu curge-n silabele-nalte
în silabele mute
de metal şi de marmură.

Cu ritmuri de aripă aşternute-n
auz
îmi împătimez inima
şi sînt la fel de frumos
ca numele acestui pămînt
şi sînt la fel de puternic
treierîndu-i în palme sărutul.

Cobor în nopţile luminii
în verticalele vămi ale cîntului
şi pe terasele dimineţilor limpezi
mă aflu
citind viitorul pe faţă, în mîini
şi suflete.

Parfumul cifrelor, ah
parfumul cifrelor şi al planurilor
de viitor
îmi e drag
de parcă aş sprijini o veşnicie
pe pleoape.

Cît de aproape sînt de tine, Patrie
cît de aproape
cînd ochiul meu
curge-n silabele tale înalte.

Voi fi

Voi fi
în tăcerea din nopţile crude
în năvala ultimei ştiri
ca un clopot de miere
în văzduhul
din miezul de lacrimă.

Argint şi ninsoare
vii cuiburi de spumă
locui-voi.

Pe jinduitele ţărmuri
ale Patriei dintotdeauna
voi fi
aşteptîndu-te.

Cîntecul mîinilor

Mîinile, iată, cîntecul lor
adoarme-n crizanteme de răcoare
ca o potolită, tînără ardere.

Mîinile, iată
iezere de lumini
sub puternicele anotimpuri ale
minţii
înstelînd bucurii
pentru rotundele, nespusele
amiezi.

Mîinile, iată
ni se aşează pe tîmple domol
amirosind a metal sau a pîine.

Mîinile, mîinile
doar ele poartă sufletul Patriei
spre înaltul înalt
de-acum şi de pretutindeni.

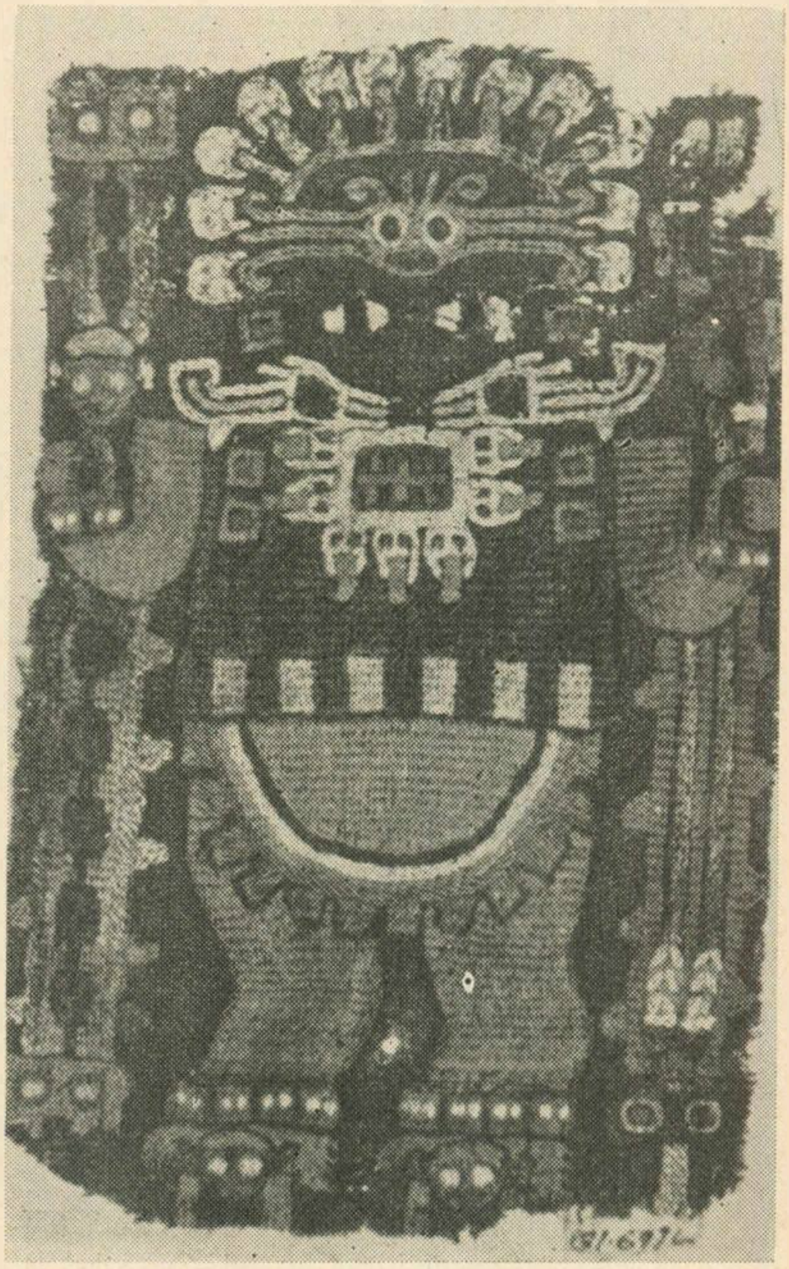
CONSTANTIN VOICULESCU

Încrucişări

Un crai de ape de-aş mai fi,
s-aud
fîntîna nerostită prin ulcioare
şi sevă aspră de-mplinit în dud
alt fluture haiduc la drumul mare!

Să sorb adînc tăria din ciulin
amestecată-n libertatea ierbii,
s-ajung răscruce între boz şi crin
la dragostea lupoaicelor cu cerbii!

Să-mi simt crescînd pădurile din
trup
ca dintr-un putred înveliş de mire,
pe dinăuntru-nsinguratul lup
adulmece o nouă-nchipuire !...

ARTA PERUVIANĂ : Fragment dintr-un poncho, peninsula Paracas.

— Hai că sîntem nişte descreieraţi. Ce-om căuta noi aici, nu ştiu. Numai tu eşti de vină, numai tu.
Şi rîdea de răsuna tot locul acela : „ce-om căuta noi aici, ce-om căuta noi aici, nu înţeleg..."
Din acel moment cîmpia începu să lunece prin faţa ochilor noştri. S-a ridicat şi Ilie. Avea privirea încărcată de nedumerire.

— Nu e nimic, spuse Trebuie că e pe undeva pe aproape. Dar aici nu e, aici nu e în nici un caz.

Dar cîmpia luneca mai departe prin faţa noastră. Arborii, perdeaua legănătoare a plopilor se topeau încetul cu încetul în ceaţă. Cabana dispăru şi ea. În locul ei bănuiam doar vîntul în căutarea căruia venisem.

Am auzit-o din nou pe Eleonora :
— Dacă nu vii, vînt albastru, intrăm pe tărîmul tău şi îţi scormonim gorganele în care ai ascuns regii nomazi. Îţi vom călca în picioare ţinutul albit de somn. Vom săpa o peşteră în care te vom izgoni iar la gura ei vom tolăni un bolovan cît toate zilele. Nu vei mai ieşi de acolo decît atunci cînd piatra se va preschimba în praf, într-un praf fin pe care tu însuţi îl vei duce şi îl vei topi în mare.

Iapa scurmă uşor pămîntul cu botul său umed. Ciupi cîteva fire abia răsărite de grîu apoi ridică uşor capul, asa, uşor, de teamă să nu ne atragă privirile. Dar o vedeam cu toţii. Vedeam cum îi tremură gîtul acela alb-murdar de parcă s-ar fi apărat de o cohortă de tăuni.
Atunci o auzirăm. Era prima dată cînd o auzeam vorbind.

— Vînt albastru, nu uita, sînt fiica celui care l-a purtat pe Beidaud. Sînt fiica celui care te-a purtat şi pe tine prin stepele acestui ţinut. Ţii minte, pintenii în care stăteai proptit ca un rege scăpătat, sau carnea care sîngera sub tine, sau coama umedă a tatălui meu. Te-ai dus apoi prin alte cîmpii. Odată ai fost mic, te pierdeai în coama lui stufoasă. Apoi ai crescut şi nu te mai putea ţine pe firava lui spinare. Părul său a albit de tot şi s-a umplut de scaieţi. Atunci te-ai ridicat : întîi deasupra arborilor, apoi deasupra păsărilor şi, în sfîrşit, sus, sus de tot, acolo unde numai în serile lungi de iarnă puteam să ajung cu gîndul.
— Taci din gură ! strig. Strig şi mă sperii de necuviinţa, de tîmpenia mea.

— Nu vă certaţi, o aud şi pe Eleonora.
E speriată şi ea. Pistruile de pe faţă îi ies şi mai mult în evidenţă.

— Dar n-a fost nimic la mijloc, face patrupedul netrebnic, n-a fost nimic.
Ilie care pînă atunci a tremurat, poate de frig, poate din teamă, se puse pe vorbă.

— Priviţi, am trecut şi de valea asta. Cabana se vede din nou. Fumul se înalţă uşor şi se pierde în pîntecul somnoros al norilor.

Cîmpia se făcu din nou cîmpie. Grîul a crescut şi era mai verde. Înţepa iar cu nesaţ ceaţa tulbure a acelei toamne.
Am ajuns pe colină. În spate aveam pămîntul aspru şi violent al Dobrogei. In faţă — şesul scăpărător al Razelmului. Deasupra noastră, pe întreaga dimensiune a văzului, se scurgeau, într-o înfricoşătoare migraţie, turmele de nori. Veneau din nord, dinspre ţinutul îngheţat al deltei. În jur mirosea a pajişte de omăt şi zbor tîrziu de pasăre. Eram patru fiinţe şi aşteptam vîntul. Apoi, vîntul a venit şi a umflat pînzele alburii ale norilor. Pămîntul era o corabie iar noi, cei patru, mateloţii singuratici rămaşi în vîrful catargului.
— Iată-l ! am auzit-o atunci pe Eleonora.
— Da, el e, făcu şi Ilie.
Crivăţul învălui vîrful colinei. Toamna se stingea, vehement şi sălbatic, la picioarele noastre.

— Nu-i vîntul albastru, am auzit în cele din urmă patrupedul. Nu, nu-i vîntul albastru
— Dar ce-i, ce-i atunci ?
— Nu ştiu, dar nu-i vîntul albastru.
La picioarele colinei începu să hohotească noaptea. A cuprins mai întîi ţinutul acela de granit, apă şi stele, apoi şi pe noi, cele patru fiinţe singuratice.
A fost o noapte prelungă şi neasemuit de adîncă. A fost ultima noapte în care mai aşteptam venirea vîntului albastru.

— Dincă, face atunci Eleonora, se vede treaba că fratele tău e o puşlama fără pereche.

— Da, da, e o puşlama fără pereche, adăugă şi Ilie.
Am coborît şi, într-o linişte desăvîrşită, ne-am umezit frunţile obosite în apa de oţel a Razelmului. Crivăţul îşi începuse canonada. Noaptea, sub stele, am părăsit înfriguraţi ţinutul acela. Nu mai credeam în vîntul albastru, şi nici în iapa care vorbea, şi nici în spusele fratelui care, din cîte am înţeles eu, era o puşlama fără pereche.

Nicolae Fleissig : Prințesa

ECOURI ÎN CONȘTIINȚA UNUI ORAȘ

În efortul permanent de a găsi formele optime de organizare și modernizare a învățămîntului artistic universitar, practica de vară a studenților ocupă un loc deosebit de important. Acțiunea care s-a desfășurat anul acesta la Drobeta Turnu-Severin, prin colaborarea dintre Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu" din București și Consiliul popular municipal, cu sprijinul Comitetului județean de partid Mehedinți, marchează un progres real în stabilirea condițiilor de lucru și în finalizarea practicii artistice studențești, finalizare atît pentru necesitățile formative ale învățămîntului, în sensul pregătirii viitorilor artiști pentru viață, pentru a răspunde adecvat comenzii sociale, cît și în folosul centrului-gazdă, care a fost astfel înzestrat cu peste douăzeci de sculpturi monumentale și decorative, cu o colecție de pictură și cu un ansamblu monumental-ambiental cu funcție de manifest activ, opere estimate la o valoare de peste 1 500 000 lei.

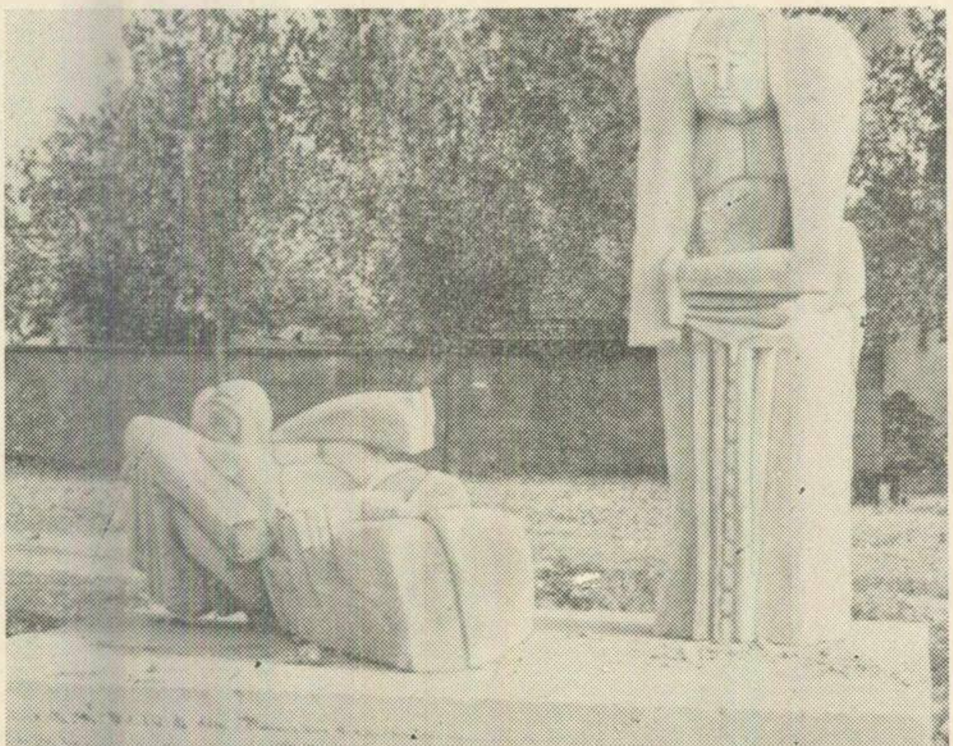
Mergînd pe urmele studenților care au lucrat, în timpul practicii de vară, la Drobeta Turnu-Severin, am putut remarca atît prezența, oarecum insolită în oraș, a unor lucrări monumentale de factură îndrăzneață, cît și ecourile persistente ale acestui eveniment artistic în conștiința orașului sau, mai exact spus, în opiniile celor care au colaborat la organizarea practicii (Consiliul popular municipal și Comitetul județean de partid), ca și în reacțiile mai mult sau mai puțin receptive ale cîtorva severineni veniți pe neașteptate în contact cu o artă pentru care erau mai puțin pregătiți, deși o așteptau în mijlocul lor ca pe un necesar fapt spiritual și de cultură. Am văzut de asemenea o serie de sculpturi mici, în piatră, cele mai multe forme decorative destinate populării unui parc ce se va amenaja în viitor ca o adevărată expoziție permanentă în aer liber, precum și lucrările care au fost expuse între 20 iulie și 20 august într-o sală a Casei de cultură și care, selectate, vor constitui un fond muzeal modern al orașului, menit să se îmbogățească în urma practicilor de vară din anii următori.

Ne-am adresat, solicitînd o apreciere generală privind această acțiune de colaborare pe tărîm artistic ce pare a depăși dimensiunile unui simplu început promițător, tovarășului ILIE MATEI, secretar al Comitetului județean P.C.R. Mehedinți, și am reținut cîteva idei din această convorbire, semnificative pentru importanța evenimentului: **„Practica de vară a studenților de la Institutul „Nicolae Grigorescu" a însemnat un succes atît pentru înzestrarea orașului cu monumente și alte lucrări de artă, cît și pentru studenți, care ne-au mărturisit că o consideră cea mai rodnică și mai bine organizată de pînă acum. Nu ne putem exprima decît laude la adresa studenților și sperăm ca această acțiune de colaborare cu municipiul nostru să-și găsească în anii viitori modalități superioare de desfășurare. Drobeta Turnu-Severin este un oraș industrial în plină dezvoltare și totodată un oraș turistic. Am dori să putem răspunde și cerințelor spirituale ale oamenilor, să avem un muzeu de artă și monumente reprezentative, care pînă acum ne-au lipsit. În acest sens, amplasarea unor sculpturi monumentale în spațiile publice ale orașului — lucrări de diplomă ale absolvenților din București — a stîrnit un interes deosebit, manifestat încă din primele zile prin afluența și curiozitatea privitorilor. Chiar dacă mulți nu „pricep" încă arta modernă, severinenii, însetați de cultură și ținînd mult la prestigiul lor, caută să-și cultive receptivitatea. Activitatea studenților în practică a fost urmărită și susținută de presa locală, creîndu-se o opinie publică favorabilă. Intenționăm să permanentizăm colaborarea cu Institutul de arte plastice".**

La mulțumirea studenților de a fi lucrat cu spor în orașul ce i-a găzduit cu atîta cordialitate, se alătură așadar satisfacția conducerii județene și a celei municipale de partid de a fi inițiat o acțiune rodnică, finalizată în opere plastice care au însemnat un eveniment notabil în viața orașului, pe calea formării unei ambianțe moderne, determinînd opinia publică să-și deschidă receptivitatea către limbajul specific al unei arte cu larg mesaj umanist. Aceasta reiese și din convorbirea pe care am purtat-o cu președintele Consiliului popular municipal, tovarășul ION RADU: **„Practica studenților de la arte plastice, expoziția finală și monumentele amplasate au constituit pentru oraș un fapt îmbucurător. Sînt încîntat de colaborarea care s-a stabilit și cred că ea va continua timp de mai mulți ani. Severinenii au fost surprinși: nu se așteptau ca într-un timp atît de scurt să se realizeze asemenea lucrări, prin admirabila pricepere și hărnicie a studenților-artiști. Am asigurat studenților condiții bune de locuință și hrană, le-am dat materialele necesare (piatră și dălți pentru sculptori, panouri metalice și vopsele speciale pentru pictorii monumentaliști); în plus, abonamente auto și pentru ștrand, vizitarea hidrocentralei Porțile de Fier și a stațiunii Herculane, o plimbare pe Dunăre... Studenții de la pictură n-au cerut de la noi materiale și au lucrat mai mult schițe, dar ideea expoziției i-a stimulat spre sfîrșitul practicii și au putut prezenta peste 120 de lucrări, chiar dacă nu într-o formă definitivă. Expoziția a fost vizitată cu interes de mulți locuitori ai orașului și turiști străini. Cele mai bune lucrări vor face obiectul unei selecții pentru instituțiile și școlile severinene. Sculpturile decorative realizate în piatră vor rămîne deocamdată așezate în spațiul verde de lîngă clădirea Teatrului; îmbogățite în practicile ulterioare, ele vor forma o expoziție permanentă ca la Măgura. Am vrea ca orașul nostru să devină un fel de „vitrină" a Institutului „Nicolae Grigorescu". Dorința de afirmare a studenților își va găsi astfel canalizarea, căci așteptăm de la ei numeroase opere și, poate, o serie de busturi ale personalităților originare din Drobeta Turnu-Severin (Țițeica, Anghel, Ghiață, Sisești), care ar putea face obiectul unor teme de atelier sau de diplomă pentru secția de sculptură. Vom încerca pentru aceasta să sprijinim Institutul în asigurarea bazei materiale, oferind pentru lucrările de diplomă ale anului viitor lemn, metal, piatră și alte materiale necesare.**

Poate că sculpturile oferite orașului sînt mai puțin accesibile ca expresie, dar sînt de părere că e bine ca oamenii să-și pună probleme; astfel li se vor dezvolta curiozitatea, imaginația, intelectul. Trebuie să relev că sub toate aspectele studenții Institutului de arte plastice au adus vieții culturale a municipiului Drobeta Turnu-Severin un aport remarcabil".

Am pornit să străbat străzile orașului, în căutarea lucrărilor monumentale și decorative despre care mi s-a vorbit, vrînd să le deslu-

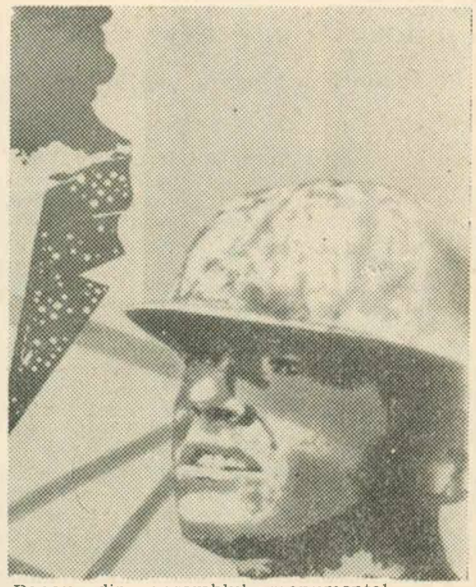

Nicolae Fleissig : Omul și umbra

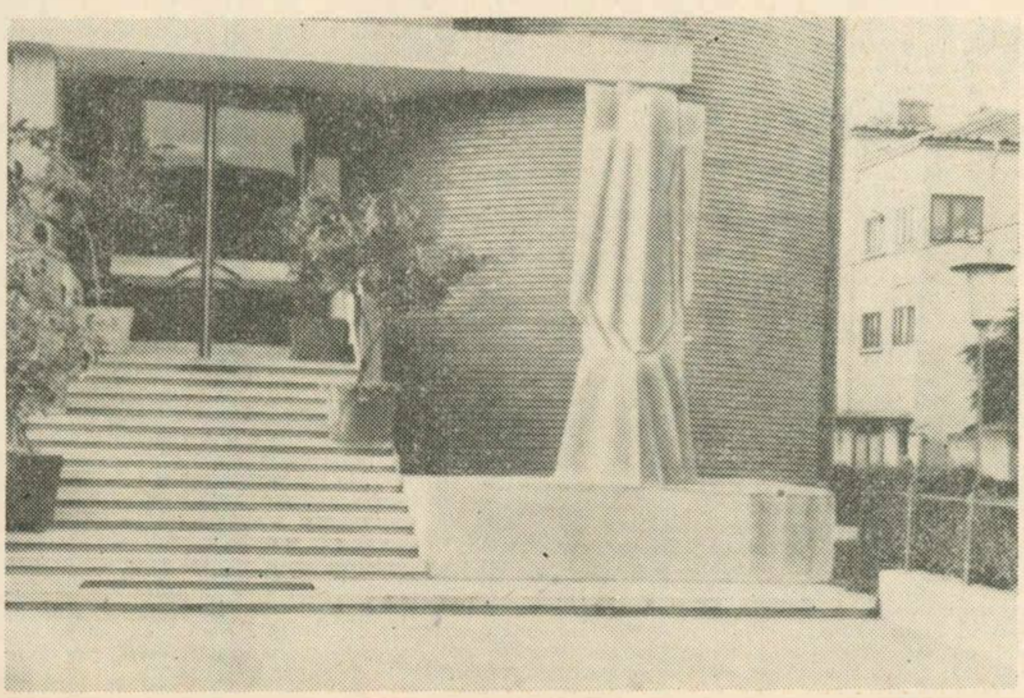
şesc prin contact direct semnificaţiile în context şi, mai ales, să depistez cîteva exemple ale felului cum au fost ele primite şi înţelese de severineni. Citisem şi două articole în ziarul local „Viitorul" (cu semnătura lui C. Juan), care salutau apariţia studenţilor plasticieni şi a operelor lor în „oraşul rozelor". Drobeta Turnu-Severin este o aşezare cu atmosferă meridională şi clădiri de aparenţă barocă, decorate abundent ca nişte faţade scenografice. Un oraş „al rozelor", cu numeroase şi liniştite parcuri şi totodată un municipiu ce se îndreaptă spre urbanizare în acord cu cerinţele contemporaneităţii, construind cîteva edificii în stilul net, funcţional, al unei arhitecturi de sobră luminozitate. Ridicarea unor asemenea construcţii a însemnat un contrast destul de aspru cu ambianţa molcomă şi oarecum desuetă a oraşului vechi, mai ales că ele nu au fost grupate într-un centru modern compact, ci diseminate în terenurile disponibile, fără preocupări deosebite de a le integra în stilul existent. Dar iată că la sfîrşit de iulie în preajma cîtorva din aceste clădiri noi au apărut sculpturi monumental-decorative, lucrări de diplomă ale unor absolvenţi din Bucureşti. Mai mult sau mai puţin fericit acordate cu formele clădirilor de fundal, ele au venit să contrasteze, de astă dată, cu unele obişnuinţe culturale comune. Oamenii au fost bucuroşi, emoţionaţi de evenimentul apariţiei unor opere reprezentative pentru mîndria locuitorilor unui oraş pînă acum aproape lipsit de prestigiul artei de for public. În faţa noii clădiri a Poştei, anunţa ziarul „Viitorul", a fost aşezată lucrarea cu numele **„Generaţii"**, a lui **Dan Virgiliu Octavian**, **„sugerînd în compoziţie atît contradicţiile cît şi legăturile de tradiţie"** între vîrstele succesive (un asamblaj de volume litice simple, dispuse decorativ-simbolic după o simetrie uşor deranjantă). **„Solidaritate"** de **Dinu Cîmpeanu**, amplasată pe un postament alăturat intrării la Consiliul judeţean al sindicatelor, se integrează în spiritul arhitectural al ambianţei date, pe care o **„completează, dînd acestui colţ severinean o notă în plus spre urbanizarea sa contemporană"** („Viitorul"). Tăiată într-un frumos calcar granulat de nuanţă verzuie, în planuri aspre, unghiulare, articulate volumetric compact, lucrarea reuşeşte să exprime cu destulă forţă ideea grupului uman de acţiune, angajat masiv întru atingerea ţelului comun. Lîngă noile blocuri de pe Bulevardul Tudor Vladimirescu, **Nicolae Fleissig** şi-a aşezat, izolată, marea compoziţie figurală al cărei nume e **„Omul şi umbra"**, simbolizînd poate **„tema filosofică a victoriei omului ce se cîştigă prin jertfă, temă cu adînci rădăcini în tradiţia noastră, coborînd în timp pînă la Meşterul Manole şi chiar mai departe"**... Şedeau doi copilandri pe trupul de piatră al personajului culcat, jucîndu-se cu mîinile pe faţa lui, cu o semnificativă familiaritate. M-au întrebat, amuzant : „De ce n-o pun în picioare ? Oamenii spun că ar fi căzut jos pe ciment..." — întrebare nu lipsită de sens, căci dialogul acesta între Omul cufundat în gînduri, întors spre sine însuşi, şi proiecţia sa materializată ca un alter-ego spiritual, aflată la picioarele lui ca un obiect enigmatic şi o tovărăşie mută, nu e obişnuită pentru imaginile tradiţionale ale sculpturii (cădea însă pe postament adevărata umbră purtată de personajul vertical, ceea ce mi-a sprijinit explicaţiile). Lucrarea solicită privitorul la meditaţie şi problematizare, cu robustele ei forme tensionale şi mai ales cu vastul spaţiu gol căruia i se deschide, polarizîndu-l totodată, ca şi **„Prinţesa"** de marmură a aceluiaşi Fleissig, amplasată într-un părculeţ abandonat în Piaţa Eliade, căruia îi propune un alt registru al reveriei. Liniştea umbroasă a locului pune în valoare albul luminiscent al pietrei plăsmuite ca un fel de floare sau vietate mitică graţioasă şi elegantă, cu subtile torsionări şi elanuri ale formei cuprinse de o aspiraţie ascensională. Şi aici lucrarea avea „parteneri" — un grup de femei de prin casele vecine şedeau în faţa ei şi se întrebau... de ce nu are statuia cap : „oamenii cred că ar fi o prinţesă decapitată de boieri, care au ciocîrtit-o aşa pentru că ţinea cu poporul" (!). O mică legendă apărută la o lună după amplasarea lucrării, care se adaugă altor exemple de receptare mai adecvată („această formă... parcă simţi că te înalţă"). Urmează să mai fie ridicate la locul lor monumentul **„Glad, Gelu şi Menumorut"** al lui **Tiberiu Bencze** şi **„Icarul"** din metal al lui **György Albert**, aflate acum în curtea Muzeului (primul desfăcut în mari blocuri, vestigii arheologice parcă, deopotrivă cu sarcofagele romane din apropiere, cel de-al doilea răsturnat într-un efort neînţeles de a-şi regăsi zborul). Lîngă noul hotel **„Parc"** meditează **Rilke**, lucrare a unui absolvent mai vechi, **Ion Tiritu**, iar în faţa lui se înşiruie o serie de forme decorative cioplite în timpul practicii de vară.

Cei răspunzători de viaţa culturală a municipiului consideră că n-ar fi rău dacă în viitor practica de vară a Institutului de arte plastice ar atrage şi participarea cîtorva studenţi de la secţia teoretică, pentru a ţine prelegeri la casa de cultură, sau pentru a explica expoziţiile studenţeşti la faţa locului şi, eventual, publicînd cronici în ziarul local. Bunăvoinţa de a deveni receptivi faţă de artă este indiscutabilă la Drobeta Turnu-Severin, dar e necesară o mediere prin acţiuni de informare şi educare a publicului. E drept că această funcţie spiritual-formativă o au deja prezenţele fără grai ale statuilor, tulburătoare pentru mulţi locuitori ai Drobetei. În curînd va fi ridicat şi ansamblul de panouri monumentale — compoziţie amplă, limpede, înflorită în desfăşurări cromatice exuberante. Studenta Magelona Velnicescu declara unui reporter pentru ziarul local : **„Este o lucrare amplă, un elogiu adus omului, muncii sale, inspirată din realitatea cotidiană a ţării, a acestui judeţ. În ea am îmbinat realităţile contemporaneităţii cu elemente ce exprimă sentimentele pe care noi le-am trăit în contact direct cu ele"**.

THEODOR REDLOW

Panou din ansamblul monumental, realizat la Drobeta Turnu-Severin

Dinu Cîmpeanu : Solidaritate

ANOTIMP LA GURA-VĂII

– jurnal de practică –

„...Dunărea nu e foarte departe. Bucureştiul e... destul de departe, dar NOI SÎNTEM, toţi, împreună, aici la Gura-Văii, fiecare cu alt cîntec al meseriei. Ne e dor poate de ziua cînd vom vedea totul gata, totul avînd o formă, o culoare, totul meritînd un nume: Portret, Peisaj la Porţile de Fier, Fata cu flori şi..."

Fiecare cu alt cîntec al meseriei, fiecare marcînd într-un fel orele zilei. Sculptorii... Au lăsat poveştile despre examene, harta cu „ce excursii mai facem", cînd au auzit uruitul unui camion. A venit piatra ! Blocuri mari de la carieră au ocupat alt spaţiu, au primit altă atingere pe lîngă cea a soarelui — cea a mîinilor, au cunoscut răpăitul dălţilor, mai ritmic decît al ploii. Zgomotul cioplitorilor se auzea în vale asemeni unui cîntec vechi cu un contratimp anume, asemenea respiraţiei unui cor, asemenea respiraţiei pădurii. „Fiecare îşi împodobeşte altfel locul în care NOI SÎNTEM". Alt camion aduce panouri mari de tablă groasă date cu miniu. Se recompune într-un fel atmosfera acustică de şantier naval. În timpul celor 21 de zile suprafeţele de tablă s-au transformat în flori mari roşii şi zîmbete de copii.

Studenţi ai secţiei de artă monumentală au construit cu uneltele meseriei lor marele peisaj al zonei Drobeta Turnu-Severin. Au proiectat „filmul" oraşului, cu oamenii lui, cu vapoarele şi vagoanele lui, cu schele ţesînd povestea marii întreceri, cu pămîntul făcut căuş sub greutatea porumbului.

Cei de la pictură plecau dimineaţa, se întorceau după-amiaza tîrziu, arşi de soare. Casetele cu pensule şi culori, şevaletele de cîmp, aveau pe ele urmele ierbii şi căldura locurilor alese pentru peisaj, aveau în ele frînturi de vorbe şi tăceri ale oamenilor care s-au oprit, care au rămas, aşteptînd ca schiţa să devină lucrare finită.

Flori şi păsări, păduri şi dealuri, întregul colţ de ţară de pe malul Dunării, ofereau studenţilor textilişti noi izvoare pentru viitoare valuri de pînză imprimată.

Seara se făcea foc de tabără. Figurile lor în lumina dogoritoare compuneau un tablou de grup nepictat încă dar existent în gîndul fiecăruia.

„Ne regăsim lîngă foc, dălţile tac, piatra aşteaptă o nouă dimineaţă, contururile aşteaptă noi straturi de culoare. Flăcările, sculpturile din jur şi noi toţi formăm un spectacol al serii, sîntem altfi parcă după o zi de lucru. Dar NOI SÎNTEM, împreună, fiecare cu alt cîntec al meseriei".

SABINA IVAŞCU

De prea multe ori am avut nedoritul prilej să citim pe fizionomiile tinerilor candidați respinși la admiterea în institutele de artă nu numai fireasca dezolare, ci și acea îndărătnicie care urma să-i aducă, iar și mereu, în fața acelorași porți pentru ei închise. Împotrivindu-se unei asemenea irosiri de energie, numeroși alți colegi de generație, din fericire majoritatea, își îndreaptă pașii și speranțele spre alte direcții de viață crea-

V-AȚI ALES O PROFESIUNE.

ION ROTARU
anul II AGRONOMIE — Cluj

De la sămînță la recoltă: totul

Tema e vastă și cu multiple fațete. Însuși faptul că arta se adresează maselor largi, umanității, ca și efectul final al căutării științifice, apropie decisiv aceste două domenii ale activității omenești. Ne apare ca o certitudine a evoluției societății noastre ideea că în viitor fiecare specialist, din indiferent ce domeniu, va trebui să-și practice profesiunea la un nivel de măiestrie susceptibil de exigența artei. Valoarea certă a realizărilor individuale va putea să certifice, cred, componența unei societăți de artiști — puneți-i acestui ultim cuvînt, dacă vreți, ghilimele — pentru că fiecare om va lucra cu scrupulul desăvîrșirii la obținerea unui produs pe cît de util, pe atît de estetic. Văd și frumusețea profesiunii mele în această continuă căutare științifică, nelipsită de fantezie și de multă responsabilitate, comune și artei. Ar mai fi ceva de adăugat. De la Hesiod încoace, muncile cîmpului au fost etern subiect de artă și literatură întruchipînd, poate mai bine decît orice, ideea timpului rațional folosit, legile naturii înțelese și însușite de om spre folosul omului, perpetua integrare a inteligenței umane în mediul înconjurător. După opinia mea și a colegilor mei, devotați pentru tot restul vieții operei de fertilizare a pămîntului românesc, frumusețile acestei străvechi, complexe ocupații merită cu prisosință să inspire noi încordări ale instrumentelor artei.

ION VEDE
anul II ARHITECTURĂ — Timișoara

Sinceri și puri ca natura

Arhitectura este, după cîte știu, singura ramură de activitate în același timp artă și știință. Viitoarea mea profesie ocupă, deci, un loc aparte în universul lui homo faber. Mă gîndesc însă că munca fiecărui ins are un caracter social, că ea tinde în orice moment să integreze omul în condițiile naturale și că rodul muncii fiecăruia, servind această integrare, trebuie să funcționeze estetic. Să mă exprim mai clar. Pentru ceea ce sîntem în stare să producem, natura reprezintă un ideal. Natura funcționează. Natura rezistă... de mult, după cîte știu.
Ei bine, fiecare dintre noi căutăm să lăsăm o urmă. Și această urmă trebuie să funcționeze. Funcționînd, ea este frumoasă. Dacă spunem despre natură că este frumoasă, dacă o admirăm, sîntem datori să-i integrăm armonia creată de noi înșine. Bineînțeles, această nouă frumusețe trebuie să constea într-o puritate, într-o sinceritate care să tindă spre puritatea și sinceritatea naturii — de care sîntem convinși. Decadentismul nu a rezistat. Încărcarea cu epitete inutile nu rezistă. Inutilitatea este nesinceră. De aceea toată această organizare socială, căreia ne integrăm cu și prin viitoarea noastră profesiune, trebuie să fie o organizare frumoasă. Și profesiunea noastră contribuie la aceasta. Așa ajung la tema discuției de față. Urma noastră este frumoasă. Fie că sîntem agronomi, fie că sîntem constructori, prin profesiunea noastră sîntem într-un fel artiști; chiar dacă numai pe undeva, în străfundurile ființei. Rodul muncii fiecăruia fiind cumva rodul mîinii sale, mi-aș permite comparația dintre mînă și rădăcină. Nu toată lumea vede frumusețea rădăcinii. Rădăcina, într-un fel aparte, scurmă. Mîna — la fel. Amîndouă sînt funcționale, amîndouă sînt frumoase.

ION BERBEC
anul II INSTITUTUL PEDAGOGIC — Constanța

Voi modela oameni !

Idealul meu este să contribui la formarea unor oameni apți să corespundă cerințelor viitorului. Voi fi pedagog. Prin munca vie a pedagogilor se face trecerea de la formule la practică, cunoștințele științifice, din depozit abstract, devin individualități umane cultivate. Profesiunea educatorilor are tangență cu arta, tocmai pentru că aspiră să modeleze caractere. O problemă importantă ar fi aceea a activității practice. Elevii trebuie astfel pregătiți, încît să poată efectiv recurge la cunoștințele lor în împrejurimile concrete ale existenței ; de unde educatorului îi revine sarcina să-și sistematizeze el fluxul de informații, organizîndu-l și dirijîndu-l cu o măiestrie care îl presupun familiarizat cu estetica. A conduce cu o intuiție sigură un copil sau un adolescent pe căile științei, a depăși faza simplei înmagazinări (nici aceasta, între noi fie vorba, nu e de fel simplă) pentru a obține trezirea pasiunii pentru cunoaștere, a aprinde acea flacără pe care am putea-o numi fascinația desăvîrșirii în exercitarea activității proprii, toate acestea reclamă din partea pedagogului să cunoască arta, dacă nu chiar dinlăuntrul acesteia, cel puțin din vecinătatea ei imediată.

TEODORA BAȚALIUC
anul III Cultură fizică și sport — Bacău

Trupul, minunea aceasta

Oricine urmărește spectacolul unui mare ansamblu de gimnaști evoluînd pe scena în aer liber a stadionului își dă seama că asistă la o manifestare în care arta este în drepturile ei. Gimnastica este într-adevăr o expresie a artei, iar faptul că trupul omenesc este totodată interpretul și instrumentul acestei creații deosebite nu face decît să-i întregească acesteia semnificația profund umanistă. Tineretul, la a cărui modelare pe multiple planuri sîntem chemați să contribuim, trăiește în ritmurile trepidante ale vieții moderne. Însă idealul de frumusețe și armonie clasică, devenit nemuritor sub dalta sculptorilor antichității, nu trebuie să se simtă stingherit în evul ciberneticii. Splendoarea mișcării corpurilor între iarbă și cer nu suferă de avatarurile intrării sau ieșirii din modă. „Produsele" artei noastre vor fi forța și grația tinereții exersate. Vrem să fie un produs de masă, multiplicat în milioane de exemplare. Cine ne va învinovăți vreodată pentru această difuzare a frumosului viu, inspirat din discobolii și alergătorii detașați din marmură de un Phidias, de un Praxiteles?

NICOLAE ȘURARU
anul II CONSTRUCȚII — Timișoara

O misiune civilizatoare

Interferențele profesiunii constructorului, în speță a hidrotehnicianului cu arta ? Par puține. S-ar putea vorbi despre ele în activitatea proiectantului, activitate strict creatoare, și conținînd esențialmente frumosul: construcțiile hidrotehnice întregesc, în fond, un peisaj. Pe acesta nu e ușor să-l faci mai frumos decît a fost inițial, este greu fie chiar să nu-l strici. Se cere așadar o mînă de artist, aptă să modeleze în așa fel natura încît să corespundă nevoilor oamenilor. Necesitățile practice nu au voie să ne sacrifice nevoia de frumos, de unde dificultățile legate de amplasarea optimă a construcției ; plus altele.
Un aspect asupra căruia nu s-a insistat, dar care apare în evidență la considerarea profesiunii mele, este misiunea ei civilizatoare. Constructorul hidrotehnician duce după sine civilizația pînă în creierii muntelui. Începînd cu barajele uriașe, astăzi binecunoscute de toți, continuînd prin alimentările cu apă — în execuția cărora romanii erau atît de mari artiști, poate mai străluciți maeștri decît noi — și pînă la prozaicele și necesarele lucrări de canalizare, toate obiectivele atît de utile în care ne vom angaja, sînt indispensabile vieții moderne. Civilizația, deci, cu cerințele ei, iar nu direct arta, este strîns legată de exercitarea profesiunii mele viitoare. La întrebarea dacă această misiune civilizatoare poate fi plasată undeva mai sus sau mai jos decît producerea artei, nu aș putea da un răspuns. Este adevărat că se cunosc și se admiră picturile rupestre, ca și alte mărturii ale simțului artistic ale omului din primele faze ale umanității, caracterizate prin extrema înapoiere a mijloacelor materiale necesare existenței. Astăzi însă, noi, inginerii constructori, trebuie să ne manifestăm ca promotori ai civilizației într-un mediu uman care se ridică. Da, se ridică foarte de jos, dar și foarte repede — material și spiritual deopotrivă. Ne revine misiunea să acționăm energic, cu eficiență, ca organizatori și ca pedagogi, pentru ca industrializarea, electrificarea, urbanizarea meleagurilor noastre să ducă la formarea unui om receptiv la bunurile culturii, sedus de frumos, cîștigat de creația artistică. Așa văzînd lucrurile, arta atinge mai mult decît un simplu punct din existența noastră profesională și socială.

PETRU CRIȘAN
anul II FIZICĂ — Cluj

Descoperirea! Descoperirea !

Bineînțeles, s-ar putea vorbi despre artă ca despre a doua pasiune a fizicianului. Aceasta ar fi, separată în timp de profesiunea însăși, preocuparea sa majoră ca om de cultură. Dar în realitate avem de-a face cu niște legături încă mai strînse. Formația intelectuală a fizicianului, mobilitatea sistemului său de gîndire, antrenamentul său de voință, exactitatea și consecvența care-i sînt proprii în urmărirea scopului — îl proiectează pe acest profesionist al științei în familia de spirite a artiștilor. Precizia, determinarea, subordonarea mijloacelor neașteptat de diverse fac din el un artist. În al doilea rînd, fizica înseamnă, în sine, descoperire. Ea tinde a cunoaște structura vieții pînă în cele mai fine detalii, ea se lansează în studiul materiei pînă în cele mai adînci secrete. Nu poți crea fără a descoperi — și iată așadar, prin descoperire, linia tangentă dintre fizică și artă.
Să nu uităm, în al treilea rînd, că fizica aplicată realizează aparate și că aceste aparate tehnice sînt necesare atîtor noi creații artistice. Un exemplu astăzi clasic de defrișare a vastelor spații ale artei îl oferă aparatul de fotografiat. Muzica, astăzi, recurge într-o măsură tot mai apreciabilă la suportul electronicii. Și așa mai departe. În genere, aparatura tehnică pusă la dispoziția artistului modern îl ajută pe acesta să aprofundeze ori să nuanțeze, să recurgă la formule combinatorii mai variate ori să obțină fidelitatea optimă a expresiei vizavi de intenție. Nu e deloc puțin.

TANIA RADU
anul II ROMÂNĂ — București

Nimic fără har

Deci, despre tangențele profesiunii (oricare ar fi ea) cu arta. Aș apropia cei doi termeni prin ceea ce se numește har — iertat fie-mi cuvîntul printre atîția viitori oameni de știință. Harul presupune ardere și de aici e un singur pas pînă la pasiune. Aș zice eu că aici este punctul de intersecție.
Mi-aș permite astfel să apăr sentimentul artei, nevoia de artă ca mobil al tendinței de permanentă înnobilare estetică, tendință lesne de observat la fiecare muncitor — în sensul cel mai abstract al cuvîntului. Este vorba de sentimentul de dăruire necesară și de neocolit, de menire, aș zice, sentiment comun și artei.
În fond, se poate face o profesiune și fără artă, se mai poate. Profesiunea ca artă este o năzuință, o treaptă de atins acolo unde există bucuria lucrului făptuit. Am colegi filologi ca și mine, care îmi pare se simt frustrați ca scriitori, ca oameni de creație, în perspectiva unui post de profesor de limba

toare. Să fie aceștia mai puțin îndrăgostiți de frumos, decît cei dintîi ? Nu cumva însăși ipoteza aceasta este absurdă ? Dar dacă tocmai această majoritate a știut să găsească și să-și apropie un adevăr mai profund ? Care este acest adevăr ? Încercînd să obținem răspunsul, ne-am adresat unui grup de studenți cu următoarea propunere de definiție :

CARE E TANGENTA EI LA ARTĂ?

și literatura română. E adevărat că dreptul lor de creație la catedră e limitat, dar arta profesorului este alta decît a literatului. Rostul său e să transmită și să comenteze arta. E vorba de profesiuni diferite. La catedră, scriitorul-profesor va abdica deci parțial de la drepturile lui de creator de ficțiuni, asumîndu-și în schimb alte drepturi, ale profesiunii de pedagog.
Esențial însă, repet, este harul. Prin el, adică prin ardere și pasiune, omul își găsește locul în viață, în societate, în timpul său.

ANDREI CONSTANTIN
anul IV T.C.M. — București

Tangentă azi, secantă mîine

Slujitorii cuvîntului se folosesc deseori de formula „arta de a fi". Eu mă gîndesc deseori la arta de a fi... inginer. Există în această profesiune niște dificultăți care provoacă permanent ambiția. Lucrînd într-o hală unde temperatura nu coboară sub 30°, solicitat de muncile cărora nu Hercule trebuie să le facă față, ci un tînăr cît se poate de obișnuit, unde va găsi el sensul artei sale ? Întrebările persiflante și îndoielile adînci îi dau tîrcoale, iar a le alunga bătînd din picior nu e cu putință. Poate fi luată în considerație ipoteza unui „artist al șurubului" ? Nu e hilară însăși alăturarea celor doi termeni ? Motorul pus la punct, funcționînd impecabil sub dușul de ulei, este el oare frumos ? Cuvînt plin de reverberație... Atenție : subiectiv, pentru cel ce a trudit ceasuri lungi ca să ducă la bun sfîrșit această performanță tehnică, motorul este frumos : dar pentru ceilalți ? Obiectiv este doar faptul că în duritatea și chiar în abjecția halei — adevărat cazan clocotitor — s-a produs un obiect nou care, prin dăruirea deplină a colectivului, poporul cel mic de acolo, atinge excelența. A realiza exemplarele seriei cu scrupulul acordat lucrului unicat, iată tangenta la artă a profesiunii mele.
Dincolo de care, aspirația majoră rămîne — cum spune Arghezi — duhul născocirii. A fi inginer înseamnă a tinde spre treapta sau condiția născocitorului. Acolo, tangenta devine secantă.

ALEXANDRU INCZE
anul IV MEDICINĂ — Tg. Mureș

Cunoști ca să vindeci ; iar ca să cunoști...

Se spune în mod curent : medicina este o artă. În particular, mi se relevă un anumit aspect subordonat acestei definiții. Omul — știm — stă în centrul operei de artă. Rațiunea de a fi a medicului este tot omul. Ca să-l vindece pe acela adus de suferință în fața sa, medicul trebuie să-l cunoască. Să-l cunoască bine, adică : atent, profund, nuanțat. Fiindcă omul este un unicat impermeabil la etichetări pripite, generalizatoare. Maladiile, așa cum sînt descrise în cărți, sînt orientative. Dacă îți respecți profesiunea, jurămîntul hippocratic, nu poți trata exact în același mod pe toți : dincolo de diagnosticul stabilit corect, una și aceeași boală se grefează într-un fel diferențiat pe fiecare organism. În funcție de foarte numeroși factori de tip individual, între care aș cita constituția psihică, algoritmul sufletesc, metodologia vindecării trebuie să urmeze îndeaproape toate „accidentele" respectivului teren uman.
Iată de ce medicul trebuie să-și dezvolte cu perseverență capacitatea de a cunoaște oamenii, de a pătrunde cu finețe intuitivă și acuitate psihologică în labirintul interior al pacientului său. Arta îl poate ajuta enorm să avanseze pe această cale dificilă. Frecventarea asiduă a operelor de artă, nu ca simplu spectator în relaxată contemplare, ci ca adevărat interpret venit să descifreze o prețioasă partitură ideatică, va avea ca efect de durată rafinarea intelectului, sensibilizarea antenelor de recepție ale medicului.
Cunosc mulți medici care exersează ei înșiși, în timpul lor liber, un talent secundar, violon d'Ingres; și eu însumi îndrăgesc mult cărbunele și acuarelele, nelipsitele unelte ale ceasurilor mele de răgaz. Dar orice ucenicie de acest fel se subordonează, în perspectivă finală, tot cunoașterii multiple a oamenilor, pentru ca noi, profesioniștii luptei pentru sănătate, să fim capabili a le veni în ajutor.

IRINA TÎRNOVEANU
anul III ISTORIE — București

De-a lungul oricărei deveniri istorice

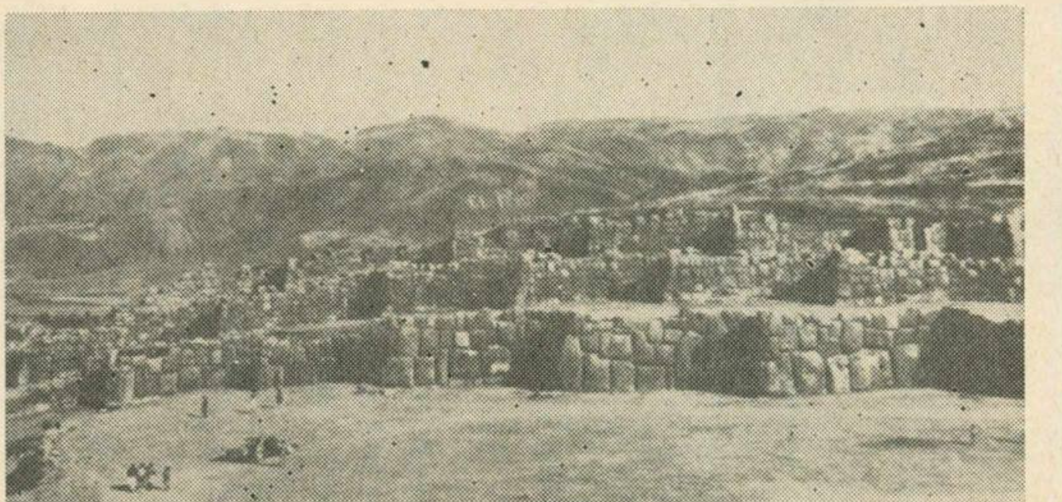
Nu este nevoie să mai subliniez cît de legată este arta de istorie ; cea dintîi a însoțit permanent devenirea colectivităților umane. Aș vrea însă să mă întreb aici care este pregătirea noastră pentru artă, începînd de la primele trepte ale școlii, continuînd cu studiile superioare, deci bagajul de cunoștințe estetice cu care vom păși în profesiunea noastră. Găsesc că problema este deosebit de gravă, dacă raportăm ceea ce ar trebui să facem la ceea ce sîntem în realitate pregătiți să facem. Paradoxal, tocmai la facultățile de profil umanist, unde se pregătesc în special cadre pentru învățămînt, viitori profesori, nivelul de cultură artistică este mai scăzut decît la matematică, sau fizică, sau medicină. Ce fel de educație estetică va putea dirija un viitor profesor de istorie care, în anul II, după ce a urmat un curs de istorie a artelor, nu este în stare să numească fie și o singură operă a lui Da Vinci? Fără a dori să ne transformăm în enciclopedii mobile, e necesar să avem în vedere, pe toate treptele de școlarizare, cultivarea acelui spirit al artei, al culturii în general, devenit indispensabil în momentul cînd, începîndu-ne activitatea într-un domeniu sau altul, urmează să ne înțelegem profund raporturile cu valorile eterne ale creației omenești. Într-un stadiu de civilizație cînd conținutul uman al dezvoltării tehnice începe să stea sub semnul controversei, cred că cunoașterea și savurarea artei, meditația asupra orientărilor și implicațiilor ei de-a lungul istoriei, se dovedesc absolut necesare atît propriului nostru echilibru interior, cît și bunului mers al organismelor sociale din care facem parte.
Arta este indisolubil legată de om, chiar în epocile ei de răsturnări, de confuzii, de rătăciri. Sufletul omenesc e steaua polară a artei. Sprijinindu-ne pe datele istoriei, ne vom reaminti acest adevăr și-l vom reaminti și altora chiar atunci — sau mai ales atunci — cînd în mozaicul de experimente, în multitudinea de semne, în fierberea înnoirilor de tot felul ni se pare că nu mai înțelegem limbajul artei, că ne-am depărtat primejdios de mult de esența ei. Vom repeta că adevărata artă îl reprezintă și-l exprimă pe om. Ceea ce nu-l reprezintă și nu-l exprimă este condamnat la uitare, se va pierde. Aici, verdictul istoriei, limpezit de cuvenita distanțare în timp, este necruțător.

VALENTIN MUREȘAN
anul IV FILOSOFIE — București

Responsabili cu frumusețea...

Idealul oricărei profesiuni este de a fi exercitată bine, acest bine incluzînd în doză mare nuanța de frumos, deci estetică. Imaginea filosofului modern adaugă vechii icoane a filosofului pe omul antrenat în cîmpul viu al științei, artei și, totodată, adaugă dimensiunea activismului social. Raporturile acestui „om între oameni" cu lumea, raporturi care trebuie să fie și frumoase, se desfășoară sub pecetea maximei lucidități și umanismului.
Dar, să zicem, eu vreau să fac logică. Ce-i drept, și în formulele axiomelor și teoremelor există un estetic pictural care, în unele cazuri, decide chiar alegerea lor. Nu asta interesează. „Omul frumos", „logicianul frumos", adică personalitatea științifică frumoasă este cea posedată de chemarea marii științe : cercetarea, invenția și, în final... tot omul. Pînă aici, m-am referit la o accepție a frumosului în cadrele pe care le-am presupus ale unei „arte de a-ți duce existența". Într-un alt sens și privind spre viitor : cred în tot mai puternica integrare socială a individului, pe de o parte, și într-o „societate estetică", după depășirea dificultăților materiale, pe de alta.
Arta a ținut, în genere, pasul cu nivelul de profunzime al cunoașterii lumii și chiar cu nivelul tehnicii. O societate puternic computerizată, cibernetizată va pregăti, cred, modificări în viziunea artistică. Se va ieși din iluzia spațiului dintre ramele muzeelor în spațiul real care include și dimensiunea timp, ca și pe aceea a mișcării. Spațio-crono-dinamismul se vrea o artă cu largă adeziune socială, direct implantată în ambient (orașe, interior de locuit etc.). Problema principală a acestei societăți va fi aceea a organizării, dar a organizării frumoase. Deciziile vor fi luate nu individual, ci de colective care, se prevede, vor include pe lîngă tehnicieni, ciberneticieni, economiști, esteticieni, psihologi, sociologi, fizicieni etc. și un filosof. Tehnica va fi de neconceput fără estetică, societatea se va regăsi mai direct și total în artă și iată-l pe filosof responsabil cu frumusețea unei societăți care și-a satisfăcut nevoile primare.

Opinii consemnate de ȘTEFAN IUREȘ

ARTA INCAȘĂ : Incinta fortificată Saccsaihuaman, aproape de Cuzco

CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE

Ne vom transforma

Acum, cînd vacanța în accepțiunea comună a cuvintului, în care este identificată cu un fragment din anotimpul estival s-a încheiat pentru majoritatea dintre noi, putem să ne permitem, cred, o privire retrospectivă asupra ei, vizîndu-i nenumăratele laturi și particularități. Acest spațiu cronologic, indispensabil omului contemporan, reprezintă din anumite puncte de vedere duminica anului ; respectiv acel conglomerat de zile din totalul celor 365, care au preluat și amplificat funcțiile momentului de relaxare, caracterizînd expirul sfîrșitului de săptămînă.

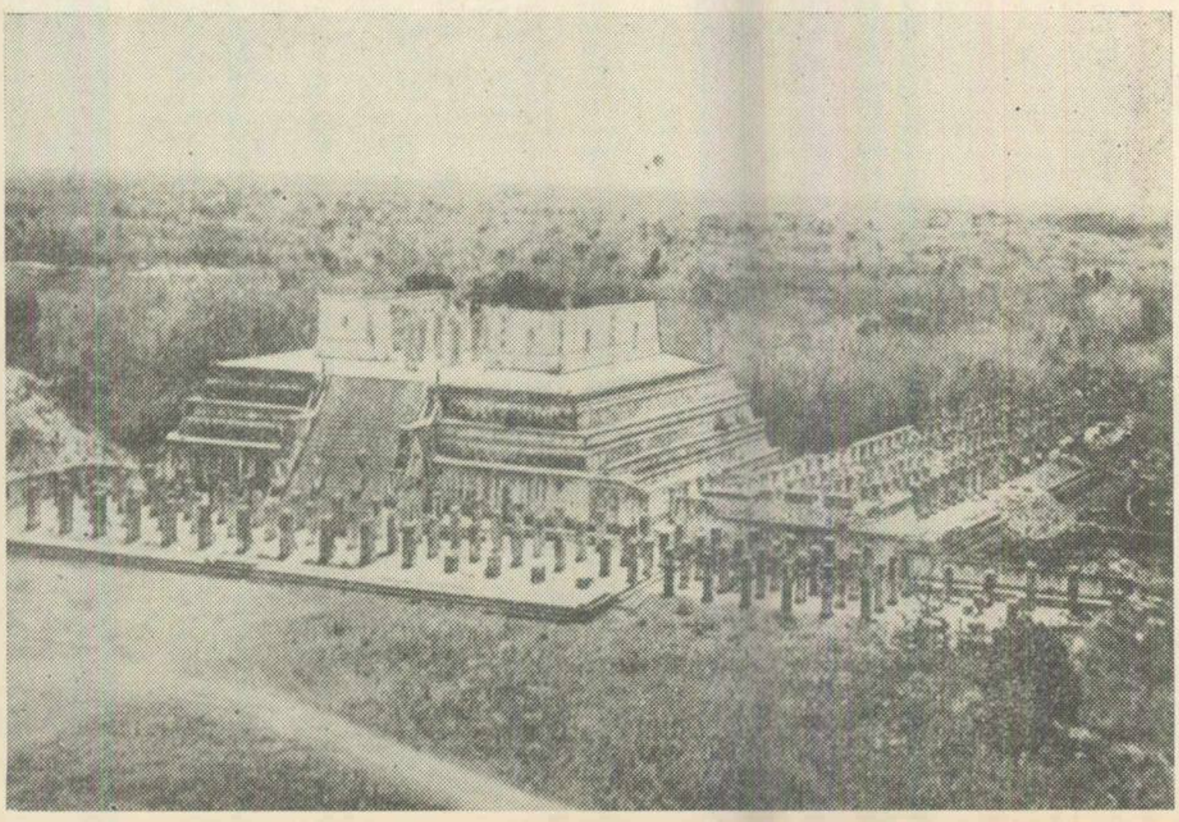
A reduce funcțiunile vacanței numai la refacerea forței de muncă, la revigorarea organismului obosit înseamnă de fapt a unilateraliza problema. Motivația vacanței este cu mult mai complexă, pentru că, și valențele ei, de altfel, sînt tot atît de complexe și din acest motiv, discuțiile pe care de mult timp le poartă medicii, sociologii și psihologii pe această temă sînt departe de a se fi epuizat. Fenomenul vacanță, indiferent de specialitatea exegetului în cauză, trebuie abordat în mod obligatoriu și din perspectiva istorică, pentru că altfel se prezenta desigur acest fenomen în civilizațiile preindustriale și altfel acum.

Din punctul de vedere al evoluției condiției umane putem preciza din capul locului că vacanța, cu toate semnificațiile ei polivalente, s-a infiltrat în practica socială, odată cu apariția mașinismului și dezvoltîndu-se în paralel cu el. Există un paralelism notoriu între aceste două valori, care de fapt alcătuiesc aversul și reversul civilizației industriale care, pe de o parte se străduiește să domine prin intermediul mașinii natura și, pe de alta, din dorința de a realiza acest fapt, cu un cît mai redus consum de energie și cu un cît mai consistent cîștig de timp liber.

Vom realiza mai bine dinamica funcțională a vacanței, privită din perspectiva momentului socio-cultural al epocii respective, folosindu-ne de următorul exemplu, pe care adeseori il dau sociologii cînd abordează această latură a problemei : Americanul de condiție mijlocie de la începutul acestui secol, abia dacă vizita o dată sau de două ori în viață anumite zone naturale reputate pentru frumusețea lor sau pentru potențialul lor sanogenetic, ca diverse rezervații de mare frumusețe naturală, precum sînt : cascada Niagara, de exemplu, plăjile oceanice sau marile lacuri din Nord. Începînd din 1964 asemenea evenimente se petreceau deja în fiecare an, pentru ca, în zilele noastre, ele să devină și mai frecvente. Mai mult încă : calcule prognozice de ultimă oră, privind aceste deplasări cu caracter recreativ prevăd că la sfîrșitul acestui mileniu, ele vor avea loc o dată la circa trei săptămîni. Nu mai încape nici o îndoială că tehnicizarea producției a adus cu sine o puternică comprimare a funcțiilor de mișcare ale omului, a posibilităților sale cinetice, adînc înrădăcinate de altfel în structurile biologice, unde pe calea genelor ereditare ni s-au transmis, din generație în generație modurile originare de existență: moduri în care aceste funcții dețineau un rol de-a dreptul esențial. Este cît se poate de firesc ca această prelungire a încărcării statice a organismului, prin excomunicarea mișcării sau numai prin reducerea ei la minimum posibil, alături de încordarea la maximum a nervilor, care însoțește de obicei acest proces să ducă mai devreme sau mai tîrziu, prin modificările induse în stereotipul vital, la însăși deteriorarea fondului fizic uman. Aceasta este rațiunea pentru care medicina pledează cu fervoare pentru reabilitarea mișcării și pentru introducerea ei în automatismele cotidiene, recomandînd ca, în special timpul destinat vacanțelor să fie exploatat la maximum, în vederea acestui scop. Așadar, importă mai puțin din punct de vedere medical, dacă omul civilizației noastre merge la munte sau la mare, cît faptul că această deplasare să se transforme într-un interludiu de odihnă activă, în special prin punerea organismului în noi condiții cinetice. Omul este prin însăși natura sa o „apă curgătoare" și din acest motiv sedentarismul trebuie înțeles ca o stare total potrivnică acestei naturi.

Este de-a dreptul straniu cum de a fost posibilă o asemenea metamorfoză, o asemenea regresiune, știut fiind că bagajul genetic al speței umane s-a modelat și fasonat în îndelungi perioade de evoluție naturală. Circa două milioane de ani am fost vînători, culegători și păstori ; încă circa 5 000 de ani am fost agricultori și, abia de circa 200 de ani, poate chiar și de mai puțin, ne-am integrat în ritmurile alerte ale civilizației industriale. Așadar, un interval de timp surprinzător de lung, în comparație cu acela tributar mașinismului am fost organic legați de natură ; de vegetație și de fauna care o populează ; cu ambele trăind într-o intimă comuniune. Mișcarea a reprezentat cordonul ombilical care ne-a legat de acest fabulos univers viu, el însuși în permanentă mișcare. Și, pentru că mișcarea a fost ca și o a doua natură a existenței noastre, ea a pătruns în structurile noastre cele mai fine, aidoma unui nou mediu vital. Cine ar fi crezut, ținînd seama de aceste fapte, că „civilizația industrială va fi în stare a ne strînge de pe drumuri", comprimînd la maximum mișcarea și încarcerîndu-ne în structuri existențiale, în cadrul cărora făptura noastră se moleșește, iar mușchii se amorțesc ! Dezvoltarea vertiginoasă și complexă a mijloacelor de transport și comunicare au amputat progresiv distanțele, imobilizînd mișcarea și transformîndu-ne în ființe noi, pufoase și prin excelență sedentare. Drumurile noastre tonice și sănătoase de odinioară, efectuate pe jos sau în șa, de acasă și pînă la cîmp sau de acasă și pînă la pădure s-au transformat caricaturizîndu-se într-un carusel al fotoliilor. De pe fotoliul de la birou ne deplasăm — aproape printr-o simplă mișcare de translație — pe acela din mașină sau din autobuz, și de pe acesta, mai departe, pe acela din fața televizorului.

Sedentarismul nu reprezintă numai o stare potrivnică naturii umane, după cum am mai spus, ci și una eminamente nocivă, creînd condiții dintre cele mai favorabile pentru apariția sau dezvoltarea plenară a nenumărate boli, între care cele cardiovasculare precumpănesc. Exemple dintre cele mai elocvente vin în sprijinul acestei afirmații. Într-un oraș din Olanda, unde locuitorii și-au însușit prin tradiție bicicleta ca mijloc curent de transport, s-au înregistrat de cinci

ARTA MAYA-TOLTECA :
Templul războinicilor, Chichen Itzá

în cocori?

ori mai puţine cazuri de infarct de miocard decît acelea dintr-un alt oraş, unde oamenii circulă folosindu-se de mijloacele uzuale de transport în comun sau de automobile. Mai ales în SUA, unde automobilul a devenit un fel de blazon al omului civilizat, mortalitatea prin bolile cardiovasculare reprezintă mai mult de jumătate, respectiv 54%, din totalul mortalităţii generale, în timp ce 9/10 din această impresionantă cifră revine exclusiv infarctului.

Cea mai ridicată mortalitate, din punct de vedere profesional aparţine profesiilor celor mai sedentare. O anchetă de proporţie, efectuată de nişte cardiologi americani, extinsă pe un interval de 16 ani şi vizînd un număr de 3 263 de docheri le-a oferit autorilor — R. Pafrenbarger şi C. Berkeley — posibilitatea de a demonstra că docherii cei mai sedentari mureau incomparabil mai repede decît confraţii lor activi. În Olanda şi Danemarca mortalitatea prin accidente cardiovasculare este net inferioară faţă de aceea similară din SUA, de exemplu. Standardul general de viaţă al acestor ţări, fiind sensibil egal, toată această deosebire este, în mod justificat, pusă exclusiv pe seama bicicletei, care în ţările europene semnalate este considerată drept un vehicul naţional, indispensabil activităţii de fiece zi.

Mişcării îi sînt proprii binefăcătoare şi incontestabile influenţe şi în domeniul activităţii spirituale. „În mişcare, spunea J. J. Rouseau, există ceva, care influenţează şi înviorează gîndirea". De altfel, acest mare apologet al naturii şi al modurilor originare de existenţă a intuit în mod genial valoarea mişcării nu numai pentru sănătatea fizică, ci şi pentru cea psihică. El şi-a petrecut de altfel o mare parte din viaţă călătorind în special pe jos şi, herborizînd — cum denumea el studiul dinamic şi direct al vegetaţiei — sau meditînd în condiţii de solitudine şi solilocviu. „Singur cu natura şi cu d-voastră — îi scria cîndva celebrului botanist Linné — îmi petrec în promenadele mele cîmpeneşti ceasuri delicioase şi scot un profit mai real din filosofia botanică decît din toate cărţile de morală".

Medicii impută civilizaţiei ultratehnicizate nu numai deteriorarea fondului fizic de sănătate publică, ci şi a celui psihic, a naturii nervoase însăşi. Surmenajul, anxietatea şi nevrozele tind a se transforma într-un decor existenţial cu caracter remanent, însoţind pe omul modern în toată evoluţia sa. Dacă despre anxietate putem spune că este normofiziologică, existînd din acest motiv în toate timpurile, despre surmenaj şi despre paleta nesfîrşită şi proteiformă a nevrozelor nu putem spune acelaşi lucru. Acestea aparţin, prin definiţie aproape, civilizaţiei industriale. În tratatele de specialitate ni se specifică faptul că în colectivităţile preindustriale aceste stări erau practic necunoscute. Surmenajul şi nevrozele dispun de o etiologie foarte variată, dar indiferent de această varietate ele sînt din anumite puncte de vedere şi produsul vicierii mecanismelor ancestrale de adaptare. Hipofiza şi nenumăraţii centri ai diencefalului (ai foamei, setei, somnului, fricii etc.) sînt în cea mai mare parte răspunzători de ceea ce cunoaştem în mod obişnuit sub denumirea de apărarea şi adaptarea organismului. Solicitarea acestei glande ca şi a centrilor menţionaţi, departe de a fi nocivă, contribuie la asigurarea acestui proces de importanţă esenţială pentru buna funcţionare a organismului. Dacă hipofiza, ca şi centrii pe care aceasta îi coordonează nu sînt stimulaţi, diencefalul devine fragil şi cedează la primul atac mai neobişnuit. Dar, după cum prea bine ştim, viaţa modernă se caracterizează tocmai prin condiţii care pun făptura umană în afara excitaţiilor habituale, ţinînd de mediul ambiental, care ar obliga organismul şi în speţă sistemul său nervos la apărare şi adaptare.

Omul modern aproape că nu mai cunoaşte agresiunile pe care le exercitau cîndva asupra organismului frigul, foamea, setea şi frica — ca să nu dăm decît cîteva exemple. Se cunoaşte faptul că sănătatea mecanicilor locomotivelor cu aburi, care în special iarna aveau de suportat în faţă călduri de-a dreptul dogoritoare, iar în spate gerul de rigoare, era mai bună, decît a acelora de pe locomotivele electrice de astăzi, cu toată izotermia în care se lucrează aici. Graţie uşurinţei de a-şi procura hrana, omul modern şi-a transformat senzaţia originară de foame dintr-un stimul foarte puternic, de prim ordin, cum era iniţial, într-unul abia perceptibil. „Din acest punct de vedere, precizează undeva un medic, sîntem opusul animalului sălbatic, care trebuie să se adapteze atît la un post prelungit, cît şi la supra-alimentarea periodică sau la un puternic dezechilibru calitativ, după cum are sau nu noroc la vînătoare".

Reducerea consistentă a stimulării senzoriale antrenează după sine perturbări în parametrii funcţionali ai organismului, ai atenţiei selective, şi ai stării de vigilenţă a conştiinţei. Organismul uman duce nevoie stringentă de aferentaţie, atît pe plan senzorial cît şi socio-afectiv, iar vacanţele trebuie folosite în primul rînd pentru deservirea acestui scop. Dar pe măsură ce metabolismul dintre om şi natură va fi şi mai mult viciat de avatarurile şi de rigorile civilizaţiei maşiniste — cel puţin aşa cum este ea înţeleasă în occident — în aceeaşi măsură problematica complexă a aferenţei îşi va impune alte ritmuri şi alte stringenţe.

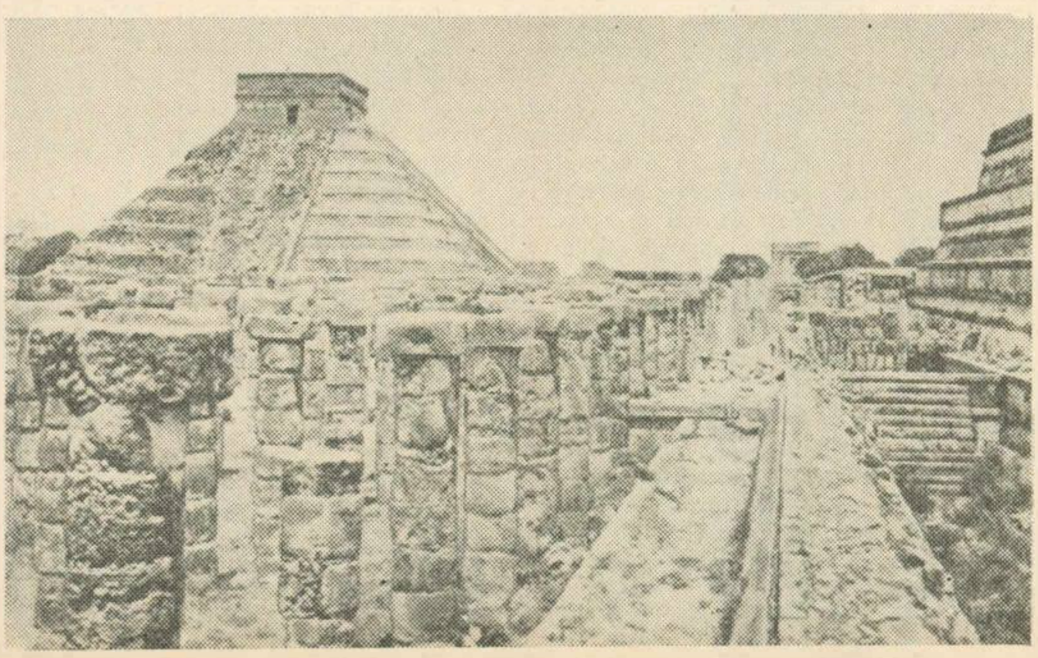
Sociologii văd în hipertrofierea sentimentului de vacanţă tendinţa presantă a omului societăţii de consum de a se elibera de mediul artificial creat de el însuşi, în cadrul civilizaţiei maşiniste, care contravine în mod flagrant condiţiilor biologice şi psihologice în care viaţa a evoluat de milenii. Este incontestabil faptul că această civilizaţie tehnetronică încorsetează omul în structuri artificiale, din ce în ce mai acaparatoare, care în acelaşi timp trezesc în el nevoi şi mai chinuitoare de natură. Poate că acest fapt este chiar cel mai important dintre toţi aceia care caută să explice mecanismele cauzale ale acestui uriaş du-te-vino al omului modern, pentru realizarea comuniunii cu vegetaţia şi cu fauna, pe care aceasta o adăposteşte şi cu care împreună am alcătuit cîndva o intimă comunitate biologică. Cu cît civilizaţia maşinistă îl deposedează pe om de veşminte autentice — la figurat vorbind — pe care le purta cîndva, cu atît mai mult le duce dorul acum. La drept vorbind, nu excesul de tehnică este acela care i-au dat peste cap structurile primare, cît unilateralitatea mediului artificial de viaţă.

Psihologii pun pedala în exegeza vacanţei pe caracterul nociv, constînd din monotonia activităţilor cotidiene. Din acest punct de vedere, vacanţa nomadă, concretizată prin acest uriaş exod spre lumi diferite, contrare lumii de fiece zi, reprezintă nu numai o reacţie scontată, ci şi logică. Tot psihologii văd în aviditatea şi patosul pe care omul civilizaţiei secolului XX îl pune în vacanţă o reacţie împotriva unui anumit tip de urbanism care striveşte prin aglomerare haotică. Istoria lumii moderne se identifică organic cu istoria urbanismului, iar acesta din urmă s-a soldat în final, în unele ţări occidentale, cu dezagregarea oraşului tradiţional. Oraşul „mamut" contrazice în mod cu totul supărător modurile originare de existenţă. Verdeaţa cadrului natural a dispărut. A dispărut şi azurul imaculat al cerului de cîmpie, ca şi şopotul apelor limpezi care curg printre crînguri liniştite şi parfumate.

Culmea paradoxului este însă că tocmai aceste oraşe supraîncărcate din punct de vedere demografic favorizează apariţia unui acut sentiment al însingurării şi al izolării. De aci, tot acest asalt uriaş asupra mediului natural pe care îl practică ritmic, metodic şi cu aviditate în special locuitorii marilor metropole. Dar oricum am vrea să punem problema şi să o răstălmăcim este clar ca lumina soarelui că oamenii sînt cu toţii particule constitutive ale acestui uriaş flux şi reflux uman care, mai ales în timpul consacrat vacanţelor, poate fi constatat pe toate meridianele lumii. Frontierele devin, în consecinţă, simple repere administrative consemnînd neomigraţiuni de proporţie planetară, caracterizînd epoca noastră. Probabil că în viitorul mai mult sau mai puţin îndepărtat, ne vom transforma — la figurat vorbind — în stoluri compacte de cocori, efectuînd zboruri lungi şi frecvente împrejurul acestei fascinante lumi care este Terra.

Adevărul este însă că toate semnalele de alarmă au fost trase în ce priveşte pericolele care îl pîndesc pe om în cadrul marilor aglomerări urbane. Prin educaţie, prin măsuri urmărite cu consecvenţă, printr-o judicioasă planificare a construcţiilor de locuinţe şi a celor industriale, prin crearea spaţiilor verzi şi prin stimularea nevoii de mişcare, de sport, poate fi evitată din timp exacerbarea unor fenomene negative.

ARCADIE PERCEK

ARTA MAYA-TOLTECA : Curtea celor o mie de coloane

ARTE

Acești „medici“ ai operelor de artă

Sesiunea deschisă a Direcției monumentelor istorice și de artă din aprilie a.c. care, pentru prima oară la noi în țară a dezbătut la un înalt nivel științific problemele restaurării monumentelor de artă medievală, a analizat, spre a se oferi concretețe discuțiilor, intervenția tinerilor restauratori asupra picturii murale a fostei mănăstiri a Humorului. Au luat atunci cuvîntul, alături de cei maturi, alături de tinerii absolvenți ai Institutului de arte plastice din București, ce formează actuala echipă de restaurare a D.M.I.A., un număr impresionant de studenți-pictori de numele cărora se leagă foarte tînăra noastră școală de restaurare. Dacă în acele zile de primăvară atmosfera de real entuziasm, de pasiune nedisimulată a acestor pionieri ai restaurării românești a înlesnit instaurarea unui climat de franchețe și optimism specific celor mai recente promoții de specialiști, o undă de îngrijorare nu a putut fi ocolită. Importanța, valoarea istorică, politică și artistică a ansamblurilor de artă nord-moldovenească ne este bine cunoscută și scumpă. Dar faptul că aceste inestimabile comori de artă medievală românească se găsesc într-un moment dificil în ce privește starea lor de conservare este un lucru mai puțin știut, iar de cei mulți chiar nebănuit. Sănătatea picturilor murale este grav amenințată! Diferiți factori distrugători, cum ar fi creșterea umidității paramentelor sau impuritatea aerului, iau astăzi proporțiile unei adevărate calamități. Ceea ce pare cu atît mai îngrijorător este faptul că maladiile monumentelor noastre sînt greu de perceput la un prim contact, omul obișnuit, turistul minunîndu-se încă de „admirabila rezistență în timp“ a acestor capodopere. Și, în vara aceasta, pe schelele ridicate în pridvorul Humorului, i-am întîlnit pe studenții-restauratori care, alături de colegii lor — echipa D.M.I.A. — depun imensul și generosul efort de a înlătura cauzele și riscurile degradării, de a consolida pictura care face faima acestor locuri și prin a cărei frumusețe a devenit de mult un bun al artei și culturii universale. Este adevărat că nu putem vorbi despre „tradiție“ referitor la școala românească de restaurare. Dar prezența și activitatea restauratorilor UNESCO, entuziasmul tonic al unor pictori restauratori cu experiență care au luat deja cunoștință de metodele școlilor de restaurare patronate de UNESCO, au facilitat acum constituirea unei concepții și a unei școli de restaurare românească. A unei școli „cu ușile deschise“, pentru că ea este o școală a colaborării și a participării, unde pasiunea tuturor celor care caută și găsesc soluții este soră cu modestia. La școala Humorului, sub supravegherea mai întîi a experților UNESCO, apoi sub directa îndrumare a pictorului Constantin Blendea — deținătorul unei înalte calificări în domeniul restaurării — tineri studenți și absolvenți au devenit restauratorii noștri de astăzi. Ion Neagoe, Casian Labin, Marius Rădulescu, Matei Lăzărescu, Irina Ignat, Jenő Bartos, Viorel Grimalsky, Silvia Pop, Dan Ivanovici, Daniel Dumitrache *sînt doar cîteva nume.*

Restaurarea este o muncă migăloasă ce întîmpină obstacole la tot pasul. Ea cere nu numai infinită răbdare dar și inteligență, nu numai pricepere, adică „meserie“, dar și tensiune, adîncă participare creatoare. Restaurării românești i se impun atît greutățile începutului, cît și responsabilitatea unei opțiuni principiale capabile să răspundă condițiilor noastre specifice în ce privește scopul și efectul restaurării. Dar numai acolo sus pe schelă, mînuind bisturiul, suflătorul, întregul arsenal de pensule, tampoane și șpacluri îți poți da seama realmente de dificultățile ce le surmontează acești „medici“ ai operelor de artă. Dacă pînă nu de mult restaurarea a fost privită din unghiul exclusiv al arhitecturii, acum, prin înțelegerea caracterului de totalitate al monumentului istoric și de artă se impune restauratorului obligația de a considera monumentul în directă corelație cu spațiul său vital, cu toată zestrea de obiecte aferente ce-i asigură specificul. Pe de altă parte, așa cum diagnosticarea cauzelor unei maladii, a unei deteriorări a picturii reclamă cunoașterea mecanismelor chimice și fizice ale culorii, restaurarea propriu-zisă are mereu în vedere cadrul stilistic și formal al operei — contextul cultural social ce l-a generat. Pictor, chimist și totodată istoric de artă, permanent în colaborare cu specialiștii acestor discipline, restauratorul este chemat să restituie trecutul pentru viitor. Munca de restaurare a operelor de artă, a celor medievale mai cu seamă, presupune curaj și simțul răspunderii. Un tip special de temeritate care, dacă nu implică neapărat spectaculozitate, subînțelege gestul unei extreme responsabilități. Curajul pictorului restaurator, a tinerilor pe care de bună seamă mulți dintre noi i-am întîlnit pe schelele Humorului este evaluat deci în riscul lucid dar și în satisfacția ce o implică asumarea unor răspunderi uneori greu de împărțit. El răspunde în fața prezentului pentru ceea ce am moștenit pe planul artei, dar și pentru ceea ce sîntem datori să oferim viitorului drept nealterată mărturie a trecutului. De aceea, restaurarea picturii murale a monumentelor din nordul Moldovei înseamnă pentru toți cei ce investesc migală și trudă la salvarea acestora un grandios pariu cu timpul. Astăzi, perenitatea, trainicia mărturiei artistice a devenit măsură a culturii și civilizației.

ANDREI PALEOLOG

Școala sensibilității

Apreciem expozițiile de grup după criteriul armoniei care se stabilește între factorul comun și diversitatea modurilor de a-l susține, adoptată de expozanți. Ceea ce-i unește pe cei patru pictori de la Sala Kalinderu este preocuparea de a-și elabora un limbaj bazat pe studii. Studenți ai Institutului de arte plastice din București, colegi, trăind în aceeași atmosferă, Andronic, Iovian, Mattis-Teutsch și Ion Neagu afirmă utilitatea studiului, a cercetării legilor proprii limbajului plastic și omagiază, prin calitatea realizărilor personale, mediul fertil în care se formează.

CONSTANTIN ANDRONIC are o sensibilitate puternică, sensibilitate care-l face receptiv la sugestiile naturii. Ascultîndu-i cîntecul, trăind vibrația atmosferică și calmul desfășurărilor peisajului, Andronic găsește soluții diverse pentru a ni le evoca. Tușa energică și impăstarea nu sterilizează atmosfera de lirism. Construind în planuri etajate, pictorul desfășoară largi orizonturi cordiale. Cromatica surdă ne îndeamnă la o meditație sobră, dar optimistă. Natura ne apare în complexitatea pe care un Andreescu a știut să i-o descopere. Dominat de certitudini clasice, pictorul se poate apropia pe această cale și de ipostazele fremătătoare, frenetică, dinamică a peisajului.

ION NEAGU a lucrat împreună cu Andronic la Turnu-Severin și în lunca Siretului. Dar el a căutat, la fel de sobru, să realizeze, în primul rînd compozițional, dublul fictiv al naturii în tablou. Echilibrarea părților și respirația compoziției sînt create într-o cromatică bazată pe registre de tonuri rupte, clădite pată cu pată, punctate de accente complementare. Sobrietatea cromatică se definește la Neagu ca dialog strîns a acestor complementare surde, fără explozii exuberante. Detaliile lasă deseori să se întrevadă sensibilitatea pictorului : o sensibilitate receptivă la efectele luministice realizate în griuri colorate, în valori deschise.

Lucrările lui GHEORGHE IOVIAN ilustrează și o evoluție. Pictorul își precizează acum căutări începute inițial în sfera suprarealismului, dîndu-le forma unor cercetări asupra posibilităților limbajului plastic de a include cea de-a patra dimensiune, timpul. Astfel, pictorul caută să introducă istoria, dar nu detaliul biografic sau narativ, în imagine. Trecînd de la modelarea detaliată a spațiilor și figurinelor la definirea lor concisă în tușe largi și sub focar orientat de lumină, pictorul trece de la vagul timpului memoriei proprii, la juxtapunerea secvențelor unei istorii obiective, a faptelor.

WALDEMAR MATTIS-TEUTSCH încearcă să adauge o realizare proprie creațiilor ce se definesc prin puritate cromatică și spațială. Este greu să deosebești două cristale între ele, mai greu decît să deosebești două pietre de rîu. Efortul pictorului este continuu, fără satisfacții, pînă la realizarea purității absolute. Dinamica spațiilor este creată prin desfășurări infinite ale tonului (două tonuri dezvoltate pînă la un gri strălucitor, de sinteză). Pictorul nu vrea să omită nici vibrația atmosferei și nici arhitectura imaginii. Scopul său este să realizeze structuri diafane și dinamice prin metamorfoza culorii.

RADU PROCOPOVICI

Aventura estetică a unui pictor solitar

Galeria Simeza găzduiește luna aceasta optsprezece lucrări ale lui Liviu Stoicoviciu. Aventura estetică a pictorilor solitari (un altul, la noi, ar fi Tăutu) trece frecvent neobservată de către marele public, amator de filiații ilustre și genealogii cît mai stufoase. Ceea ce guvernează arta lui Liviu Stoicoviciu este o geometrie riguroasă, tridimensională, în care cea de a treia dimensiune este dată de culoare, de jocul nuanțelor. Pictura lui Liviu Stoicoviciu este solemnă, dar gravitatea ei stîrnește admirație prin intermediul uimirii. Ansamblurile de volume din pînzele sale se structurează fără disonanțe, cu o armonie ce nu poate izvorî decît dintr-o mare pasiune, dintr-o nestrămutată credință în valoarea acestor arte. Picturile sînt reunite sub titlul Grupări geometrice și poartă titluri cu rezonanță de matematici superioare, 101, 102, 110, 111, 112, 120, 121, 122, 201, 202, 210, 211, 212, 220, 221, 222, 011, 012. Culorile predominante sînt albul, albastrul și brunurile. Există în arta lui Liviu Stoicoviciu o tendință de esențializare a formelor, fără a sărăci însă emoția cuvenită acestor manifestări plastice. Axe de simetrie se întretaie și se continuă, consolidînd impresia de savantă elaborare a compozițiilor.

Complet diferite de tot ceea ce putem privi ca pictură în expoziții, muzee și albume, arta lui Liviu Stoicoviciu nu-și propune să distrugă concepții depășite sau credințe perimate. Pictorul aduce, în liberă competiție, produsul său estetic, și chiar dacă știe că lipsa de ostentație, de dușmănie față de „ceea ce a mai fost“ îl prejudiciază, are încredere în ceea ce face și speră că publicul va reuși să citească mesajul artei sale.

Toți pictorii care, în acest secol de profunde prefaceri și mutații în artă, au venit cu ceva nou, au încercat ca, într-un singur efort, să depășească atît realitatea cît și arta. Liviu Stoicoviciu propune în pictura sa o realitate profund originală, esențializată, cu corespondențe în geometria microscopică a cristalelor, a purității, și nu încearcă nicăieri să iasă din artă. Dimpotrivă, lucrările sale pun în lumină una din dimensiunile care, oricît ar părea de ciudat, nu poate fi sesizată decît după ce a fost corect calculată.

MIHAI NEAGU BASARAB

ARTA MEXICANĂ (Cultura Zapoteca) : Teren de jocuri cu mingea de la poalele Muntelui Alban, lîngă Oaxaca

ARTE

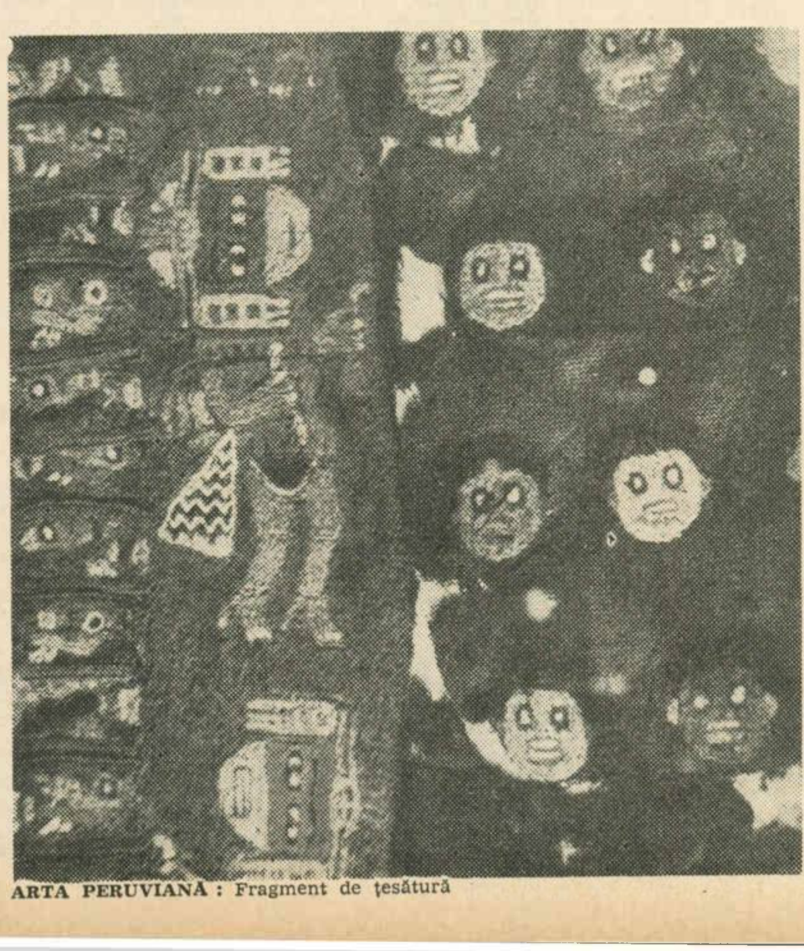
Studentul — un factor de cultură

Adeziunea studentului la contemporaneitate implică, dincolo de efortul continuu de perfecționare și specializare profesională, și aspirația largă spre îmbogățirea orizontului spiritual. Tînărul de azi și artistul de mîine se confundă în acel moment important al aderării la fenomenul modern de cultură și artă, la problematica general-umană și filosofică a epocii pe care o trăim. Receptivitatea studentului, nevoia sa firească de frumos, de îmbinare armonizată a utilului cu elevația spirituală și cu satisfacțiile estetice, se orientează spre viața cultural-artistică a orașului, spre mediul creat de cei care îl înconjoară, îl călăuzesc și îl influențează. Pentru tînărul aflat la răscruce de vîrste și preocupări, fiecare factor educațional și artistic devine modelator în formarea sa complexă și multilaterală. Anii facultății coincid cu cei ai extinderii și maturizării orizontului său de gîndire, ai deprinderii cu vastele sfere ale artei. Anii facultății trebuie să marcheze pentru student deschiderea sa spre cultură, atît în calitate de creator cît și de consumator de artă. Apetitul pentru universul inepuizabil al științei și artei îi este întreținut și prin cadrul său de manifestare și participare „extrașcolară", prin ansamblul preocupărilor culturale oferite timpului său liber de cei aleși să se ocupe îndeaproape de aceasta.

Este paradoxal și totuși explicabil cum într-o etapă de efervescență spirituală ca aceea actuală, în care numărul consumatorilor de „originalitate" și deci de artă a depășit orice așteptări, iar producția de frumos e evaluată în cantități „industriale", se mai poate înregistra încă o lipsă de preocupări culturale din partea unor studenți. Simple sondaje în rîndul acestora atestă o doză considerabilă de pasivitate, uneori de indiferență față de viața artistică a orașului și chiar față de cea universitară. Fapt explicabil, deoarece multe dintre activitățile culturale studențești sînt realizate într-un mod neatractiv și neconvingător, adesea nu sub semnul unei severe exigențe tematico-ideologice și estetice, concentrate numai în incinta caselor de cultură și eventual a cluburilor. Aici fenomenul artistic se reduce, săptămînal, la cîteva simpozioane, dialoguri pe diferite teme, seri de dans sau seri ale unor formații de muzică ușoară. „Activitățile asociației pentru educarea cultural-artistică a studenților se reduc la manifestările recreative în cadrul discotecilor, organizate la cluburi și la casa de cultură a studenților. Aptitudinile studenților sînt stimulate prin activități depuse în cadrul cercurilor de teatru, foto, bridge, cineclub, clubul melomanilor. La nivel de an, singurele programe organizate sînt serile de grupe", ne declară **DORIN POPESCU, anul III matematică, Timișoara, aflat în tabăra de instruire de la Izvorul Mureșului, de unde am reținut și celelalte intervenții ale secretarilor ASC, găzduiți aici.**

Ne mîndream cu o tradiție a vieții artistice universitare în cluburi, cămine, aule, cu prezența studenților-animatori culturali, în mijlocul colegilor lor, cu programele unor „celebre" brigăzi artistice de agitație, cu serile de dans care deveneau prilej de cunoaștere, de comunicare și închegare a unor prietenii trainice sau cu spectacolele agitatorice — colaj de versuri și cîntece patriotice și revoluționare. Din repertoriul caselor de cultură lipsesc însă multe dintre aceste programe studențești, reduse acum la „treceri în revistă" în preajma Festivalurilor. Reanimarea vieții artistice a caselor de cultură ar putea elimina monotonia programelor, lipsa lor de strălucire, prezența sporadică a manifestărilor studențești în însăși viața culturală a orașului. Se încearcă prea puțin pentru mobilizarea și trezirea interesului studenților, pentru participarea lor activă la programele artistice găzduite în lăcașul de petrecere utilă a timpului liber.

Ce fac facultățile, secretarii de an cu problemele culturale, pentru ca timpul liber al studenților să devină școală a frumosului, a informării și formării culturale, în scopul unei modelări spirituale multilaterale? Prezența studenților în viața culturală a orașului lor rămîne sporadică, cum sporadică este și prezența studenților institutelor de artă în viața culturală universitară. Studiourile IATC și al Conservatorului, cu o stagiune permanentă, primesc la sediile lor vizita cîtorva colegi din institut, în timp ce marea majoritate a studenților caută, la întîmplare, forme atractive și originale de divertisment, de educație artistică. „Așteptăm cu mult interes participarea studenților de la IATC la programele clubului nostru. Am lansat invitații pentru reprezentarea unor spectacole studențești, pentru colaborarea cu tinerii actori la serile de poezie. Prezența celor de la Institutul de teatru sau de la Conservator rămîne un eveniment în viața clubului 303" (**ANDREI CONSTANTIN, anul IV, Institutul Politehnic, București**). Studiourile refuză încă să-și „dezvăluie secretele" în fața studenților din alte institute, să iasă în întîmpinarea preferințelor tînărului spectator, să și-l apropie. Studenții institutelor de arte plastice își prezintă producțiile numai în anumite săli de expoziție, sau în sălile caselor de cultură, așteptîndu-și acolo, cu tenacitate și răbdare, privitorii. Fenomenul artistic modern atît de complex, tendințele noi manifestate în arte plastice, mai mult sau mai puțin înțelese și asimilate de studenți, sînt încă insuficient comentate și dezbătute; ele nu antrenează într-un dialog colegial fenomenul mai larg, mai bogat în conținut și semnificații al artei contemporane. Ascunse de multe ori vederii și dezbaterii, creațiile artiștilor plastici-studenți sînt uitate, nu ajung să devină agenți de formare vizuală și intelectuală, să creeze și să impună o ambianță educativă capabilă să modeleze conștiințele. Ele pot și trebuie să devină sursă de frumusețe, în fața cărora să se împlinească sfera de preocupări estetice a noii generații de consumatori de artă și credem că trebuie reluată și cultivată inițiativa deschiderii unor expoziții în institute sau în cămine, pentru facilitarea unui contact direct între creatorii și consumatorii de artă din amfiteatre. Cinematograful, artă foarte accesibilă, populară deci, nu poate înlocui diversitatea izvoarelor de cultură puse la dispoziția celor aflați în etapa studiilor universitare. „Unii colegi merg la film și consideră că este suficient pentru ca orizontul lor cultural să se poată îmbogăți. Biletele se procură și prin facultate. La spectacolele teatrale se obțin mai greu bilete, filmele sînt însă popularizate, anunțate prin afișe și reclame, ele devin repede hrana spirituală a multor studenți". (**ELENA PAVEL anul III Științe naturale, Bacău**).

ARTA PERUVIANĂ : Fragment de țesătură

În cele mai multe centre universitare există doar un teatru, cu un repertoriu, cu resurse limitate de satisfacere a exigențelor spectacologice și a solicitărilor variate. Absența unui teatru studențesc, cu un repertoriu stabilit în funcție de preferințele studenților și cu texte inspirate din preocupările majore, specifice vieții universitare, nu poate fi astfel suplinită de o viață teatrală profesionistă, oricît ar fi de diversă și bogată. Spectacolul teatral studențesc devine o necesitate în viața culturală universitară. Ca să nu mai vorbim de faptul că ar putea deveni o necesitate și în cadrul vieții culturale a orașului, așa cum se întîmplă în unele centre universitare. Activitatea muzicală a orașului universitar rămîne și ea străină multor tineri. Se oscilează între... o bere și un concert! Fuga de artă înlesnește manifestări ale prostului gust, ale pseudo-culturii. Ea alimentează snobismul, ignoranța, indiferența. „Poate că este paradoxal, dar în Petroșani, în ultimii doi ani, nu a avut loc nici un concert simfonic. În afara cîtorva formații de muzică ușoară, activitatea muzicală se rezumă la audițiile radio, la cîteva emisiuni TV." Intervenția studentului **OCTAVIAN HERBEI (anul III Mine, Petroșani)** poate fi considerată o nouă și insistentă invitație adresată studenților Conservatorului de a fi oaspeții colegilor lor petroșeneni.

Acțiunile cu caracter distractiv, ca de altfel toate acțiunile culturale studențești, sînt inițiate cu scopul de a avea un mesaj educativ cert, forța de a cuceri și de a menține treaz interesul tinerilor participanți, de a transmite idei cu puterea evidenței și a clarității politice și ideologice. „Dorim să imprimăm fiecărei activități culturale a studenților noștri un conținut tematic și ideologic pronunțat, precum și capacitatea de formare și educare multilaterală. Am înțeles că și distracția organizată în mod corespunzător devine educație. Ne-am propus să asigurăm încă din anul I integrarea studenților în viața cultural-artistică a facultății, a institutului și chiar a orașului, pornind de la o informare susținută a acestora și ajungînd la cooptarea lor în diversitatea programelor de activitate organizate" (**DANA GRECU, anul IV medicină, Cluj**).

Cultura și arta presupun nu o contemplare pasivă, o indiferență „meditativă" în fața producțiilor ei, ci o participare ca subiect format, maturizat și receptiv. Înțelegerea oricărui fenomen reliefat pe planul culturii implică sondarea esenței fenomenului, familiarizarea cu acesta. Viața culturală permanentă a universității trebuie să întrețină preocuparea pentru tot ce este nou și impus ca valoare pe planul artei, găsind căile cele mai fertile pentru formarea și dezvoltarea unei personalități complexe. Secretarii ASC, cei care se ocupă cu destinele culturale ale vieții universitare, sînt aici, la Izvorul Mureșului, inițiați să stimuleze receptivitatea și interesul colegilor lor față de fenomenul cultural predominant în viața spirituală a societății. Ei au datoria să faciliteze contactul studentului cu arta autentică, să înlesnească apropierea și înțelegerea valorilor culturii naționale și universale. Sarcina lor importantă se cere rezolvată cu entuziasm, energie și foarte multă fantezie, iar activitățile culturale organizate și susținute de studenți trebuie să-și conserve nealterată menirea de a participa intens la formarea și informarea spirituală a noilor generații, de a oferi metodele prin care un tînăr poate să-și trăiască astăzi viața pe toate planurile dezvoltării sale multilaterale, la cel mai înalt nivel.

SIMELIA BRON

ARTE

UN FILM DESPRE NOI

DRAGOSTEA INCEPE VINERI

Poate era într-o vineri, oricum ziua nu are importanță, cînd regizorul Virgil Calotescu și-a imaginat transpus filmic romanul „Incotro", semnat de Francisc Munteanu. Colaborarea cu romancierul, de altfel prolific scenarist, a fost de această dată inspirată. Filmul risca să fie violent, pornindu-se de la niște fapte, oameni, situații, declanșatoare de reacții stridente, de o duritate neașteptată. Dar putea fi dulceag ca un sirop de plante primăvăratice — cu tineri frumoși, unii răi, alții buni (cei mai mulți buni), în care cei răi se corijează, devin cu toții buni, în care tinerețea, fericirea... înving „cancerul". Modest în aparență, cu certe virtuți artistice, trecute poate cu vederea la o primă vizionare, filmul reprezintă, în primul rînd, un cîștig pe planul dezbaterii de actualitate, un progres așteptat în filmul cu și despre tineri. Schemele clasice, delimitările nete de poziții și de caractere, pozele, frazele emfatice și stereotipe, sînt mult diminuate; locul lor este luat de oameni — buni și răi, duri și calzi, cu o tinerețe a chipului sau a sufletului molipsitoare, cu probleme... ale lor și ale celorlalți, cu necazuri mărunte și mari, cu bucurii mărunte și mari. M-a impresionat căldura, afecțiunea pe care pelicula o degajă. M-a impresionat efortul de a pătrunde și înțelege universul delicat și atît de bogat în semnificații și sensuri al generației aflată la răscruce de vîrste și preocupări. Un efort uneori vizibil, adesea discret, dar tenace, tradus prin imagini clare, unghiuri necăutate, dialog mai firesc, interpretări lipsite de ostentație sau „vedetism".

Am cunoscut-o în Institutul de teatru pe interpreta principală a filmului. Rolul încredințat Adinei Popescu (alias Sanda Dobrescu) era important și foarte dificil! De realizarea lui depindea, cu siguranță, succesul filmic al romanului, succesul regizoral al lui Virgil Calotescu. Și interpreta, debutantă, a făcut din rolul său succesul peliculei. Adina Popescu are capacitatea — rară în cinematografia noastră — de a doza și alterna cu sensibilitate, nuanțat, stări, sentimente, trăiri. Poate fi copilăroasă, dar și gravă, tristă, veselă, din nou tristă, într-un interval de timp foarte redus, cu treceri uneori imperceptibile. Aceeași nuanțare a interpretării o regăsim, și nu este o surpriză, la Margareta Pogonat, Toma Caragiu, Sergiu Nicolaescu, Liviu Ciulei, Peter Paulhoffer. Orientarea regizorului în distribuirea rolurilor se cere menționată și apreciată, ca și excelenta imagine, semnată de N. Girardi, și muzica întrutotul în tempo-ul și spiritul filmului, aparținînd compozitorului Temistocle Popa.
Ne despărțea o distanță apreciabilă de ultimul succes pe ecrane al regizorului („Subteranul"). Revenirea sa, cu o peliculă de o cu totul altă factură, cu o atentă înclinare spre oameni, locuri, procese specifice acestor zile, este confirmarea unui talent format la școala severă și de înaltă măiestrie a documentarului. Colaborarea cu această echipă închegată, cu un scenarist stăpîn pe materialul faptic cuprins în pagini de autentic jurnal contemporan, poate deveni, oricînd, o garanție a succesului și autenticității.

SONIA BRATU

Conflictul dramatic rămîne la nivelul faptului divers

„Dragostea începe vineri" vrea să ne convingă de posibilitățile societății noastre de a redresa elementele nepregătite pentru viață, de calitatea oamenilor printre care trăim de a tămădui rănile individului, de dinamismul social al tineretului, cu toate naivitățile sale. Acest film despre tineret, despre „cum își găsește tînărul drumul în viață", nu m-a convins. Colega mea de generație, care „trăiește" în film, a avut „bafta" să pice la un examen la facultate, fiind „sedusă și abandonată", iar apoi, prin dinamica disputei între generații, s-a îndreptat spre „școala vieții — uzina", unde i se dă o muncă pe puterile ei și găsește o altă dragoste... de duminică. Apar, pe lîngă un profesor universitar — geniu bun, protector — un meșter hîtru (Caragiu), un tată ocupat (Ciulei) și o paiață inocentă (Ogășanu). Distribuția e bine chibzuită — comercial. Participarea ei în astfel de roluri de maximă schematizare, avînd un dialog scris în lexicul evocat mai sus și cu un ton de frondă (dezbatere de idei!), rămîne greu de explicat.
Neglijența de limbaj apare și în costumație, în imagine etc. O neglijență ce vrea să dea viață unor personaje pe care le cunoaștem mai bine din emisiunile pentru tineret ale televiziunii. Mai grav este faptul că problemele prezentate sînt reale; mai ales personajele secundare, de atmosferă, sînt de regăsit printre noi, dar în film sînt lipsite de seriozitate față de ele însele. Conflictul dramatic rămîne la nivelul faptului divers sau al anchetei despre tineret, deci cu o potențială profunzime a realului, dar totul este persiflat prin filmări alambicate, căutări inutile de rafinament cinematografic.
Tot ce s-a învățat din alte filme — alternanța alb-negru-color, filmări în oglinzi, jocuri cu grilajele de la „Profiterol" — este folosit ca citatele clasice într-o compunere de școală. Și mai ales este o nepotrivire strigătoare între ceea ce se spune — doritul mesaj social — și noul idilism al ambianței, o ambianță de reclamă turistică sau de reclamă pentru ultimul tip de Dacia-combi. O brigadă de agitație ar fi putut da textului schematic interpretarea adecvată, dar nu brigada din film, căci nu credem ca acesta să fie bunul gust al artistului amator.

PETRE RADULIAN

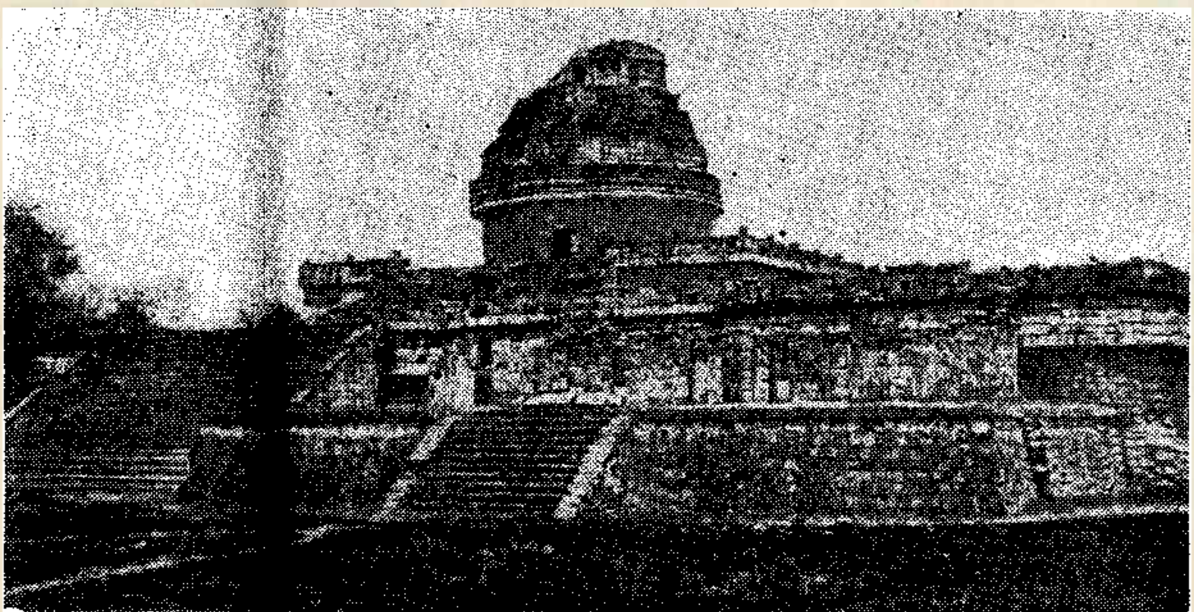
Poate că era mai bine să nu-l văd într-o zi de vineri

Să închidem ușa ca să nu se facă curent Love-storysmului; se poate și fără... cancer. E drept, filmul m-a scutit de porția mea de neliniște pe care mi-o propusesem (poate mai mult datorită titlului); l-am văzut într-o vineri...
Sînt momente în film care zăbovesc într-un bîlci ceva mai spălat, fără reclame vechi și prăfuite, adică nu se țipă și nu se urlă, un băiat și o fată se dau în lanțuri și apoi în mașinuțe și apoi cei doi merg pe străzi și — anticipăm noi — beau cafeaua fără lapte (de adio?), de fapt un „Profiterol"; și băiatul ia flori ca să i le dea mamei care nu e de fapt mama lui(!) și dimineața niște resturi de mîncare pe masă și fata care trebuie să plece pentru că „domnul inginer n-a plătit chiria decît pe o noapte", și-atunci fata pornește pe străzi și plînge spre noi în fața unor fîntîni arteziene, cade la examen cu toate insistențele profesorului (încercați! — ca o invitație la loz în plic), dă biletul înapoi și după altele, nu prea multe, în care intervin o zînă rea și un tătic grijuliu dar ocupat, fără prea multe suspensuri, deși nu știe să dea definiția curentului electric, fata ia totul de la început, inclusiv un proiect ridicat la scara de 1:20 și, trecînd peste trei băieți veseli și un profesor universitar, ajungem la un final fericit, în care ea nu mai are reticențe. El are de data aceasta ochi albaștri, ca și primul, dar primul a fost uitat, pentru că al doilea este cel bun, cel onest, cel frumos — și nouă ne plac oamenii frumoși! — și marea dragoste începe de aici, dar filmul se termină într-un stop-cadru pe o movilă de nisip.
Nu știu de ce în spatele multor secvențe mai aud încă sunetul clachetei și play-back-ul. Mixajul — pierdut de multe ori pe drum — nu mi-a permis să aud replicile din final.
Aș fi vrut totuși o vineri ceva mai altfel, care să înceapă mai de dimineață. Consider filmul, deocamdată, o bună intenție în vederea filmelor viitoare de actualitate. Pentru că avem romane bune!

ARETA ȘANDRU

O distribuție mai îngrijită ar fi conferit filmului un plus de profesionalism

Dragostea, fie că e lungă (doar) de-o seară, fie că s-a desfășurat la 0 grade sau că a fost pusă în penumbră, rămîne una dintre constantele cinematografiei noastre. In filmul lui Calotescu ea începe vineri. Este deci o dragoste de fiecare zi, o dragoste lipsită de spectaculos, firească, obișnuită. Și e bine că printre atîtea povești erotice petrecute în „frumoasele duminici", Studioul București ne prezintă și una nesărbătorească, anti-festivistă. Pentru că iubirea poate să înceapă la fel de bine vineri. Ea poate să se desfășoare tot atît de frumos și în decorul

ARTA MAYA-TOLTECA: El Caracol, Chichen Itzá

ARTE

ne-exotic al unei fabrici. Acceptă, fără prejudecăți, ca eroi principali o muncitoare și un inginer. Și, în fine, ea ne reamintește că prima vineri poate fi cu ghinion, dar că nu trebuie să ne pierdem pentru aceasta încrederea. Dimpotrivă, e de datoria noastră să o reabilităm.

Regizorul Virgil Calotescu se găsește, indiscutabil, la primul său film adevărat de lung metraj. (Subteranul și Războiul domnițelor păcătuiau prin zeci de cusururi). Marele lui merit constă în naturalețea, simplitatea și autenticitatea cu care ne-a relatat filmic povestea de iubire și nu doar de iubire. In Dragostea începe vineri totul curge, totul se leagă de la sine, nu simțim — ca în alte pelicule autohtone — că actorii devin stingheri în mediul fabricii, că fabrica și oamenii ei sînt doar un fundal necesar proiectării story-ului.

Aici, desigur, un prim merit îl au scenaristul Francisc Munteanu (ce bine iese totul cînd domnia sa este doar scenarist !) și operatorul Nicolae Girardi — alături de Nicu Stan, cel mai bun autor al nostru de imagine-color. Un alt merit îl au, bineînțeles, actorii Adina Popescu (excelentă actriță de film !). Virgil Ogășanu, Sebastian Papaiani, Toma Caragiu, Margareta Pogonat. Dar, apropo de interpreți, merită formulate și cîteva regrete aferente jocului lui Sergiu Nicolaescu, Vasilica Tastaman, Reka Naghi, Cornel Coman. O alcătuire mai îngrijită a distribuției ar fi conferit filmului un plus de profesionalism.

BOGDAN ULMU

Filmul mi se pare un bun pretext pentru o nemulțumire mai veche

Filmul mi se pare un bun pretext pentru ca să redeschid — lucrurile repetate plac !? — discuția despre filmul artistic pentru tineret. „Dragostea începe vineri" este o peliculă despre o morală, mai puțin un film despre dragoste și mai puțin un film despre lumea psihologică a tînărului. Și, adaug, o parafrază a unui comentariu „De ce nu începe sîmbătă, sau aiurea, sau pe o stea ?"

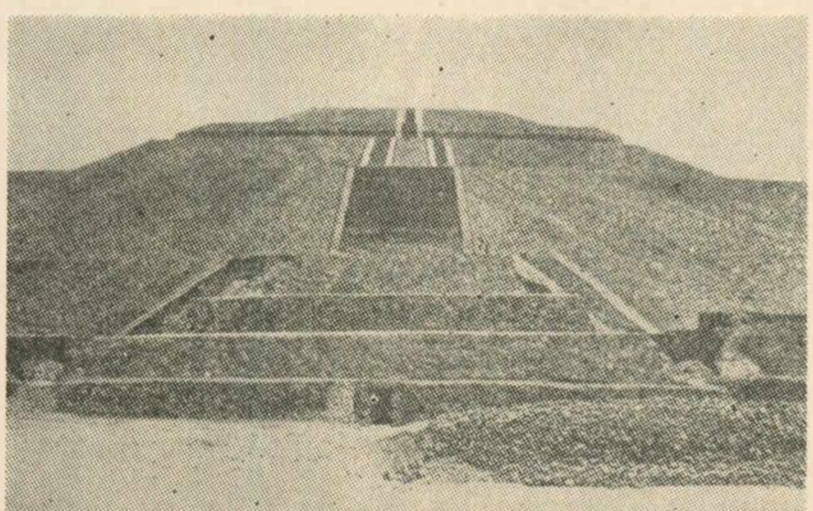
Intrebarea este în ce măsură și cu cît talent se poate construi un film al tinerilor care sîntem noi — dacă se poate ? Un film real și la fel de saturat de viață ca, de pildă, un răsărit de soare sau pierderea unui examen. Al tinerilor care sîntem acum, aici, mergînd chiar azi la cinematograf să vedem „Dragostea începe vineri".

De ce oare — sună întrebarea — o peliculă de film nu ar putea prinde mișcarea, gîndurile, pasiunile, emoțiile, respirația, universul atît de intrare în viață, ținînd și de miracolul dragostei. Universul autentic și trecînd dincolo de clișeu al studentului, al unei uzine pline de tineri, al unei brigăzi de tineret, al unei echipe de cercetare, al unei echipe de fotbal sau al unei reviste universitare. Sîntem înconjurați, poate mai mult decît în orice alt timp de vîrstă, de universul căruia îi punem acum cele mai trăite și diverse întrebări și căruia îi construim cu un anume entuziasm răspunsuri.

De ce — sună întrebarea — perioadei celei mai pline în devenire sufletească și spirituală, părții din viață cînd apar atît de vii și de trăite idealurile, nu i se consacră un film bun ? Lui, tînărului, maturului adolescent, interesat în modernizarea învățămîntului sau de proiectarea unei noi linii tehnologice, sau celui care pur și simplu învață și trăiește acum, aici, mergînd chiar azi la cinematograf să vadă „Dragostea începe vineri".

MIHAELA MINULESCU

Intr-adevăr, „Dragostea începe vineri" este un film care merită dezbătut, urmărit sub diverse aspecte : tematic, plastic, interpretativ etc. Opiniile uneori contradictorii ale colaboratorilor noștri converg spre o aceeași esențială concluzie : tinerii așteaptă filme românești de actualitate, inspirate din viața, preocupările și destinele lor ; filme care să-i convingă, să le ridice întrebări și să le propună comentarii.

ARTA MEXICANĂ (Cultura Teotihuacan) : Piramida-templu a soarelui

Sub semnul lucidității

— de vorbă cu cei mai tineri actori ai Teatrului Nord din Satu Mare —

Nouă absolvenți — opt actori și un regizor — profită de liniștea instalată încă în clădirea teatrului, pentru a pregăti o piesă înscrisă în repertoriul viitoarei stagiuni. Sînt cei mai tineri membri ai colectivului secției române a teatrului. I-am reținut la sfîrșitul unei repetiții pentru a ne spune cîte ceva despre alegerea lor comună (la repartiție) .

— Se spune că prezența dumneavoastră la Teatrul Nord este un act deliberat. Opțiunea surprinde, mai ales că unii dintre dumneavoastră aveau posibilitatea — după cîte știu — să devină dintru început actori ai unor teatre naționale.

Alexandru Bălan : — **Este adevărat, unii tineri au ideea preconcepută că o repartiție în... Nord este un act nefericit, dată fiind depărtarea de marile centre culturale. Noi însă am considerat că Satu Mare poate constitui un teren fertil, în primul rînd pe plan local, pentru cîștigarea publicului, pentru reînvierea interesului pentru teatru și o posibilitate de afirmare individuală. Principalul argument al prezenței noastre aici este faptul că la Satu Mare au fost acordate opt posturi de actori. Fiind constituiți ca trupă încă din anii institutului, am ținut cu tot dinadinsul să rămînem împreună, fapt pentru care am insistat pe lîngă forurile superioare ca acestor posturi să li se alăture și un post de regizor.**

Mariana Müller : — **Pentru cariera noastră este foarte important studiul. In teatre mai mari valorile sînt stabilizate, e greu să străbați singur, să te impui repede.**

— După răstimpul care a trecut de la stabilirea statutului de membri ai colectivului teatral sătmărean vă mențineți tonusul, entuziasmul cu care ați „debutat" ?

Doina Făgădaru : — **Debutul meu într-un spectacol sătmărean s-a produs deja în comuna Căuas, cu piesa „O fată imposibilă", debut care mi-a adus satisfacții. Știm că trebuie să facem față unor noi solicitări mai complexe, mai dificile, pentru cariera noastră artistică, dar aceasta, departe de a ne dezarma, ne tonifică.**

Mircea Marin : — **Nu este vorba despre un entuziasm, să-i zicem... sentimental, ci de unul lucid, determinat de un program pe care ni l-am propus și avem șansa să-l vedem dezvoltîndu-se și împlinindu-se.**

— Revine mereu în discuție ideea de program. Este vorba de un program estetic ?

Petre Băcioiu : — **Principiile actului creator preconizat de trupa noastră implică studiul vocal-corporal de profunzime : impostație, dicție, ritm, melodie, acrobație...**

Mircea Marin : — **Este vorba de compunerea partiturii psiho-somatice. Incercăm să promovăm un teatru în care actorul să fie total solicitat. Construcția unui rol să nu plece de la imitarea plată a unei realități, ci de la redescoperirea ei în ceea ce are esențial, ceea ce solicită un alt mod de manifestare a conștiinței interpretative, care nu mai este acela al jocului teatral și al trăirilor în sens stanislavskian, ci al participării expresive, fiecare actor pornind de la dimensiunile cele mai profunde ale personalității sale.**

— Sperăm că prezența dumneavoastră în teatrul sătmărean nu este pasageră, chiar dacă ea constituie platforma de lansare spre scene de primă mînă. In funcție de ce factori considerați că aspirațiile dumneavoastră se vor putea întîlni, pentru a vă realiza ca personalități artistice ?

Mircea Marin : — **Dezvoltarea personalității artistice este strîns legată de programul grupului. Vrem să depășim poncifele unui teatru „ca meserie", printr-o mai mare libertate de gîndire și o analiză mai adîncă a omului ca întreg.**

Alexandru Bălan : — **Urmărim ca în activitatea noastră la Satu Mare să ne dezvoltăm atît fiecare în parte ca personalitate, cît și să formăm o personalitate a grupului, a teatrului. Ne interesează o sală de repetiții în care, pe lîngă repertoriul stabilit, să putem aborda și alte zone ale dramaturgiei ; ne interesează contactele directe cu publicul, cu viața spirituală a orașului și pe planul activității extra-teatrale. Am început încă din București repetițiile la „Inimă rece" (prelucrare de Eduard Covali după basmul lui Hauff). De fapt, debutul nostru efectiv, ca aplicare a unor principii de echipă, va fi consemnat o dată cu premiera „Operei de trei parale".**

— In puținul timp de cînd ați devenit sătmăreni, ați reușit să sesizați fizionomia spirituală a orașului ? Vă satisface ?

Virgil Müller : — **Cei mai mulți dintre noi nu cunoșteam dinainte orașul. Ne-a surprins amabilitatea oamenilor. Toate contactele noastre cu publicul au fost fericite...**

Petre Băcioiu : — **Orașul și-a păstrat tradiția clasică, civilizată.**

Alexandru Bălan : — **Cînd am optat pentru acest oraș auzisem lucruri bune despre interesul pentru cultură, pentru teatru al locuitorilor săi. Scontăm pe acest interes, iar marea noastră dorință — și satisfacție — este să-l cultivăm și să-l stimulăm.**

Convorbire consemnată de
OVIDIU SUCIU

Merită să...

citim...

... **NOUA EDIȚIE** a **Teatrului** lui Camil Petrescu, segmentată în trei volume și apărută în colecția **Lyceum** a editurii „Albatros". Marele neînțeles al scenei românești pătrunde astfel, prin tiraje de masă, în conștiința adolescenților, pe măsura cărora au fost întotdeauna efervescența sa intelectuală și pasiunea nestinsă și neiertătoare a spiritului său.

... **VERSURILE** lui Paul Celan, tipărite în frumoasa serie lirică **Poesis** a editurii **Univers** și oferite publicului românesc în traducerea garantată de semnăturile Ninei Cassian și a lui Petru Solomon. Încă un mare poet european care intră în circuitul valorilor limbii noastre și o face spectaculos, aureolat de laurii tragediei sale încheiate de curînd.

... **ROMANUL LUI LEONARDO DA VINCI** de D. Merejkovski, amplă și pătrunzătoare prezentare a vieții poate celui mai complet geniu pe care l-a născut vreodată omenirea, a celui mai nefericit și nerealizat dintre titani, a celui care a avut la dispoziție o singură viață pentru a fi pictor, poet, inginer, sculptor, arhitect, a celui care a construit mașini de zburat pe cînd cerul nu primea încă zburători, a sculptat capodopere în lutul distrus de ploi, a pictat biserici sortite dărîmării și, în pofida repetatelor eșecuri sau poate datorită repetatelor eșecuri, a dominat ca nimeni altul arta următoarelor secole.

... **ÎN VERSIUNEA ROMÂNEASCĂ** a poetului Leonid Dimov, versurile lui Andrei Belîi, cel de numele căruia se leagă atît de nostalgic poezia rusă a tulburatului și neverosimilului început de secol XX.

... **TEATRUL DE LA ORIGINI PÎNĂ AZI,** sinteza semnată de Ovidiu Drimba — binevenită într-o cultură care are nevoie de sinteză și de rigoare.

vedem...

... **DESCHIDEREA STAGIUNII TEATRALE** care se va face, după cum se poate bănui (numai Teatrul Bulandra și-a deconspirat deocamdată intențiile), sub zodia dramaturgiei originale. Pentru început, **Simfonia patetică** de Aurel Baranga, afișul sub care se vor deschide, la o dată neprecizată încă, porțile noului Teatru Național și, la 16 octombrie, **Casa de mode** de Teodor Mănescu, pe scena Teatrului Bulandra. Urmează, pentru lunile ce vin, **Între noi doi n-a fost decît tăcere** de Lia Crișan, **Cititorul de contor** de Paul Everac, **Într-o singură seară** de Iosif Naghiu, **Chițimia** de Ion Băieșu și desigur altele. Nu putem decît să le dorim succes și meritarea titlului generic pe care în virtutea inerției și a inexplicabilului îl poartă cu dezinvoltură : dramaturgia originală.

vizităm...

... **MAREA RETROSPECTIVĂ** care va comemora o sută de ani de la nașterea nedreptățitului artist, sculptorul de geniu Dimitrie Paciurea. Sălile Muzeului de artă al R.S.R. vor găzdui operele emanînd acea forță telurică prin care arta reușește să atingă natura și să se contopească cu ea, operele celui ce, contemporan cu Brâncuși a purtat și mai poartă încă, în eternitatea care îi aparține, stigmatul umbrei lăsate în jur de mai norocosul său confrate. Gloria are un ciudat defect de vedere, nu poate să vadă o dată decît o singură stea, dar un popor care a născut în același timp pe Brâncuși și pe Paciurea nu poate să nu-și lărgească nelimitat cîmpul vederii.

... **EXPOZIȚIA DE PICTURĂ RUSĂ** realistă din a doua jumătate a secolului al nouăsprezecelea pe care Galeriile Tretiakov o prezintă sub egida Muzeului de artă al R.S.R., o perspectivă asupra artei plastice a unui secol și a unui popor care și-a revărsat uriașa înzestrare și sensibilitate spre literatură și spre muzică.

O sală care așteaptă o cortină

Mișcarea teatrală de amatori în rîndul studenților cunoaște în ultima vreme un deosebit avînt. Formații artistice mai mult sau mai puțin numeroase există în aproape toate facultățile. Dacă am aduna toate titlurile de piese montate sau în pregătire, am putea ajunge la un adevărat repertoriu demn de o stagiune teatrală. Atunci, de ce nu ne-am gîndi oare și la un teatru studențesc-gazdă, adică la o sală deschisă permanent încercărilor actoricești neprofesioniste, cu un program bine stabilit de reprezentații, cu spectacole zilnice, cu premiere, un teatru în toată puterea cuvîntului ?

Da, dar se pune problema sălii *și pentru sală trebuie fonduri ! Totuși, această sală există, parcă anume așezată într-un „vad" al studențimii. Este vorba de sala unui fost cinematograf, aflată chiar în vecinătatea complexului Regie, capătul tramvaiului 12, actualmente transformată în magazie. Cu un pic de tenacitate, s-ar putea obține actuala magazie, care s-ar putea renova, desigur prin muncă patriotică și astfel iată problema sălii rezolvată.* Publicul ? *Numai complexele studențești Regie și Grozăvești, vecine sălii, totalizează peste zece mii de studenți.*

Repertoriul ? *Zecile de piese ale amatorilor studenți, vizionate de oameni competenți.*

Dotarea tehnică ? *În complexul Regie, majoritatea studenților sînt politehniști, pentru care, mai ales în anii mari, este destul de ușor a proiecta și realiza practic accesoriile tehnice ale scenei. Dacă mai adăugăm că această lucrare interesează și pe viitorii ingineri constructori și arhitecți, iată cîteva perspective promițătoare.*

Mai rămîn, din păcate, destule probleme de rezolvat, dar, dat fiind scopul, cred că merită bunăvoință. Oare îndrăznesc prea mult ?

ALEXANDRU RUSU

Ce se întîmplă la „Teatrul Tineretului" din Piatra Neamț ?

Nu o dată, am subliniat, chiar în aceste pagini, remarcabilele calități ale colectivului Teatrului Tineretului din Piatra-Neamț, omogenitatea echipei, pasiunea și entuziasmul lor unanim recunoscute.

Iată însă că în ultima vreme, singurul *nostru teatru de tineret,* unica *noastră trupă care cuprinde — în majoritate — proaspeți absolvenți, a început să nu mai dea semne nici de tinerețe, nici de inspirație. O prematură rutinare, o periculoasă manierizare îi pîndesc pe acești talentați actori care încă nu s-au întîlnit cu rolurile visate, încă nu au lucrat cu regizorii pe care se așteptau să-i cunoască acolo, așa cum li s-a promis.*

Epoca de glorie a acestui teatru a fost jalonată de mari texte ale teatrului universal — Brecht, Racine, Ibsen, Caragiale ș.a., de întîlnirile revelatoare cu Radu Penciulescu, Dinu Cernescu, Alexa Visarion. Pe cînd, în stagiunea trecută, spre exemplu, Teatrul Tineretului nu a onorat fostul său prestigiu nici cantitativ, nici calitativ, oferindu-ne doar patru (!) premiere și acestea nereprezentative, incapabile să ofere și interpreților și regizorilor posibilitatea etalării adevăratului lor profesionalism.

Știm că directorul teatrului, Eduard Covali, distins teatrolog și animator, privește — din păcate greșit — toate cronicile negative care vizează colectivul său drept „atacuri dușmănoase", incompetente, invidioase. Nenumăratele semnale de alarmă care s-au tras în presa noastră (ca și în întîlnirile oamenilor de teatru) nu l-au interesat, părîndu-i-se demne de ignorat. Îl asigurăm că, de data aceasta cel puțin, sesizarea noastră este expresia sincerei *noastre stime și admirații, exprimată — altădată — din belșug. Rîndurile de față nu vor decît ca în stagiunea 1973—1974 Teatrul Tineretului să ne creeze din nou prilejuri de satisfacție. . .*

BARBU GHIȚESCU

„Este invitat întregul București..."

„Este invitat, este așteptat, întregul București..." Asta nu înseamnă că și vine. Căci spectatorul bucureștean (și nu numai) s-a obișnuit de mult timp să considere spectacolele de revistă prea puțin demne de sacrificiul a două ore din timpul liber. Nu cred însă că revista a devenit un gen incompatibil cu structura spectacolului modern, ci doar că acest fel de spectacol a fost discreditat de nereușitele frecvente ale realizatorilor, de repetările la nesfîrșit ale acelorași premiere, cu titluri schimbate, de numerele de atracție în music-hall-ul european (precum tulburătorul șlagăr „CiCo", în care este proslăvită „băutura ideală/pe căldura estivală"). Fenomenul acesta de alternare a genului nu este nici unic, nici propriu revistei. Trăim în secolul vitezei : uneori, arta sacrificîndu-și ritmul propriu în favoarea rentabilității devine facilă. Bineînțeles că este vorba de o confuzie : dacă un calcul matematic poate fi efectuat mai repede de către un computer, asta nu înseamnă că un pictor poate face un tablou în zece minute (adică, de făcut, îl poate face...). De ce n-ar suporta atunci și music-hall-ul aceleași alternări ?... Și astfel este absolut firesc ca Bucureștiul să nu răspundă invitației din generic, care-i anunță o prezentatoare ce scînteiază nu prin spirit, ci prin toalete ; niște cuplete satirice cu instantaneu efect moralizator („Ăi de ne cred proști, drăguță, / Să rămînă de căruță !"): un nelipsit George Enache, la fel de scînteietor ca un colier de perle false („ochii tăi / mi-au adus / mi-au adus / bucuria de-a trăi / bucuria de-a iubi / mulțumirea de-a te ști / lîngă mine zi de zi"), un corp de balet care transformă arta Terpsichorei într-o alergătură generală pe scenă, punctată dramatic de ridicarea primei soliste către miezul văzduhului, de către unul sau doi parteneri, după... posibilități.

Nu sînt exclusivist și mai ales nu vreau să fiu greșit înțeles. Pot fi și oameni cărora le poate place așa ceva. Mai ales cînd partea a doua a spectacolului „Estival Boema" *este pe fondul muzical al restaurantului „Cina". Dezavantajul grădinii" ! O mulțime de argumente pentru ca seara petrecută în compania teatrului „C. Tănase" să nu fie dintre cele mai agreabile. Și totuși, aștept cu nerăbdătoare speranță stagiunea viitoare...*

DINU ADAM

„Cine ți-o mai lua inel..."

Într-o seară de august, la T.V. pe canalul I, după două episoade din „Aventuri în epoca de piatră", a urmat un concert dat de orchestra de estradă a Radioteleviziunii Române la Arad, în regia lui Aurel Cerbu. Spectacolul a început grandios, printr-o îndrăcită saxofonadă, dirijată de maestrul Sile Dinicu, în lumina reflectoarelor. Am admirat, de asemenea, frumosul inel ce împodobea degetul mic al maestrului. Apoi a urmat sextetul Cantabile, care a început să cînte ceva, dar n-a mai cîntat, că tot era defecțiune tehnică. La reluare, o ascultăm pe Doina Moroșan, excelentă în poze pline de grație, mai puțin în voce. Vine apoi Liviu Rus, din nefericire fără pic de har, dar cu un inel drăguț pe arătătorul mîinii drepte. După el, Doina Limbășanu, specialistă în a da ochii peste cap, nespecialistă în a lua acutele. Apoi a venit Ion Bănică (a nu se confunda cu Ștefan Bănică), deficitar ca voce, dar cu un inel splendid, cu pecete. A urmat Eva Kiss, rătăcită la această gală a vedetelor, poate fiindcă nu avea la ea ochelarii. Un punct de atracție al serii a fost Doina Badea, ca de obicei în astfel de ocazii îmbrăcată și coafată cu prost gust. Ca o apoteoză, a apărut Nicolae Nițescu, foarte durduliu (eufemistic vorbind), lansînd un nou șlagăr, care începe cu : „Și mi-e dor de un amor / Cu o fată din Obor / Cînd oi cînta cu mandolina, / Să m-auză toată Colentina" etc. Jocul de scenă al lui N.N. a fost la înălțime : a făcut cu ochiul cuiva din sală, zîmbind. Din nou am putut admira un foarte frumos inel, la stînga de data asta. Dar clou-ul spectacolului a fost Cornel Constantiniu, care a „strălucit" doar pe afiș, pe scenă neîndrăznind să intre. Mai mult curaj, băieți, ... naiba ! Ori poate Cornel Constantiniu nu are (încă) inel ?

GABRIEL MORARU

Afișe care ne informează despre... nimic

Mai trebuie oare amintit cuiva care e rostul afișelor ? Se pare că da. Cel puțin celor care se ocupă de tipărirea lor. Altfel nu ne putem explica insolitele vedenii ce apar deseori pe gardurile cu scop de popularizare. Iată, de pildă, afișul care ne recomandă camera combinată „Livia", editat de I.C.P.D.I.L. — C.D.I.L. Pe cît de misterioase sînt inițialele, pe atît de „sugestivă" este sus-amintita tipăritură, întrucît putem vedea o languroasă și subțirică domniță tolănită „pe nu se știe prea bine ce"...

Aflăm despre această „Livie" că are și cîteva atribuții : utilitate, confort, eleganță. În concluzie, camera combinată „Livia", așa cum o vedem, nu e altceva decît o „tanti" oarecare care, după nevoie, poate juca rol de scaun, masă, vitrină și alte asemenea. Nu mai puțin misterioase sînt și afișele care popularizează pictori și expoziții de artă. Mărturisesc că încă nu am văzut un afiș de acest gen cît de cît edificator.

O execuție neglijentă, care ascunde idei neînțelese de nimeni, o execuție ce are pretenția să ne informeze despre tot, dar, practic, nu ne informează despre nimic.

RADU AVRAM

„Imbecil cu imaginație cum sînt eu însumi"

Recent a apărut, în colecția Fantastic-Club *cartea* „Tărîmul uitat de timp" *aparținînd creatorului lui Tarzan, Edgar Rice Burroughs. Mărturisim că lectura acestei cărți nu a fost lipsită de surprize. Stilul superficial, dulcegăriile fade, simplismul caracterizării personajelor și pornirile pline de ură ale multora din ele, ca și rezolvarea puerilă iar uneori de-a dreptul absurdă a unor situații ne îndreptățesc să considerăm această carte drept un* rebut, *o apariție care iese din cadrul literaturii. Iar faptul că pentru anumite categorii de cititori acest tip de „literatură" reprezintă o necesitate nu constituie un argument pentru editor.*

Nu ne încumetăm să punem la îndoială propria caracterizare ce și-o face autorul încă de la început, pentru a nu exista dubii : „imbecil cu imaginație cum sînt eu însumi" *(pag. 7). În schimb, ideea expusă de traducător în postfață, potrivit căreia lumea fantastică* imaginată *de autor (vom vedea imediat cum) ar fi o* „proiecție a coșmarului real provocat de primul război mondial", *ei bine, această idee ni se pare mult prea generoasă. De fapt, această carte este o foarte clară întruchipare a ceea ce reprezintă pastișa ieftină. A pune lîngă numele lui Arthur Conan Doyle pe acela al lui Edgar Rice*

REFLEX

Burroughs este un act necesar numai dintr-un singur punct de vedere : pentru a arăta de unde vine inspirația „scriitorului" american. Poate faptul că Edgar Rice Burroughs împrumută *ideea lui Conan Doyle* din „Lumea pierdută" *n-ar fi fost atît de supărător. Dar scriind atît de prost despre lucruri pe care alții le trataseră infinit mai bine înaintea lui, Edgar Rice Burroughs nu face decît să enerveze. Firește, nu lipsesc din această carte nici amuzantele perle. Iată una demnă de o antologie :* „Monstrul era atît de uriaș, iar sistemul său nervos e atît de inferior, încît a trebuit să treacă multă vreme pînă ce vestea morții sale să ajungă la creieru-i minuscul. Monstrul *era mort* (s.n.) din clipa în care gloanțele voastre l-au lovit, dar timp de mai multe secunde, poate chiar un minut, NU ȘI-A DAT SEAMA (s.n.) că-i mort" *(pag. 84). Și animalul nu avea decît zece picioare (adică puțin peste trei metri). Ce s-ar fi făcut eroii noștri dacă monstrul era de cîteva ori pe atît ? Pînă* ce vestea morții *i-ar fi străbătut* trunul viu *i-ar fi ajuns din urmă și... Sau dacă n-avea creier ? Nu și-ar mai fi dat seama niciodată că e mort și-ar fi continuat să... trăiască, punînd în primejdie existența lui Bowen Tyler, eroul povestirii, iar, prin moartea prematură a acestuia, însăși scrierea cărții ar fi fost împiedicată (ceea ce n-ar fi fost tocmai păcat !). Ce să mai adăugăm ? Și așa am zăbovit nemeritat de mult. Apariția acestei cărți ne oferă încă un prilej să regretăm faptul că traducătorii se opresc asupra unor astfel de „scrieri", în timp ce cărți cu adevărat valoroase așteaptă de mult versiunea românească !*

MIRCEA POPESCU

O nouă revistă literară

Toamna este zodia întîlnirilor cu cititorii. După apatia vacanțelor, dorința de comunicare este mai intensă, îndeosebi acolo unde protagoniști sînt înșiși scriitorii. Astfel, în librăriile orașelor se întîlnesc la orele serii, cu o frecvență neapărută în restul anului, cei ce cultivă hîrtia și cei ce beneficiază de truda lor.

Deși apărută, în fapt, cu cîteva săptămîni înainte, la 20 septembrie a avut loc la Librăria Eminescu *din București prezentarea și lansarea oficială a revistei „Cahiers roumains d'Études Littéraires", apărută sub egida editurii* Univers. *În cuvîntul său, directorul editurii, prof. dr. Romul Munteanu, a expus în fața unui public foarte numeros și foarte atașat rațiunea de a fi a revistei : aceasta va constitui o punte de trecere a realității literare românești spre publicul specialist din străinătate, tinzînd să realizeze prin nivelul și obiectivitatea activității sale o oglindă de informare competentă și sigură. Redactată în limba franceză și rezervată în exclusivitate criticii, revista (trimestrială) cuprinde trei mari secțiuni : o cronică a traducerilor din limbi străine, alta destinată criticii curente și un caleidoscop. Fiecare număr va fi axat pe o problemă directoare. Titlul primului ei număr : „Scriitorul și societatea contemporană".*

Zilele „Daciei"

În aceleași zile și în același climat de entuziasm intelectual au avut loc la Librăria Dacia, *zilele editurii cu același nume din Cluj. Pe parcursul unei jumătăți de săptămînă au fost recomandate publicului aparițiile de ultimă oră. Profesorul Șerban Cioculescu a vorbit în prima seară despre „Melanholia neasemuitului inorog" de Dimitrie Cantemir (selecția textelor, prefață, note și glosar de Doina Curticăpeanu) și de surprinzătoarea ultimă apariție a lui Radu Boureanu „Viața Spătarului Milescu". În seara a doua, prof. univ. Zoe Dumitrescu-Bușulenga a comentat antologia de „Teatru american" a lui Mihnea Gheorghiu, iar profesorul clujean Ion Vlad — noul și îndelung așteptatul roman al lui D.R. Popescu — „Cei doi din dreptul Țebei". În sfîrșit, în ultima seară, prof. univ. Edgar Papu a făcut observații pe marginea volumului lui N. Carandino „Actori de ieri și de azi", iar prof. univ. Mircea Zaciu a recomandat volumele „Memoriale" de Vasile Pârvan (din seria* Restituiri) *și „Pe drumul tradiției" de Valeriu Râpeanu. Îmbucurător și resuscitant este entuziasmul cu care un numeros public, în majoritate studențesc, a urmărit expunerile și a salutat cărțile propuse.*

ION MURAN

Maria Tereza și... exponatele magazinelor de artizanat

„Doamnele moderne *(din Europa civilizată — n.n.)* vor mărturisi rușinate că hainele ei *(lor — n.n.)* nici pe departe nu se pot asemăna cu hainele de duminică ale tinerei românce"... „O, doamne, ce ochi ar face domnișoarele avute cînd ar vedea înzestrarea unei fete simple de țăran de la Năsăud"... „Împărăteasa a dispus a se procura și pentru Majestatea Sa o astfel de cămașă românească...".

Sînt cuvinte culese dintr-o revistă transilvăneană de acum un secol, iar obiectul acestor superlative îl constituie portul popular românesc. Și dacă le-am amintit e pentru simplul motiv că nu putem fi de acord cu „stilizări", „prelucrări", „înnoiri" ș.a.m.d. pe care un gust îndoielnic îl promovează uneori în magazinele de specialitate ca și cum ar executa o comandă în stilul agramat al Mariei Tereza pe cînd vizita Năsăudul. Bunăoară, prestigioasa „Romartizana" expune o rochiță albastră (spălăcită) la prețul de nici mai mult nici mai puțin 1 098 lei : o rochie mov plus cîteva motive pseudopopulare de un gri dubios, o rochiță galbenă (pentru copii) cu cîteva pătrățele de ață albă, ce se pretind inspirate din folclor. Nu sînt scutite nici obiectele de artizanat. La „Miorița" (str. Academiei, colț cu 13 Decembrie), pe lîngă covoare persane, am putut admira, între altele, un cerb care seamănă mai degrabă cu un iepure încornorat, trăgînd după el un fel de ceaun pentru mămăligă, cocoțat pe două roți, la prețul neînsemnat de numai... 40 lei.

Amintind vazele și scrumierele din cea mai autentică sticlă albastră, dar și de cel mai autentic prost gust, care se vînd pe valută, tot pe strada Academiei, ne întrebăm: Care sînt rațiunile pentru care comerțul contribuie la proliferarea prostului gust de inspirație populară ?

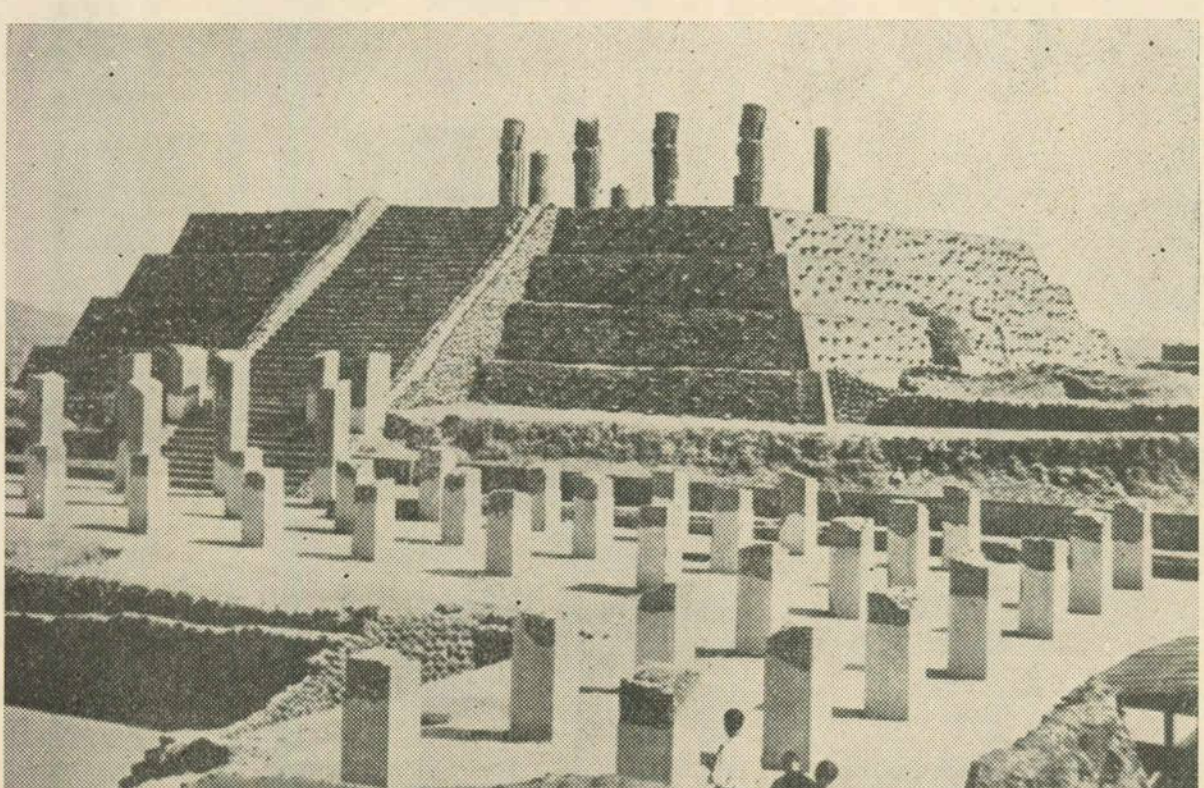
ANDREI GUȚAN

P.S. Să nu care cumva să-și închipuie cineva (inclusiv „responsabilii" comerțului) că am epuizat cu aceasta lista mărfurilor în fața cărora bunul gust se... congelează ! Spre convingerea dumnealor, îi rugăm să se deplaseze la fața locului. De altfel, ne propunem ca în numărul viitor să revenim cu imagini foto ale ororilor expuse sub firma „artizanatului".

ANA BLANDIANA

Marină

Din copilărie încă — strania mea copilărie arzînd între cutremurele aproape fizice ale descoperirilor și furtunile duioșiilor sfîșiate de gelozii sălbatice, strania și hulpava mea copilărie grăbită să consume în înclinări neînțelese și miraje derizorii toate rezervele de patimă și de prezență ale unei vieți întregi — din copilărie încă, marea îmi dădea o acuitate a simțurilor extraordinară, un sentiment al trăirii clipei aproape halucinant. Mișcările valurilor, în stare să hipnotizeze privirea, s-o facă elastică, lungită și scurtată, trasă în larg de mereu repetatul lor recul, ruptă și plesnită peste ochi : culorile, nu frumoase, ci perfide, amestecate cu perversitate și întinse lasciv unele peste altele într-o veșnică lunecare și nesiguranță ; și, mai ales, mirosurile, mirosurile putrede și complicate, mirosurile acelea în care descompunerea animală și vegetală se confundă într-o universală miasmă a fetidei dispariții care mult după ce renunțase la viață nu renunță încă la o scîrboasă și fascinantă lascivitate, mirosurile acelea sugerînd atît de ascuțit o moarte ațîțătoare, o putrezire senzuală în stare să răscolească și să amestece gîndul înalt al neființei cu fiorii fierbinți bîntuind asurzitoarele cupole de carne ale palatelor îngropate în noi... Ochii, urechile, limba amețită de veșnica sare, pielea înnegrită de soare și trezită de vînt, descoperă timpul cu precizie, ca pe o nesfîrșită piramidă de secunde clădite savant una peste alta și fiecare secundă e un fruct rotund pe care îl aleg cu gingășie, cu grija să nu dărîme piramida și-l sug de toate sevele pînă nu rămîne decît o pieliță transparentă și obosită, puțin murdară, puțin lipicioasă, pe care o arunc în trecut și aleg altă secundă... Nu mă atrage la mare nemărginirea, măreția, forța și toate metaforele și simbolurile care danteleazǎ ca o spumă fața ei nepătrunsă, ci capacitatea ei de a mă transforma într-un trup eminamente viu, atent, străbătător prin timp. Deși poate că senzația acută de beatitudine vine tocmai din intuirea existenței unui sens superior și metafizic, unei forțe înalte și tainice a cărei ultimă și neînsemnată manifestare este această magică îndemînare de a face să sune plin și prelung vîrfurile subțiri ale nervilor mei intrate în rezonanță ; poate că existența ascunsă a unei rațiuni fără hotar, al cărui simbol — de ce nu ? — este ca, întinderea fără hotar de ape, mă face să mă cufund fericită, fără pedala înjositoare a stînjenelii, în lumea simțurilor mele mîndre de existența lor, de evidența lor...

ARTA TOLTECA : Piramida-templu a lui Quetzalcoatl, Tollan

RIDENDO CASTIGAT MORES

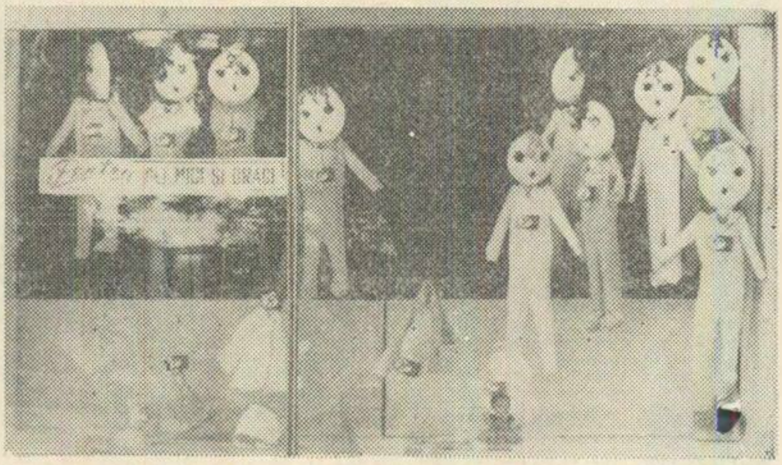
• Gustul estetic poate fi poluat?

Fotografii:

ŞTEFAN FAY ŞTEFAN

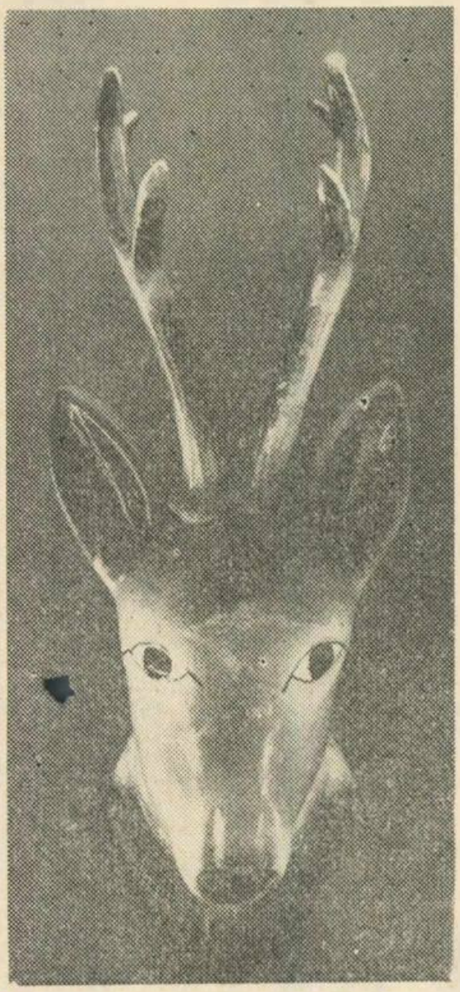

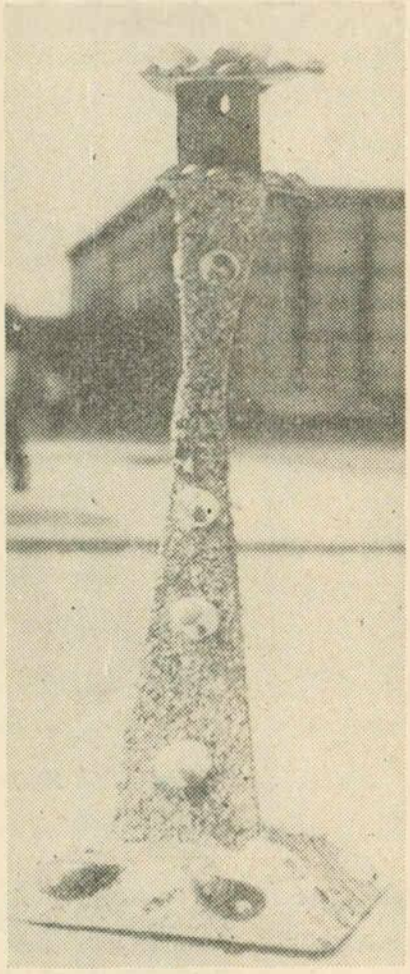

• Răspunsul vi-l oferim publicînd aceste imagini

RIDENDO CASTIGAT MORES

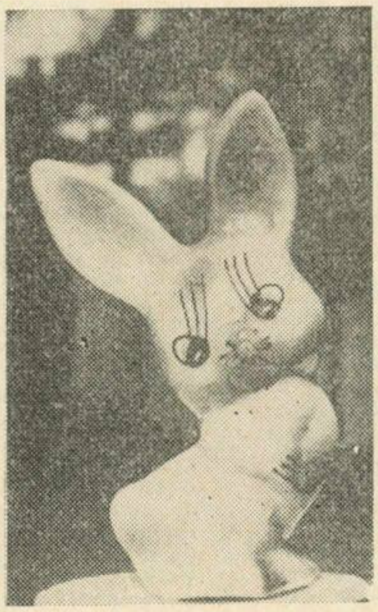

Privit fiziognomonic, obiectul de tip **Kitsch** ne „îmbie" cu o surprinzătoare varietate de expresii. Între vulgaritatea poleită a „exponatelor" de bîlci și prostul gust travestit în haina de împrumut a unor pretenții de „cultură rafinată", între oribil și dulceag se situează obiectul ieftin-amuzant, pueril și „drăguț", urmat de Kitsch-ul comic, produs al unui bricolaj nevinovat, și de Kitsch-ul fantastic, înspăimîntător sau numai bizar, al plăsmuirilor din elemente naturale găsite. Luate fiecare în parte, asemenea obiecte pot seduce ochiul mai puțin educat să privească și estetic lumea. Pe ansamblu, însă, infestarea pieții culturale cu asemenea produse devine o calamitate. Nu ne rămîne așadar decît să lansăm un S.O.S. și o ofensivă estetică împotriva unui nou tip de poluare — poluarea estetică.

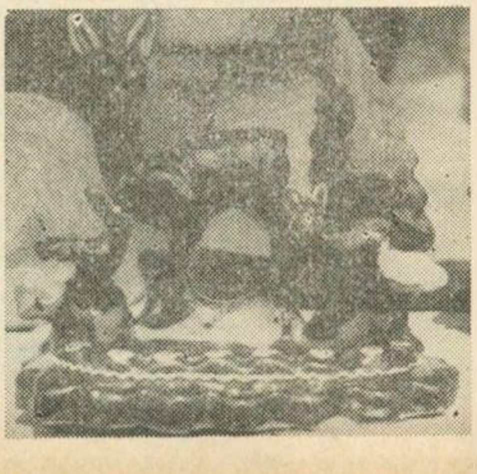

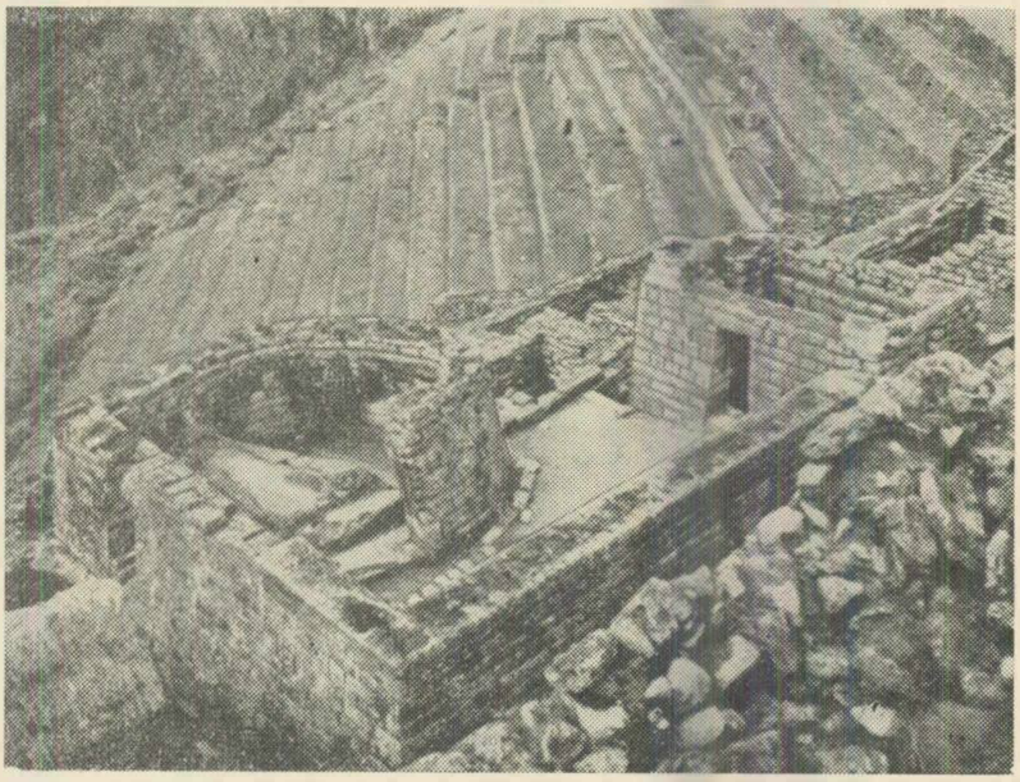

RENÉ BERGER

Arta ş
o problemă de

ARTA INCAŞĂ : Vedere din Machu Pichu

Niciodată arta nu a ocupat atîta loc, nici nu a interesat un public atît de larg, într-un mod permanent ca astăzi. Dacă odinioară era posibil să te ţii deoparte, aşteptînd ca „timpul să-şi desăvîrşească opera“, cum se spunea — şi cum mai spun încă unii istorici — acum nu se mai poate face uz de această „precauţie istorică“. Iar, în ceea ce priveşte cunoaşterea artei, principiile şi modelele istoriei, nu mai pot pretinde exclusivitatea. Oricare ar fi interesul şi meritul istoriei, aceste principii şi modele trebuie să înfrunte o situaţie care, găsindu-le defectuoase, le modifica. Aşa vedem, bunăoară, arta „op“ sau arta „pop“, devenite amîndouă fenomene universale, înainte ca omul de ştiinţă să fi avut timp să le gireze denumirea sau să le studieze conţinutul. În mare, despre cunoaştere se poate spune — fie ca e vorba de ştiinţele aşa-zise exacte, fie de cele sociale sau umane — că ea este elaborată numai pentru uzul unor consumatori sedentari. Astfel ea s-a configurat, şi se configurează încă, înlăuntrul unor sisteme de transmitere al căror model ne este furnizat de către învăţămîntul primar, secundar sau superior. Or, în zilele noastre, cînd călătoria a devenit un fenomen de masă, este cert — în orice caz în ce priveşte arta — că modelul „clasic“ nu mai este satisfăcător. De acum încolo, fiecare, sau aproape fiecare, are posibilitatea să călătorească dintr-o ţară în alta, să vadă cu ochii săi expoziţiile şi muzeele cele mai îndepărtate ; de acum încolo, soarta fiecăruia este de a fi prins în „şocurile culturale“ (cît de diferite de transmiterea tradiţională !) ce se produc, de pildă, cînd părăseşti Parisul cu traficul său tumultuos şi cu Luvrul, pentru a ajunge, doar peste cîteva ore, la mileniile Egiptului antic, ce defilează în faţa ochilor în muzeul din Cairo, sau pentru a te amesteca, în drum spre hotel, printre Mercedes-uri, măgari şi oi, cu mulţimea de arabi, mergînd spre bazar sau moschee. Cunoaşterea încetează de a mai fi legată de un singur lăcaş al culturii. Poate chiar a încetat să se mai elaboreze în funcţie de asociaţiile ce o leagă de atîta timp de activităţile negregare. Dacă nu ne dăm seama de acest lucru riscăm să realizăm o cultură sterilă. E timpul să devenim conştienţi că însuşi conceptul de „public“ trebuie revizuit.

Mijloacele de informare cu care epoca noastră s-a înzestrat au răsturnat structurile moştenite. Rezervată pentru acei happy few, cu ajutorul unor noţiuni stabilite, aşa cum se cuvine, de „experţi“, noţiuni veniculate de nişte cărţi relativ costisitoare, arta „izbucneşte“ sub forma unor publicaţii ieftine : cărţi de buzunar, albume hebdomadare ; sub forma unor circuite de difuzare noi : chioşcuri, vînzători de ziare, mari magazine ; în fine sub forma — atît de importantă — a unor media diferite. Astfel, cuvîntul scris, bazat pe primatul conceptului ce a dominat îndelung, este depăşit de reproducerile în culori, pe care tehnicile de tipărire le-au perfecţionat mereu şi a căror producere la scară industrială a permis o substanţială scădere a preţului lor. De cîteva decenii, condiţiile experienţei noastre s-au schimbat atît de mult, încît chiar termenii problemelor — ai oricărei probleme — au fost radical modificaţi.

Aceste consideraţii preliminare trebuie să ne ajute, pe de o parte, să fim atenţi la ce se întîmplă în jurul nostru, pe de alta, să ne lumineze o cale (sau nişte căi), care, oricît de stîngace şi aproximativă ar fi, are şansa să răspundă întrebărilor pe care ni le pune viitorul. Atît de mare este forţa antrenamentului nostru conceptual, încît continuăm totuşi, cel mai adesea, să folosim utilaj perimat. Cît despre fricţiuni, scrîşnete şi alte perturbaţii pe care nu încetăm a le auzi, le punem pe seama situaţiei, care, „dacă ar fi alta...“, sau pe cea a interlocutorilor noştri, care „dacă ar binevoi să ia cuvintele în adevăratul lor sens...“, cînd de fapt comportamentul nostru inadecvat este în cauză. Incapabili să ieşim din încurcătură cu propriile noastre mijloace, trebuie oare să aşteptăm ca iniţiativele, provenite din alte medii decît cele cu reputaţia de a fi competente şi autorizate, cum ar fi mediile industriale, să ne deschidem brusc ochii ?

Ne-am face totuşi multe iluzii, cred eu, dacă ne-am închipui că avem astăzi mijloacele de „a umple această lacună“ şi că faptul de a adăuga o „ramură“ la programă îi va permite acesteia să-şi găsească plenitudinea. Şi nu ne-am iluziona mai puţin, zic eu, dacă ne-am imagina că introducerea stilului artei ar putea căpăta forma istoriei artei, pur şi simplu, aşa cum este ea practicată în majoritatea universităţilor. Istoria artei porneşte într-adevăr, aproape peste tot, de la „modelul logic“, din care se inspiră învăţămîntul şi care antrenează, în permanenţă, elevul să treacă de la stadiul confuz al lui „a simţi“ la acela distinct al lui „a înţelege“. Învăţămîntul vizează să-l echipeze pe „beneficiar“, pe calea abstracţiei şi a generalizării, cu „noţiuni“ susceptibile de a se grupa în ansambluri coerente. Societatea îşi asigură astfel modele ce reglează comportamentele şi care, puse în funcţiune prin repetate exerciţii, sînt susceptibile de a fi transmise cu eficacitate.

Or, e limpede că dacă majoritatea cunoştinţelor cu care sînt echipaţi elevii corespunde acestui model, opera de artă (nu e oare acesta unul din motivele pentru care educaţia a întîrziat atîta timp să o întîmpine ?) se arată refractară, în tot cazul se fereşte să i se dezvăluie. Oricare ar fi metodele şi principiile elaborate de savanţi — filosofi, sociologi etc. — rămîne în operă o parte ireductibilă. A pune nişte copii sau nişte adulţi în prezenţa unei picturi sau a unei sculpturi este un lucru ; dar este altul, cu totul diferit, a le vorbi despre o pictură sau o sculptură, sau a vorbi despre „ce este arta“, „esenţa“ ei sau chiar de a „situa“ o mişcare ori a studia „sursele“ unei arte şi „influenţele“ suferite sau exercitate de un artist, o societate... Cunoaşterea artei începe într-adevăr mai puţin prin noţiuni şi mai mult prin experienţă, în care îşi au ecou senzaţii tot atît de fruste, dar cît de determinante !, ca cea de şoc, de înălţare, de separare, de accelerare, de ponderabilitate (pe care practica avionului ni le face astăzi familiare) şi pe care le găsim şi în sensibilitatea noastră musculară, sub formă de impresii de uşurare, de încordare, de destindere, fiecare simţ venind cu contribuţia sa : gustul, pipăitul, mirosul, văzul. Este ceea ce ne arată expresii în aparenţă bizare cum ar fi : „albastru acid“, „roşu strident“, „ton catifelat“, sau pictură „moale“, „fermă“, „tuşeu agresiv“, „mîngîietor“, „metafizic“ etc. Astfel arta, în măsura în care nu este în prealabil conceptualizată pentru a fi transmisă în şcoli sau ri educative, ne propune o experienţă ce-i e proprie şi a cărei fundamentare corporală este esenţială. Cum se face, de acum încolo, că „valorile sensibile“ — ca să le desemnăm prin acest termen — sînt atît de frecvent obliterate ? Fără îndoială pentru că instrumentul de comunicare în general, şi de care se serveşte instituţia didactică în particular, a fost mult timp limba şi pentru că aceasta, în privinţa învăţămîntului, în principalele lui manifestări (lecţii, cursuri universitare, publicaţii) s-a modelat după comunicarea savantă sau cultivată. Se înţelege că ceea ce este legat de „a simţi“ trece cu dificultate printr-un instrument destinat, în primul rînd, să favorizeze sesizarea intelectuală. Ar fi deci foarte imprudent să afirmăm că introducerea studiului artei în şcoală ar fi urmată numaidecît de dezvoltarea individuală a elevilor. E vorba, într-adevăr, să înţelegem că o atare introducere ar modifica modelul existent, tot aşa cum ar modifica ideea pe care ne-o facem despre individ şi dezvoltarea lui. Orice apreciere raţională cere să ţii seama de natura artei şi îndeosebi de condiţiile în care devine astăzi obiectul unei experienţe — directe sau semidirecte — în raport cu noile condiţii ale tehnicii: reproducţia industrială, mijloacele audiovizuale, diapozitivele, filmele, magnetofoanele, televiziunea, călătoriile şi turismul în masă. Deci modelul şcolar şi educativ este cel care trebuie pus în discuţie el făcînd obiectul unei anchete preliminare. Partea ireductibilă a operei de artă — ireductibilă la modurile de achiziţionare, de difuzare şi de transmitere tradiţionale — riscă să modifice însuşi sensul învăţămîntului. În zilele noastre, orice problemă ţine mai curînd de

domeniul datelor, pe care ar fi suficient să le completezi pe măsura nevoilor, treptat, decît de structuri, adică de combinații în care datele însele sînt solicitate să se schimbe.

Încă din momentul cînd ai părăsit ideea că arta e un concept și-ți dai seama că ea este o activitate integrată celorlalte activități sociale, nu mai poți susține că funcția ei se limitează la ceea ce ne lasă să înțelegem o îndelungată tradiție umanistă ; purgare sau purificare, așa cum afirmă Aristotel despre omul emoționat, eliberat de sine prin muzică și care este, în termenii săi : „refăcut ca și cum ar fi luat un leac și un catharsis". Din această perspectivă, teama și mila „tragică" eliberează emoțiile noastre obișnuite de impuritățile lor. Contemplarea estetică are dubla virtute de a restabili armonia sufletului nostru și echilibrul Cetății.

Freud a beneficiat într-un mod original de această orientare, deși psihanaliza n-a fost, la inceputurile ei, altceva decît un tratament „cathartic". Verbalizînd nevroza pacientul reușește să se elibereze de ea, prin însăși această verbalizare „narațiune depuratorie" după Breuer, „cură vorbitoare" conform expresiei pacientei Anna O., sau „curățirea hornului". În toate cazurile, problema revine la ceea ce Freud numește „primă de seducție" : „adevărata bucurie pe care ți-o dă opera provine din faptul că sufletul nostru își află în ea ușurarea de anumite tensiuni".

omul — reconsiderat

Înarmat cu lunga tradiție umanistă ce-și are sursele în Aristotel și Platon, confirmată în felul ei de recentul aport al psihanalizei, ești tentat să-i fixezi artei o funcție și o schemă „cathartică" ; și asta cu atît mai mult, trebuie s-o recunoaștem, cu cît această schemă este dublu pozitivă, deoarece investește arta cu o putere dublu binefăcătoare : la nivelul societății și la cel al individului. Ne putem totuși pune întrebarea dacă în zilele noastre arta nu-și asumă alte funcții.

De îndată ce reflectezi la cunoașterea artelor din toate timpurile și din toate locurile, atît de largă și diversificată cum ne este oferită astăzi de epoca noastră, constați că emoțiile legate de contemplarea estetică pornesc, în diferite societăți, din nevoia pe care o simte grupul de a se adapta la o situație printr-o acțiune întreprinsă în comun, acțiune care necesită, pentru desăvîrșire, o punere la unison, cel puțin din punctul de vedere al dispozițiilor afective și sensibile. Altfel spus, emoțiile asumă în cadrul social o funcție ce operează alături de comunicația verbală, prin fenomene de imitație, de contagiune sau de contaminare. Tot încercînd aceleași sentimente, în fața acelorași obiecte, în aceleași împrejurări, membrii grupului consolidează legătura socială, tot așa cum o întăresc folosind aceleași cuvinte, după aceleași reguli. Emoțiile sînt deci mai puțin spontane decît ne închipuim și, fără a pune cîtuși de puțin la îndoială „autenticitatea" lor pentru cine la incearcă, ne putem permite să credem, că tot așa, ca și alte caracteristici, ele rezultă dintr-o condiționare social-culturală, ai cărei principali agenți sînt familia, mediul, școala... Așa cum a arătat Bourdieu, frecventarea muzeelor nu este o simplă problemă nici de calitate a operelor, nici de calitate „firească" a vizitatorilor ; ea este legată de un statut social ce presupune, conform concluziilor anchetatorului, cel puțin nivelul bacalaureatului. Apare, de acum înainte, insuficiența schemei cathartice (sau chiar psihanalitice) : arta „vorbește" celui care învață să o înțeleagă ; ea emoționează în măsura în care receptorul are nivelul de înțelegere spre a o auzi și spre a fi emoționat. Emoția estetică nu se asociază, nicidecum, exclusiv — și încă și mai puțin, spontan — cu „exprimarea și depășirea unei anumite angoase colective" ; ea este legată de stări sociale ce variază considerabil înlăuntrul unei aceleiași societăți și care, departe de a se desăvîrși numai prin virtutea operelor, presupune anumite condiții politice, materiale și economice. Astfel, într-o situație puternic structurată de o ideologie și o estetică determinate, ca aceea care a predominat de la mijlocul secolului al XIX-lea pînă la începutul secolului al XX-lea, se constată că emoțiile sînt legate de valorile stabile, pînă la pseudo-valorile instituționalizate sub numele de academism sau artă oficială. Nu poate fi vorba de angoasă, nici individuală, nici colectivă ! Emoțiile și sentimentele constituie repertoriul, în parte dublu, pe care il furnizează societății simultan, atît comportările ei „culturale", cît și termenii care le desemnează... În măsura în care arta este „obiectul de studiu", cum e cazul acolo unde e predată in principal sub forma de istorie a artei, se constată tendința, ca să nu spunem tentația, orientării înțelegerii ei către valorile considerate „universale". Încă de acum cincizeci de ani, predomina aproape în întregime primatul esteticii elene, bazată pe triada : „ideal", „clasicism", „sculptură greacă". Nu are importanță că această concepție nu datează decît de la începutul secolului al XVIII-lea, cu Winckelmann, n-are importanță că ea se inspiră din teoria despre frumos pe care Plotin o stabilise în urmă cu aproximativ cincisprezece secole, nu are importanță că Winckelmann a imprumutat teoria sa despre artă de la patetismul lui Shaftesbury (1671—1713), pentru care artistul este „un alt creator, un Prometeu situat deasupra lui Zeus" ; nu are importanță, în fine, faptul că s-a stabilit că superioritatea artei elene nu a fost verificată de Winckelmann pe nici un original și că legăturile sale cu ea s-au bazat doar pe copiile romane pe care le avea la dispoziție, fapt este că schema perfecțiunii elene sau clasice s-a impus practic pînă la noi și ca pentru mulți dintre noi ea rămîne intactă. Problema „valorii universale" sau „mai universale" pune o întrebare tulburătoare : este valoarea „universală" numai în sine, prin sine sau datorită unui ansamblu de factori ce țin atît de o anumită concepție personală (în cazul de față cea a lui Winckelmann, cu toate că am văzut cît de redusă e această contribuție personală !), cît și de condițiile în care concepția a fost transmisă ?... Ne putem deci întreba în mod rațional dacă „universalitatea" perfecțiunii elene nu este datoare tot atît modelului pedagogic elaborat în cursul transmiterii pe calea școlii, pe calea dărilor de seamă și a publicațiilor așa-numitelor societăți savante, cît și calităților sale intrinseci. Pe scurt, pare dificil a nega existența unui raport de reciprocitate între „valorile universale" sau „mai universale" și procesul individual și colectiv ce le acreditează, le legitimează și le instituționalizează ; raport care, mergînd pînă la simbioză, sfîrșește prin a te face să uiți că e vorba de o legătură circumstanțială și nu firească, cum se tinde a se afirma și repeta, uneori chiar sub amenințarea sancționării.

Dacă această viziune este exactă, rezultă că arta nu poate fi niciodată considerată, aprioric, o cale de acces la „valori universale" sau „mai universale", după cum nu este posibil să le dai acestora un conținut determinat. Este ceea ce apare convingător din situația noastră de cîteva decenii. Artele tuturor civilizațiilor, tuturor societăților, tuturor secolelor, sînt la îndemîna fiecăruia. Cu Malraux, se poate spune că muzeul imaginar a devenit o realitate. Și dacă expresia s-a impus în ciuda paradoxului ce o compune, e pentru că ea răspunde unei stări de lucruri foarte diferite de cea care o precede. Schematic, perfecția antică a neoclasicismului răspunde condițiilor cunoașterii, așa cum existau ele practic pînă la sfîrșitul secolului XIX, în funcție de o tradiție pluriseculară, ea însăși legată de noțiunea de absolut, pe care Newton o atribuia atît timpului cît și spațiului. În cultura „livrescă" de care s-a bucurat multă vreme elita cultivată a Europei, „modelul absolut" s-a impus cu atît mai mult cu cît, în lipsă de mijloace tehnice capabile să redea întruchiparea lumii imaginilor, ea s-a limitat la perfecțiunea ideii : nu e deci de mirare că din aceasta și-a extras multă vreme conținutul, semnificațiile, criteriile și concepțiile sale.

Am putea, de acum încolo, să credem că deschiderea cvasi-generală de astăzi a noastră, abandonînd „modelul absolut", ne orientează către un „model relativ", de tip sincretic sau eclectic. Dacă e cazul ca toate culturile să fie puse pe picior de egalitate, nu este oare legitim să considerăm valorile cultivate de cutare grup, cutare societate, cutare civilizație, drept „universale" înlăuntrul condițiilor pe care grupul, societatea, civilizația le ridică, spre a determina cîmpul lor de acțiune și respectivele cadre de referință ? Ajungem astfel la perspectiva etnologică de care, pe bună dreptate, epoca noastră face cel mai mare caz. Fie că e vorba de studii de teren, fie de lucrări de sinteză, tendința constă în a degaja valorile „universale" nu în sensul absolut, ci în funcție de societatea sau grupul respectiv luate ca unități distincte...

Fie că o vrem, fie că nu, aparținem unei epoci, unei societăți, unei istorii pe cale de a se făuri și la care noi participăm, atîta timp cît existăm, în măsuri foarte diferite. Cunoașterea care se stabilește în zilele noastre se bazează în același timp pe niște modele moștenite și pe niște modele pe cale de elaborare... Ce vreau cu să afirm e că existența noastră nu poate fi disociată de o parte „creatoare" care, despuiată de orice falsă poezie, constă în faptul că noi elaborăm, cît trăim, cu forțele puse în acțiune în societatea în care ne ducem viața, ceva ce se distinge radical de procesul de cunoaștere stabilit prin mijloacele de transmitere obișnuite. Există deci în noi, individual și colectiv, o parte legată de experiența unică, hic et hunc, cu care constituim ceea ce trebuie numit efectiv „realitatea noastră actuală", care corespunde unor operații în curs (nu unor rezultate) a căror complexitate își are sediul în carnea și sîngele nostru sau, mai prozaic spus, în faptele și gesturile noastre de fiecare zi...

Spunînd acestea, înțelegem că arta pe cale de a se făuri — de care nu te poți desprinde, așa cum nu-ți poți părăsi propria piele — ne propune nu numai un demers ce aparține modului de cunoaștere stabilit, dar și, ceea ce e infinit mai important, niște modele operatorii, totodată sensibile și inteligibile, ce ne dimensionează la propria noastră acțiune și la cea a epocii noastre.

Artiștii de astăzi în acțiune, în felul lor, sînt cei care modifică ceea ce e moștenit și pregătesc, prin însăși activitatea lor, modelele de care avem nevoie, nu numai pentru a adapta cunoașterea trecutului la condițiile epocii noastre, dar pentru a răspunde sfidării viitorului construind lumea și valorile pe măsura sa.

„ART ET COMUNICATION"

Traducere de
NATALIA SELEȘTEANU

REDACȚIA:

Conf. univ. dr. GHEORGHE ACHIȚEI
(redactor șef)

GRIGORE ARBORE ; ANA BLANDIANA ; SIMELIA BRON ; ADRIAN DOHOTARU (redactor șef adjunct) ; ȘTEFAN IUREȘ ; AURA MATEI SĂVULESCU

Prezentarea grafică :
MIRCEA GHEORGHE

Intre iluzie şi prejudecată: ambiţia de a fi lucid

În tentativa noastră de înţelegere a fenomenelor de ordin estetic, va trebui să ţinem seama că există două mari forţe: cea a iluziilor şi cea a prejudecăţilor, exercitînd permanent, pe planul cunoaşterii, o anumită acţiune nu fără consecinţe negative. Plătim cu toţii, neîncetat, un regretabil tribut, atît iluziilor pe care ni le facem despre artă, cît şi acelor prejudecăţi în lumina cărora aceasta urmează a fi abordată. Cineva observa, odată, că modalitatea de a exista fără să-ţi faci iluzii şi fără să plăteşti un oarecare tribut prejudecăţii nu a fost încă inventată. Chiar dacă un asemenea adevăr nu poate fi contestat, e greu să ne împăcăm totuşi vreodată cu el. Veşnic stăruie în faţa noastră, ca un fel de fata morgana, ambiţia lucidităţii. A fi lucid se traduce prin a ţine seama de datele experienţei, chiar atunci cînd ele nu ne convin, chiar atunci cînd ele ne apar incomode. Iluziile, prejudecăţile şi atît de umana aspiraţie spre luciditate reprezintă grupul de elemente pe care cel ce îşi propune să înţeleagă unele situaţii spirituale contemporane e dator să-l aibă mereu în vedere.

Prin intermediul acestei rubrici — texte celebre de estetică — am urmărit şi urmărim, de aproape cinci ani, să aducem în discuţia cititorilor cele mai diverse poziţii estetice, specifice secolului XX. Se poate astfel vedea cît de mult s-au schimbat lucrurile prin comparaţie cu „epoca lui Maiorescu" sau Gherea. Încercînd să discutăm, de exemplu, despre domeniul contemporan al artei, noi va trebui să ţinem seama atît de ceea ce se petrece obiectiv în cîmpul artei, de situaţiile ivite, de experienţele întreprinse, de aspiraţiile nutrite, cît şi de ceea ce se „spune" despre artă în vremea noastră. Circulă atîtea reprezentări! Cuvîntul artă e utilizat cu atîtea accepţiuni, încît nu mai ştim, practic, ce este şi ce nu este artă. Atitudinea cea mai comodă se traduce, fără îndoială, prin raportarea la artă numai pe linia operelor consacrate, a marilor creaţii ale trecutului, adăpostite în muzee şi colecţii, figurînd în prestigioase albume şi cataloage, în timp ce pentru creaţia artistică prezentă, rămîn deschise porţile tuturor confuziilor, generate atît de grupul „iluzii", cît şi de „prejudecăţi". Fără a avea pretenţia epuizării problematicii atît de complexe, înscrisă în perimetrul cultural-artistic amintit, reţinem cîteva confuzii frecvente.

Să discutăm, mai întîi, despre confuziile stînd sub semnul iluziilor ce funcţionează pe tema artei contemporane.

Nu puţini oameni nutresc convingerea că în condiţiile contradicţiilor lumii de azi, artei îi revine un adevărat rol „salvator". Ceea ce nu pot rezolva savanţii, ceea ce nu pot rezolva tehnicienii, ceea ce nu pot rezolva oamenii simpli, urmează să rezolve artistul. Speranţele care se pun în arta modernă pornesc, nu o dată, de la această iluzie care, la origine, conţine indiscutabil şi un sîmbure de adevăr. Ce poate face arta în condiţiile lumii de azi? Ce pot artiştii întreprinde în condiţiile unei lumi frămîntate de atîtea conflicte şi măcinată de atîtea contradicţii? Nu pot, fără îndoială, decît să le amintească oamenilor că ei sînt oameni şi că specific poziţiei umane pare a fi efortul de înţelegere; acceptarea sau refuzul dincolo de înţelegere trimit la o poziţie care nu mai permite disocierea umanului de inuman. Din acest punct de vedere, înseşi experienţele la care au recurs unii artişti par a constitui un test cu privire la capacitatea noastră de a ne comporta în faţa unei situaţii inedite. Atît reacţia de refuz, cît şi reacţia de acceptare categorică au nevoie să fie trecute ulterior prin filtrul înţelegerii. Şi faptul că atît de mult se discută astăzi despre artă, poate constitui intr-adevăr un indiciu că umanitatea se forjează în spiritul acelui permanent efort de înţelegere, fără de care noi nu mai sîntem noi. Dincolo însă de un asemenea adevăr vag, încep speculaţiile de tot felul. Dincolo de efortul înţelegerii, intervine domeniul iluziilor despre artă ce funcţionează la diferite niveluri ale civilizaţiei de azi: cultul exacerbat al noutăţii, al originalităţii, fervoarea experimentelor, mitul tehnicilor şi al procedeelor creative — toate trimiţînd la un fenomen manieristic evident. Nu prin experienţe sterile, fără îndoială, lumea poate fi salvată din complexul de contradicţii în care se zbate astăzi şi din conflictele care o macină. A aminti omului ce trebuie să fie, a fost misiunea de totdeauna a artei. A ne imagina că arta de astăzi, mai mult decît arta de ieri, se înscrie pe linia unei atari misiuni, reprezintă, desigur, o iluzie.

Din altă perspectivă, ne apare iluzia referitoare la faptul că arta contemporană e datoare să ţină pasul cu progresele înregistrate în domeniul ştiinţei şi tehnicii, refuzînd hotărît sistemul de forme perimate, pe care caută să ni-l impună moştenirea artistică a trecutului. S-a ajuns, pornindu-se de aici, la o adevărată goană după inedit, s-a ajuns, pornindu-se de aici, la o aventură preconizînd sfidarea tuturor principiilor estetice recunoscute, sfidarea fireştii noastre nevoi de frumos.

Nutrind ambiţia să descopere, pe planul conştiinţei şi al comportamentului nostru, echivalente a ceea ce ştiinţa a descoperit în domeniul energiei atomice, al ciberneticii sau al construcţiei de rachete, nu puţini artişti se lansează, în ultimele decenii ale secolului XX, în nebuna aventură a iraţionalului. Astfel, ajunge, o bună parte a artei moderne, să se îndepărteze de public, să se sustragă efortului lucid de înţelegere.

Ruptura cu publicul, în cazul creaţiei unora dintre artiştii de avangardă, generează şi întreţine o altă iluzie, aceea că întotdeauna prezentul nu este pregătit să înţeleagă pe artistul autentic şi că numai posteritatea va putea să instaureze dreptatea, va putea să-l aprecieze. Nădăjduind sau nu că posteritatea îi va înţelege, numeroşi artişti, nutrind sincer convingerea că astăzi nu pot fi înţeleşi, îşi risipesc energia, îşi risipesc forţele, îşi risipesc imaginaţia, în efortul de creare a unor forme, care trimit doar vag la problematica presantă a lumii din jur, la frămîntările specifice omului de astăzi. Arta modernă se rupe, în numele acestei iluzii, nu numai de public, cum se spune, dar şi de viaţă.

Să examinăm, acum, cîteva dintre confuziile stînd sub semnul prejudecăţilor ce funcţionează pe tema artei contemporane.

La nivelul discursului comun despre artă, publicul este înţeles ca o entitate paşnică, căruia trebuie să i se ofere, spre contemplare, produse estetice în conformitate cu gradul său de pregătire, de instrucţie artistică. În măsura în care intervine problema unor opere ce necesită un anumit efort de înţelegere, imediat acestea sînt taxate ca fiind „lipsite de conţinut", rupte de problemele vieţii, străine de interesele oamenilor. Trebuie ţinut seama că noi ne formăm, totuşi, inclusiv pe linia gusturilor noastre, pe linia opţiunilor noastre estetice, la şcoala creaţiei artistice a trecutului. În numele a ceea ce am văzut, a ceea ce am cunoscut, a ceea ce am acceptat că este arta, în numele a ceea ce am citit că este arta sau am aflat de la alţii că este arta, noi judecăm creaţia artistică prezentă. Evident, intervine, din acest punct de vedere, un anumit „conflict" între arta prezentului şi gusturile noastre, formate la şcoala artei trecute, care, chiar dacă conţine unele elemente de permanenţă, conţine şi altele stînd sub semnul efemerităţii pe care noi, de obicei, le confundăm cu primele. A judeca ceva, după criterii ce nu îi sînt proprii, în virtutea faptului că avem de-a face cu aceeaşi clasă de obiecte, pe plan estetic conduce, indiscutabil, la o poziţie eronată. O judecată valabilă în alte condiţii devine, astfel, aplicată unui obiect, care prin însăşi condiţia sa, aceea de operă de artă, nu poate şi nici nu trebuie să semene pînă la identificare cu altul. Judecata valabilă în alte condiţii devine, astfel, nevalabilă în condiţiile date. Judecata s-a transformat, astfel, în prejudecată. Cîte nu sînt prejudecăţile care circulă curent cu privire la rosturile artei în lumea de astăzi, înţelese în lumina celor analizate mai sus. Arhitectura sau muzica sînt abordate în lumina criteriilor de care dispune literatura, cea mai „populară" dintre arte. Muzica, în măsura în care nu posedă o anecdotică, e considerată ca fiind „lipsită de idei". Simplitatea compoziţiei, specifică picturii unui Klee sau Mondrian, este identificată cu improvizaţia pe care oricine ar putea s-o practice. Ingeniozitatea este identificată cu şarlatania.

Iată-ne în situaţia de a vorbi despre artă supuşi fiind la presiuni din ambele direcţii, atît din direcţia iluziilor, cît şi din cea a prejudecăţilor. Dacă ne gîndim nu numai la misiunea esteticianului, dar şi la aceea a pedagogului, în condiţiile unui sistem de contradicţii atît de complex, vedem că e foarte greu să întreprinzi ceva în vederea asigurării unui plus de ordine, de claritate şi precizie. Cu toate acestea, însuşi efortul nostru de a fi conştienţi atît de forţa de seducţie a iluziilor, cît şi de cea a prejudecăţilor, arată că anumite limite de înţelegere a fenomenului artă în condiţiile civilizaţiei de astăzi, pot fi depăşite. Publicăm, în acest număr, un text semnat de René Berger, cunoscut critic de artă francez, reprezentînd o conferinţă, ţinută în cadrul UNESCO, pe tema „Locul şi rolul artei în educaţie, ca mod de afirmare personală, ca expresie şi depăşire a unei oarecare angoase colective, ca modalitate de acces la valori mai universale". E un text care aduce în discuţie fenomenul artei tocmai în lumina celor arătate mai sus.

GHEORGHE ACHIŢEI

Adresa redacţiei: Bucureşti, str. Brezoianu nr. 13; telefon 14.97.39. Abonamentele se fac la toate oficiile din ţară şi la difuzorii voluntari din şcoli, universităţi, instituţii. Costul abonamentului: 12 lei pe an, individual; 60 lei pe an, pentru întreprinderi şi instituţii. Pentru străinătate, abonamente prin ROMPRESFILATELIA — Bucureşti, calea Griviţei 64—66, P.O.B. — Box 2001, Tiparul: Întreprinderea poligrafică „Informaţia", str. Brezoianu nr. 23—25, Bucureşti.

40 573